AZİZ NESİN

HOPTİRİNAM

BÜYÜKLERE MASALLAR-2

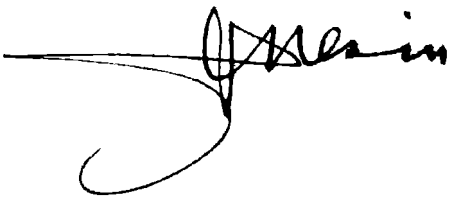
23 BASKI, 112.000 KİTAP

9,90 ₺

NESİN YAYINEVİ

AZİZ NESİN 100 YAŞINDA

BU KİTABIN TELİF HAKKI NESİN VAKFI'NINDIR

Aziz Nesin, yapıtlarının telif haklarını tümüyle
NESİN VAKFI'na bağışlamıştır.

NESİN VAKFI'nın amacı, kimsesiz, yoksul ve
eğitime muhtaç çocukları, ilköğretimden başlatarak
bir yüksekokul bitirinceye ya da bir meslek ediniceye dek
her türlü gereksinimlerini sağlayarak barındırmaktır.

NESİN VAKFI'nın senedi gereğince,
vakfın amacına uygun olması koşuluyla,
her dileyen her türlü yardım, katkı ve bağışta bulunabilir.

Her türlü bilgi ve broşür istekleri için posta adresi:
NESİN VAKFI, PK 5 Çatalca 34540 İstanbul

Nesin Vakfı Bağış Hesabı (TL)
Ziraat Bankası, Çatalca Şubesi, 130 - 952 22 32 - 5001
IBAN: TR710001000130095222325001

Posta çeki: 164 00 09

Diğer bağış hesapları ve bilgi için Nesin Vakfı'nın internet sitesi:
www.nesinvakfi.org • e-posta: nesinvakfi@nesinvakfi.org

Nesin Yayıncılık A.Ş.
Eskişehir Mahallesi Dolapdere Caddesi Şahin Sokak No: 84/A-C Şişli/İstanbul
Tel: 0212 291 49 89 • Faks: 0212 234 17 77
nesin@nesinyayinevi.com • www.nesinyayinevi.com

Nesin Yayınevi'nde birinci basım Temmuz 2005 (1500 adet)
Nesin Yayınevi'nde ikinci basım Ocak 2009 (1500 adet)
Nesin Yayınevi'nde üçüncü basım Nisan 2010 (1000 adet)
Nesin Yayınevi'nde dördüncü basım Aralık 2011 (1000 adet)
Nesin Yayınevi'nde beşinci basım Haziran 2012 (1000 adet)
Nesin Yayınevi'nde altıncı basım Ocak 2013 (2000 adet)
Nesin Yayınevi'nde yedinci basım Aralık 2015 (1000 adet)

İlk basım 1960
1960-2003 arasında 16 kez, toplam 103 bin adet basıldığı bildirilmiştir.

Kapak resmi
Mustafa Delioğlu

Kapak düzeni
İlhan Bilge

NY.27

ISBN 978-975-9038-24-3
Sertifika No: 18231

Baskı ve cilt: Yazın Basın Yayın Matbaacılık Turizm Tic. Ltd. Şti. İkitelli Çevre Sanayi Sitesi
8. Blok No:38-44 Başakşehir/İstanbul Tel: 0212 565 01 22 Sertifika No: 12028

Aziz Nesin

Hoptirinam

öykü - masal

NESİN YAYINEVİ

İki yıldanberi hikâyelerimden ayrı bir tür deniyorum. Bu denemenin ilki *Memleketin Birinde* adlı kitap oldu. *Hoptirinam* bu denemenin ikincisidir.

Aziz Nesin

[kitabın ilk baskısında yer alan giriş yazısı]

İçindekiler

7 Beklenen Kişi
15 Aziz Moktus ile Fahişe Kamenna
23 Arş Doğuya, Marş Batıya
31 Hoptirinam
37 İlerleyelim, Yükselelim, Kalkınalım
44 Biz İnsanlar
51 Bu Başka Kurt Masalı
57 Paldır Küldür
67 Huzur Ülkesi
73 Koca Topuz
83 Günümüzde Bir Masal
87 İncir Çekirdeği
95 Kuyruk Altı Öncüleri
101 Patlıcan Kavgası
110 Neden, Niçin, Nasıl?
115 Fantiko
121 Bir Resmî Araba Anlatıyor

Hayvanlar Bahçesinde
126 Bir Varmış, Bir Yokmuş
131 Camgözle Sardalya
133 Kaplumbağa
135 Köstebek
138 Kirpi
141 Yılan
143 Kaz
146 Bir Üçgenin Üç Açısı
149 Taktik

160 Yankılar

Beklenen Kişi

Ad ada benzer, yer yere benzer, er ere benzer, kişi kişiye, dişi dişiye benzer; masal söyleriz, kimse alınmaya! Dilimiz sürçer, adınız geçer, kimse darılmaya!

Zamanın birinde Buhara ilinde bir er kişi var idi. Yüreği sudan arı, gözü yerde, alnı yukarı idi. Her solukta Tanrı adını dilinden düşürmez, içinden, dışından kötülük geçirmez, aptessiz yere basmaz, boş söze kulak asmaz, beş vakit alnı secdeden kalkmaz idi.

Kırk yaşına erdi. Ne kimsenin kuyusunu kazdı, ne harama uçkur çözdü, ne de boş bir yazı yazdı. Bir kanatları eksik melek idi, az daha uçayazdı. Kimsenin gönlünü incitmez, üstüne bassa karıncayı acıtmaz, böyle bir er kişi idi.

Günlerce gözlerinden kanlı yaşlar akıtarak, "Hak yolunda daha yüceleyim," diye ululara yalvardı, Tanrıya yakardı. Üçüncü günün gecesinin bitiminde, gün ağarırken kulağına bir ses geldi:

– Ey iyi kul!

Gelen sese, ses verdi:

– Buyur!

Ses ona dedi:

– Yeryüzünün biyerinde Şeyh Şezâlet derler bir ermiş kişi vardır. Arayasın, tarayasın, Şeyh Şezâlet'in kapısına varasın. Onun yoluna baş koyup kul köle olasın!..

Alacakaranlığın boşluğundan gelen bu sese,

– Buyruğun can başüstüne!.. deyip yollara düzüldü.

O konak senin, bu durak benim, az gitti, uz gitti, dere tepe düz gitti, geceyle gündüz gitti, iki yaz bir güz gitti, sonunda Bağdat derler bir kente vardı. Aradı, sormadık

kimse, çalmadık kapı koymadı, ama Şeyh Şezâlet'i bulamadı. Her kime sordu ise,

– Burda Şeyh çoktur, ama Şezâlet'i yoktur... dediler.

Kırk gün döndü dolaştı, kırkbirinci gün diyende Şam'a ulaştı. Şam'da aradığını bulamadı. Basra'ya kavuştu. Orada da bulamadı, dönüp Rum iline, ordan Acem iline vardı. Her nereye vardı ise, bitürlü Şeyh Şezâlet'i bulamadı. Saçı omzunda, sakalı göbeğinde bir pir oldu. Dönüp Buhara kentine geldi. Gecelerdir uykusuz, günlerdir açtı. Dizlerinde güç kalmayıp bir akarsu başında yıkıldı kaldı. Akarsuya bakıp,

– Bir aptes tazeleyeyim de namaz kılayım... diye davrandı.

Irmak kıyısında aptes aldı. Bir de baktı, ırmak üstünde, su akıntısıyla bir hıyar kendine doğru gelmektedir. Dayanamadı, açlığını gidermek için sudan hıyarı kaptı, koca hıyarı iki lokma yaptı, yedi yuttu. Sonra birden usu başına gelip,

– Amaaan, ben neyledim, ıssı* bellisiz hıyarı yedim. Bu bir haram meyvedir, kimin olduğu bellisiz. Varıp hıyar bostanını bulayım, bostan ıssını arayayım. Yediğim hıyarı helal ettireyim... dedi.

Irmak akıntısına yukarı, kalktı yürüdü. Hıyar bostanını gördü.

Bostan ıssını sordu:

– Karşı evde oturur... dediler.

Varıp kapının tokmağını çaldı. İçerden öyle nağra sesleri, sövüp saymalar gelirdi ki, bu gümbürtüden dağ taş inlerdi. Kapı açıldı. Kapıyı açan bir ipsiz sapsız kişi idi. Belde kuşak, kuşakta bıçak, karşısına dikildi.

– Ne istersin ulan inek?.. diye sordu.

* ıssı: Sahibi.

O da,

– Şu bostanın ıssını ararım... dedi.

Adamı içeri aldılar. İçerde kırk oda var idi. Her odada, kırk ipsiz sapsız, hırsız uğursuz oturmuş zar atar, barbut oynar, oyun kâğıdı açar idi. Bostan ıssı bir posta kurulmuş, kumardan mano toplar idi.

Bostan ıssı,

– Ne istersin bre hoşor?.. diye bağırdı.

O da,

– Efendim, şurdan geçer idim, dedi, aç idim, yorgun idim, uykusuz idim. Irmak kıyısında aptes tazeleyip namaz kılayım dedim. Su üstünde bana doğru gelen bir hıyar gördüm. Açlıktan gözüm kararıp usum elden gitti. Dayanamayıp hıyarı yedim. Sonra bunun haram olduğunu düşünüp, "Bu hıyar kimindir?" diye soruşturdum. Sizin bostanın hıyarı olduğunu öğrendim. Şimdi karşınıza geldim. Yediğim hıyarı bana helal edesiniz.

Postta oturan kişi de ona şöyle dedi:

– Bu bostan bir benim değildir. Biz üç kardeşiz. İkimiz er kişi, birimiz kadındır. Ortanca kardeşim Belh denen kenttedir. Kız kardeşim ise Merv denen kenttedir. Senin sormadan yediğin hıyarın ancak üçte birinde benim hakkım vardır. Üçte ikisi kardeşlerimindir. Ben etsem bile, üçte birini helal edebilirim. Üçte ikisi onlarındır.

Karşısında el pençe duran dedi:

– Öyleyse siz yediğim hıyarın üçte birini helal edin. Ben gider kardeşlerinizden de helallik alırım.

Kişi dedi:

– Benim bu evim bir kumarhanedir. Ben devletten gizli kumarhane işletirim. O yüzden Buhara kentinden uzak bu evde yaşarım. Kumarhanemde on yıl uşak durursan, yediğin hıyarın üçte birini helal ederim. Yoksa hakkımı helal etmem.

Adam,

– Aman!.. diye ayaklarına kapandı.

Kumarhane işleten, ayağına varıp yalvaran kişiyi itti, iliği kemiği kurumuş kişinin burnundan kanlar aktı. Başka çıkar yol görmeyince, yediği hıyarın üçte birini helal ettirmek için, o kumarhanede on yıl uşak durdu. Kapılarda erkete bekledi. Mano topladı. Ortalık sildi süpürdü. Kumar denen işin herbir hilesini öğrendi. Öyle ki, Buhara kentinde onun üstüne bir kumarbaz daha yoktu. Kâğıt düzmesini, zar atmasını bilir idi. Her elde düşeş getirir, her açışta en büyük kâğıdı bulur idi. Sözü boş uzatmayalım, usta bir kumarbaz oldu ki, üstüne bir daha gelmemiş idi.

On yıl bitince, kumarhane ıssına varıp etekledi. O da,

– Benden yana yediğin hıyarın üçte biri helal olsun. Şimdi var git kardeşlerimin yanına, onların da helalliğini al!.. dedi.

Adres alıp el etek öptü, yola çıktı. Kumara alıştığından duramaz, her gittiği yerde kumar oynayarak halkı soyar, her kimle kumar oynarsa bütün parasını, malını alır idi. Yolu, bir evlik bir köye düşse o evi kumarhane yapar idi.

O konak senin, bu durak benim, az gitti, uz gitti, dere tepe düz gitti, geceyle gündüz gitti, iki yaz bir güz gitti, sonunda Belh derler bir kente vardı. Sorup soruşturdu, aradığı evi buldu. Burası kentin dışında bir koca evdi. Varıp kapının tokmağını çaldı. İçerden öyle cümbüş sesleri, çığlıklar, kahkahalar gelir idi ki, bu gümbürtüden yer gök inler idi. Kapı açıldı. Kapıyı açan, ayakta duramaz bir sarhoş idi.

Kapıyı açar açmaz,

– Haaaayt!.. diye bir nağra patlatıp, ne istersin ulan inek?.. diye sordu.

O da isteğini söyledi. İçerde kırk oda var idi. Her odada şarap fıçıları, durmaz, dere gibi akar idi. Esrar,

afyon içenler biyana devrilip yuvarlanmışlar idi. Biyanda çalgıcılar durmaz çalar, çengiler, köçekler oynar idi. Tas tas şarap devirenler arasından geçip aradığı kişinin karşısına vardı. El etek öpüp, durum böyle böyle diye bir bir anlattı.

– Efendim, dedi, ağabeyiniz yediğim hıyarın üçte birini helal hoş etti. Geri kalanını da siz helal hoş edin.

O da dedi:

– Biz üç kardeşiz. Bostanımız üçümüzündür. Bir de kız kardeşimiz vardır. Merv kentinde oturur. Ben helal bile etsem ancak üçte birini ederim.

– Aman, siz edin de üçte birini edin.

– Benim bu evim meyhanedir. Ben devletten gizli meyhane işletirim. O yüzden Belh kentinden uzak bir evde yaşarım. Meyhanemde on yıl uşak durursan, yediğin hıyarın üçte birini helal ederim. Yoksa hakkımı helal etmem.

Adam,

– Aman!.. diye ayaklarına vardı.

O da ayağını vurup adamı devirdi. Ağzından burnundan kanlar akıttı. Başka çıkar yol görmeyince yediği hıyarın üçte birini helal ettirmek için, o meyhanede on yıl uşak durdu. İçkiyi çok içip su koyuverenleri, sopa çekip kapı dışarı etti. Sarhoş sofraları kurdu, topladı. Onların artıklarını kaldırdı. Helaları yıkadı. Kendi de öyle bir içkici oldu ki, yeryüzünde üstüne içen yok idi. Bir dikişte bir şişeyi bitirir, bir oturuşta bir küpü devirir. Avuçla afyon yutar, lüleyle esrar içer idi. Sözü boş uzatmayalım, öyle bir içkici oldu ki, gelmiş gelecek içkiciler içinde, üstüne başka kimse yok idi.

On yıl bitende, varıp meyhaneciyi etekledi. O da,

– Benden yana yediğin hıyarın üçte biri helal olsun, şimdi var git kız kardeşimin yanına, ondan da helallik al!.. dedi.

Adres alıp yollara koyuldu. Kumara, içkiye alıştığından, kumar oynamadan, içki içmeden duramaz idi. Yolu,

iki evlik bir köye düşse, o iki evden birini meyhaneye, ötekini kumarhaneye çevirir idi.

O konak senin, bu durak benim, az gitti, uz gitti, dere tepe düz gitti, geceyle gündüz bitti, iki yaz bir güz bitti, sonunda Merv derler bir kente vardı. Sorup soruşturdu, aradığı evi buldu. Burası kentin dışında, bir koca ev idi. Evin dört biyanı bağ bahçe olup meyveli meyvesiz ağaçlarla dolu, renk renk kuşlar dallarda ötmekte, evin önünden bir gümüş ırmak akmakta idi. Irmak kıyısı, herbiri başka renkte, bir başka kokuda güllerle, sümbüllerle bezenmiş idi. Evin önünde mermerden oyulmuş bir havuz olup, bu havuzda anadan doğma çıplak, kar gibi ak, gözleri parlak, ay değirmisi yüzlü, badem gözlü, yay kaşlı, altın başlı, tatlı gülüşlü, ince büküşlü, hoppa duruşlu, melek salınışlı kızlar oynaşmakta idi.

Evin içinden heyheyler, sözler, gülüşler gelir idi ki, bu sesten dağlar, bayırlar inler idi. Varıp kapının tokmağını vurdu. Kapıyı gümüş tenli, ince belli, dudu dilli, çırılçıplak bir karı açtı.

– Buyur caaanımın içi, buyur iki gözüm... dedi.

İçeri girdi. İçerde kırk oda var idi. Kırkında da çıplak karılarla herifler sarmaş dolaş olmuşlar idi. Öte yanda sazlar çalınır, tefler dövülür, ziller vurulur, neyler üflenir idi.

Bu evin sahibi, süpürge saçlı, davul başlı, kazma dişli, karnı şişli, gözü çapaklı, kepçe kulaklı, dolma burunlu, beli bükük, dişi dökük, yaşı yetmiş, işi bitmiş bir kocakarı idi.

– Ne istersin bre gavat?.. diye sordu.

O da olanı biteni bir bir anlattı, yediği haram hıyarın geri kalan üçte biri için helallik almaya geldiğini söyledi.

– Benim bu evim kârhanedir dedi. Ben devletten gizli kârhane işletirim. Biz üç kardeş, üçümüz ünlü kişileriz. Büyük ağabeyim kumarhane işletir, küçük ağabeyim meyhane işletir, ben de kârhane işletirim. O yüzden Merv

kentinden uzak bu evde pezevenklik ederim. Kârhanemde on yıl uşak durursan yediğin hıyarın üçte birini helal ederim. Yoksa hakkımı helal etmem.

Başka çıkar yol görmeyince, o kârhanede on yıl uşak durdu. Karılar için gelen müşterilere kapı açtı, buyur etti. Karı alıp karı sattı. Sözü boş yere uzatmayalım, işinin öyle bir ustası oldu ki, gavatlıkta üstüne bir daha kimse yok idi.

On yıl bitende, varıp pezevenk karıyı etekledi. O da,

– Yediğin hıyarın üçte biri benden yana helal hoş olsun. Haydi var git, yolun açık olsun. Tuttuğun taş-toprak altın olsun... dedi.

O konak senin, bu durak benim, az gitti, uz gitti, dere tepe düz gitti, geceyle gündüz gitti, iki yaz bir güz gitti. Rum ilinden içeri girdi. Bir sabah, bir de baktı, uzaktan adını bilmediği bir kent göründü. Kentten davul zurna sesleri gelmekte idi. Olsa olsa bayramdır dedi. Kentin kapısından içeri girdi. Girdi de ne baksın, kentin heryanı donanmış. Bayraklar fenerler asılmış. Davullar vurur, zurnalar çalar. Üstüne doğru beş bando birden çalarak yürür. Her yüz adımda bir koçlar, danalar, develer, düveler kesilip kurban edilmekte idi. Yolları binlerce kişi doldurmuş olup, hepsi de sesleri çıktığınca,

– Yaşasın Şeyh Şezâlet!.. diye candan bağırmakta, el çırpmakta, alkış tutmakta idi.

Yollar boyunca her ikiyüz adımda bir taklar dikilmiş, bu takların üzerine "Hoşgeldin Şeyh Şezâlet Hazretleri" diye yazılmış idi.

Adam şaşırmış idi. Kendisine doğru, fraklı, smokinli, başları silindir şapkalı kişiler gelmekte idi. Geldiler, hemen eline vardılar, ayağına kapandılar. Ellerinden, eteklerinden öpmeye başladılar.

Şaşıran adam,

– Bu nedir? Şeyh Şezâlet kimdir? Yıllardanberi ben de onu ararım... dedi.

Elini ayağını öpenler de,

– Aman, biz de yıllardanberi Şeyh Şezâlet'i arar dururduk. Şeyh Şezâlet sizsiniz. Gelin, bizim başımıza geçin dediler.

Adam,

– Aman durun, etmeyin, eylemeyin, bunda bir yanlışlık olacak... dedi.

– Hayır, yanlışlık yoktur, dediler, biz seni göklerde ararken yerde bulduk. Senin ünün dünyayı sardı da bilmezsin.

– Hele durun, benim bir illetim vardır.

Hep bağrıştılar:

– O illetten hepimizde vardır. Ama senin kadar hiçbirimizde yoktur. Ondan seni başımıza geçirmek isteriz.

– Ama ben kumarbazım.

– Oh, oh, ne iyi, ne iyi... Biz de hep kumarbazız. Ama kumarda sana ulaşamadık. Sen bizim pirimiz ol!

– İyi dersiniz ama ben içkiciyim.

– Aman ne iyi. Biz hep içeriz. Senin kadar içemeyiz. Ondan sana başımıza geç deriz.

– Güzel söylersiniz. Ama ben şeyim de...

– Daha iyi sultanım. Biz de öyleyiz. Sana ulaşmak haddimiz değil ama biz de hep öyleyiz. Seni ondan baş tacı ettik ya... Aramızda senin üstüne kimse yok. Yıllardır seni bekler dururduk. Gel buyur, tahtına kurul...

Adam on yıl biyerde, on yıl biyerde, on yıl başka biyerde topu toplamı otuz yıl çile doldurup, Şezâlet'in yüceliğine erdiğini, aradığı kişinin kendisi olduğunu, burda baş tacı edilmek için yıllarca beklendiğini anladı.

Bandolar, kendine selam duranlar arasından geçti; sarayına girip tahtına kuruldu.

Aziz Moktus ile Fahişe Kamenna

Moktus, günün birinde uçarsa hiçkimse buna şaşmayacaktı. Şimdiye dek göklere uçmamış olması, Tanrı yolundan ayrılan gafilleri doğru yola getirmek görevi için olmalıydı.

Bigün kiliseye gelen kadınlardan biri,

– Muhterem peder, çoktanberi kafamızı kurcalayan bişey var. Siz de biz faniler gibi yemek yer misiniz?.. diye sormuştu.

Moktus, dini bütün kadının neden bunu sorduğunu hemen anlamıştı. Ne büsbütün doğruyu söyleyip kadının hayalini yıkmak, ne de yalan söyleyip Tanrı buyruğuna karşı gelmek istemediği için, ikisi ortasında bir yol buldu:

– Ey kız kardeş! Ne yiyorum, ne de yemiyorum sayılır. Yediğim, kendimde Tanrıya yakaracak gücü yitirmemek için günde üç zeytin tanesi, içtiğim de bir tas şarap...

Dini bütün kadın bu sözlere bile şaşmıştı. Bütün köy halkı, Moktus'un melekler gibi, yemeden, içmeden yaşadığını sanmaktaydı.

Kadın,

– Muhterem peder, beni affedin, siz de biz faniler gibi esner misiniz?.. diye sordu.

Moktus,

– Hayır, kız kardeş, esnemem... dedi.

– Hapşırmazsınız da, değil mi?

– Hayır, hapşırmam...

– Hiç geğirir misiniz?

– Hayır kız kardeş, geğirmem de...

Aldığı yanıtlardan sevinen kadın titreyerek,

– Muhterem peder, dedi, bişey daha öğrenmek istiyorum. Bütün köy kadınları merak ediyor. Acaba...

– Söyle kız kardeş.

– Utanıyorum da muhterem peder.

– İçinden geçen herşeyi bana sorabilirsin.

– Şey... Muhterem peder, siz de... biz faniler gibi... Nasıl söyleyeyim? Dışarı çıkar mısınız? Yani... Helaya?

Moktus kaşlarını çatarak,

– Asla... Hiçbir zaman... dedi.

Kadın, Moktus'un elini öptü. Sonra kiliseye girip Meryem Ana önünde diz çöktü. Duasını bitirince köye koştu. Yolunu bekleyen kadınlara çığlık çığlığa,

– O bir azizdir, o bir melektir! diye bağırdı. O, bir tas şarap, üç zeytin tanesiyle yaşar. O biz faniler gibi esnemez, hapşırmaz, geğirmez ve biz faniler gibi şey yapmaz.

Moktus bigün uçuverse, hiçkimse şaşmayacaktı. Onların şaştıkları neden Moktus'un başının üstünde bir nur halesinin bulunmadığıydı. Bitakımları Aziz Moktus'un başından iki karış yukarıda bir nur halkası gezdirdiğini görmüş olduklarını bile söylüyorlardı.

Aziz Moktus'un ünü günden güne yayılıyor, genişliyordu. Günlerce, aylarca uzak yerlerden onu görmeye, elini öpüp hayırduasını almaya geliyorlardı. Kilisenin kapısında, Tanrının ışığı parlayan yüzünü görebilmek için günün, gecenin her saatinde yüzlerce kişi bekleşirdi. Elini sürdüğü hasta sağlık kazanır, bir baktığı kötürümler yürür, körlerin gözü açılırdı. Köye giden yollar, Aziz Moktus'un elini öpmeye koşan cüzamlılar, saralılar, büyülülerle doluydu.

Aziz Moktus dilese, Hıristiyanlığın ululardan biri olur, kilise rütbelerinin en yücelerinden birini kazanırdı. Ama o, bu köy kilisesinden ayrılmak istemiyordu.

Elinden, dilinden, gözünden, kısaca beş duyu organından hiçbir günah çıkmayan Aziz Moktus, bütün varlığıyla kendisini Tanrı yoluna adamıştı. Bu yol uğruna ne yapsa yine de az buluyor, kendini Tanrı adına büsbütün kurban etmek istiyordu. Ama ne yapmalıydı? Kâfirlere savaş açamazdı. Kolunda kılıç sallayacak, bacaklarında at mahmuzlayacak güç yoktu. Nasıl, nasıl içindeki bu kutsal ve ateşli isteği dindirebilirdi?

Üç gün üç gece hiç uyumadan Tanrıya seslendi. Üçüncü gecenin sabahında kulağına ses geldi:

– Ey Aziz Moktus, denizlere doğru yürü... Din uğruna kâfirleri kılıçtan geçirenlerin gönüllerine kutsal ateşimizden sal!..

Aziz Moktus cüppesinin eteklerini savurarak hemen yola düzüldü. Ay demedi, yıl demedi, yolu denize varasıya yürüdü. Harkiye Limanına vardı. Limanda altı kalyon ejder gibi denize uzanmış, yumuşak dalgalarla sallanarak sanki esniyorlardı.

Aziz Moktus limanı kuşbakışı gören tepenin üstünden denizcilerin kasabasına baktı. Uzun saçları, gür sakalı rüzgârlardan uçuyordu. Diz çöktü, iki elini göğe kaldırıp,

– Bize deniz göründü... Varalım kâfirler üstüne, din uğruna can alıp can verelim... dedi.

Cüppesinin eteklerini savurarak kasabaya indi. Liman kıyısında gemici meyhaneleri vardı. Sarhoş korsanlar kavga ediyorlar, dövüşüyorlar, sövüşüyorlar, kaba şakalar yapıyorlar, orospularla oynaşıyorlardı. Hepsi de doğru yoldan çıkmıştı.

Aziz Moktus, Tanrı buyruğu ile neden buraya gönderildiğini anladı. Bu sapıkları hak yoluna çağırmalıydı. Meyhaneciye, kendisini korsan reislerinden birisiyle tanıştırmasını rica etti. Meyhaneci, saçı sakalı toz içindeki

Moktus'a, nerdeyse demir alacak bir kalyonun kaptanının içerde olduğunu söyledi. Moktus odun kütüklerinden yapılmış merdiveni çıktı. Korsan reisinin olduğu odaya girdi. Reisin kucağında bir kadın vardı, bir kadın da dizine başını dayamış, sedire uzanmıştı. Kadınlar yarı çıplaktı. Reis öteki üç korsanla kumar oynamaktayken, kucağındaki kadın da şarap tasını sık sık ağzına dayıyordu.

Sol gözü kara bezle bağlı, çıplak kolunda denizkızı dövmesi olan reis, boğuk bir sesle,

– Ne var kara cüppeli?.. diye sordu.

Aziz Moktus, Tanrı yoluna can vermek, kâfir üstüne saldıracak yiğitlerin yüreğine din sevgisini aşılamak için uzak yerlerden geldiğini söyledi.

Reis,

– Ne olacak yani?.. dedi.

Aziz Moktus,

– Beni de geminize alın... dedi.

Reis her gülüşünde ağzından bir buz parçası fırlar gibi kahkaha koyuvererek,

– Sen ne işe yararsın kara cüppeli?.. dedi.

Aziz Moktus,

– Siz kâfirin üstüne giderken zafer için dua ederim, dini bütün yiğitlerin yüreklerine Tanrı sevgisiyle cesaret veririm. Yalvarırım, beni de alın... diye yalvardı.

Reis,

– Hele bak, dedi, kadın ayağı girmeyen kalyona bir kara cüppeli ayağı girecek öyle mi? Bu seferki yolculuk eğlenceli olacak gibi. Gel bakalım kara cüppeli, dediğin olsun...

Öğleden sonra üç kalyon demir aldı, limandan açıldı. Yelkenler tombul tombul gerilmişti. Dümdüz deniz üzerinde üç deniz ejderi kayıp gidiyordu. Ama sabaha karşı işler değişti. Birden deniz patladı, hava kudurdu. Denizin üstünde kayıp giden ejder, şimdi dalgalar arasın-

da bir fındık kabuğu oldu. Aziz Moktus neye uğradığını şaşırdı. Önce başı döndü, sendeledi, sonra oradan oraya çarptı, yuvarlandı, kustu. Kurt denizciler ona bakıp bakıp gülmekten katılıyorlardı. Aziz Moktus yerden yere yuvarlanıp öğürürken, korsan reisi,

– Kara cüppeli, bu yolculuğumuz eğlenceli geçecek demiştim. Bak, bizi iyice eğlendirdin... diyordu.

Moktus,

– Beni çıkarın, Tanrı aşkına beni kıyıya çıkarın... diye inledi.

Reis,

– Seni karaya çıkarırsak kâfirler ne olacak? Karşımıza kâfirler çıkınca bize kim cesaret verecek?.. dedi.

– Beni çıkarın...

– İstersen denize atalım da kurtul...

Fırtınanın sürdüğü iki gün iki gece Aziz Moktus korsanları epiy eğlendirdi. Üçüncü günün sabahı deniz çarşaf gibi düzdü. Dört biyan çepeçevre deniz. Kara görünmüyordu. Gün ışırken ön serendeki nöbetçi,

– Heeey, bir gemiii!.. diye bağırdı.

Bir çektiri kendilerine doğru gelmekteydi. Reis keyifli keyifli göğsünün kıllarını kaşıdı. Yiğit yoldaşlarına,

– İyi bir talan var, yürüyün üstüne!.. diye bağırdı.

Aziz Moktus en sonunda kendisine de bir iş düştüğüne sevindi. Bir oraya, bir buraya koşup, gemicileri din uğruna coşturuyordu. Üç kalyon da yelkenleri indirdi. Su bölümünün altındaki bölmede, zincirlere bağlı yüz korsanın sırtlarında kamçılar şakladı. Kürek mahkûmları, küreklere yapıştılar. Üç kalyon çektirinin üstüne yürüdü. Onu çevirip kuşatacaklar, mallarını alıp adamlarını tutsak edeceklerdi. Aziz Moktus cüppesinin eteklerini savura savura bir oraya, bir buraya koşuyor, bir güverteye çıkıyor, bir forsaların yanına iniyor.

– Din uğruna kardeşlerim, din uğruna kardeşlerim!.. diye onları coşturmaya çalışıyordu.

Cüppesi ele ayağa dolandıkça korsanlar,

– Çekil ayak altından!.. diye Moktus'u tekmeliyorlardı.

Moktus düştüğü yerden,

– Din uğruna kardeşlerim!.. diye durmadan bağırıyordu.

Üç kalyon çektirinin üstüne vardılar ama onu bitürlü kıstıramadılar. Çektiri, üç deniz ejderinin arasından cıva gibi kayıp gidiyor, biyandan da üzerlerine alevli hartuçlar yağdırıyordu. Üç kalyondan biri tutuşmuştu.

Aziz Moktus,

– Haydi yiğitler, haydi din kardeşleri!.. Gün bugün... Tanrı yukardan size bakıyor. Dayanın kardeşler... Bitirin kâfirlerin işini!.. diye bağırırken, işin kötüye gittiğini görüp canı burnuna gelen Reis, kıçına bir tekme savurup onu merdivenlerden yuvarladı.

Üzerlerine durmadan yağa bulanmış alevli topaçlar düşmekteydi. Arkasından oklar yağmaya başladı. İkinci kalyon da tutuştu. Din kardeşleri denize dökülmüşlerdi. Tek su yüzünde kalan, Reis'in kalyonuydu. Çektiri bodoslama geldi, kalyonun bordasına bindirdi. Leventler kalyona atlamışlardı. Şimdi boğaz boğaza, kılıç kılıca ölüm kalım savaşı başlamıştı.

Aziz Moktus,

– Din uğruna!.. Dayanın yiğitler!.. Kâfirin işini bitirin... Din uğruna!.. diyerek ve sesini gittikçe alçaltarak, güverteden helaya kaçmıştı.

Leventler onu helada kıstırdıkları vakit o titreyerek,

– Haydi kardeşlerim... Yürüyün kâfire!.. diye söylenmekteydi.

Küçük çektiri, koca kalyonu tutsak etti. İçindekileri zincire vurup, kalyonu da kıçına bağlayıp bir limana geldi.

Aziz Moktus'u bir zindana kapadılar. Onun kâfir elinde tutsak olduğu kendi ülkesinde hemen yayıldı. Kâfirler, Aziz Moktus'un ününü öğrenince, onun canını bağışlamak için yüzbin florin istediler. Bu, verilir para değildi. Herkes Aziz Moktus için kan ağlıyor, ama ellerinden de bişey gelmediği için dövünüp duruyorlardı. Herkes varını yoğunu ortaya koydu, para toplandı. Ama yüzbin florin nerede? Ancak onbin florin toplanabilmişti.

Kamenna adında Messinalı bir orospu vardı. Kapısında erkekler kuyruğa girmiş beklerdi. Koynuna bir giren yiğit, onbeş yaş birden çökerdi. Kahpelikte üstüne yoktu. Evler yıkmış, ocaklar söndürmüştü. En yalnız gecesi yirmi erkekle geçerdi.

Messinalı orospu Kamenna, Aziz Moktus'un tutsak olduğunu duyunca,

– Benimle evleneceğim diye bir senet verirse yüzbin florini öder, onun canını kurtarırım!.. diye haber iletti.

Aziz Moktus bir kalenin gün görmeyen, ıslak zindanında zincire bağlanmış, prangaya vurulmuştu. Messinalı orospu Kamenna'dan gelen haberi duyunca kendisinden istediği senedi hemen imzalayıp gönderdi. Messinalı orospu da yüzbin florini ödeyip Aziz Moktus'un canını kurtardı. Moktus'u salıverdiler. Ama Moktus kurtulduktan sonra Messina'ya uğramadı. Sözünde durmayıp orospu Kamenna ile evlenmedi. Kamenna da Aziz Moktus'u mahkemeye verdi.

Mahkemede Aziz Moktus,

– Sayın yargıçlar, dedi, ben dini bütün bir kişiyim. Canımı Tanrı yoluna koymuşum. Nasıl olur da bütün bir ülke erkeklerinin ateşini söndüren böyle bir günahkâr kadınla evlenebilirim?

Kamenna tombul göğsünün arasından senedi çıkarıp yargıçlara uzattı.

– İşte bana verdiği senet, benimle evlenmek zorundadır, dedi.

Senedi okuyan yargıçlar,

– Aziz Moktus, muhterem peder, dediler, yasayı uygulamak zorunda olduğumuzu üzülerek bildiririz, ya bu orospuyla evleneceksiniz, ya zindana atılacaksınız. Söyleyin, hangisini yeğ tutarsınız?

Aziz Moktus,

– Evleneceğim... dedi.

Messinalı Kamenna, Aziz Moktus'a gülümseyerek,

– Akşam evime gel, seni bekliyorum... diye göz kırptı, çıkıp gitti.

Akşam olunca Aziz Moktus, Kamenna'nın evine gitti. Kamenna salonda çırılçıplaktı, bir kaplan postunun üstüne uzanmıştı. Işık saçan tenine güzel kokular sürmüştü. Kendisi gibi çırılçıplak on erkeğin uzattıkları meyvelerden alıyor, şarap içiyordu. Baygın gözlerini Moktus'a çevirip,

– Ne istiyorsun muhterem peder?.. dedi.

Aziz Moktus,

– Sözümü yerine getirmek için geldim... dedi.

Kamenna çın çın çınlayan bir kahkaha attı:

– Sahiden seninle evleneceğime inanmış mıydın muhterem peder? Ben ikimizden hangimizin daha günahkâr olduğunu anlamak istemiştim. Böyle merak, yüzbin florine değmez mi?

Bunu söyledikten sonra, kaplan postu üstündeki çıplak poposunu kaldırıp altından aldığı senedi Aziz Moktus'a uzattı.

– Al şu sözünü, yıkıl karşımdan muhterem peder!.. dedi.

Aziz Moktus senet elinde dışarı çıktı. Orospu Kamenna'nın kokusu sinmiş senedi kokladı, yüzüne gözüne sürdü, oracığa yığılıp kaldı.

Arş Doğuya, Marş Batıya

Bir zamanlar, coğrafyanın bilmediği, tarihin unuttuğu, matematiğin girmediği bir ülke varmış. Bu ülkede yaşayanlarda yavaş yavaş bir değişme başlamış. Başları omuzlarının içine iyice gömülüyor, sırtları kamburlaşıyor, belleri bükülüyor, adımlarını da atamıyorlarmış. Ancak ayaklarını sürüye sürükleye yürüyebiliyorlarmış. Bu değişim günden güne artıp herkes bu duruma gelince, insanlar inlemeye başlamışlar:

– Artık çekemiyoruz...

– Artık taşıyamıyoruz...

Başları omuzlarının içine geçen, omuzları kaburgalarına çöken, ayaklarını zorla çeken insanların acıklı bağırışları göklere yükseliyormuş.

– Artık çekemiyoruz...

– Artık taşıyamıyoruz...

Bu sesler o ülkenin Yönetmenbaşı'nın kulağına kadar ulaşmış.

Yönetmenbaşı,

– Uykumda beni tedirgin eden bu bozuk sesler nerden geliyor?.. diye sormuş.

Altyönetmenler,

– Efendimiz, demişler, kullarınızın sesleridir. İlkin bu sesler bize vızıltı geliyordu, kulak asmadık. Sonra mırıltılar, dırıltılar başladı, aldırış etmedik, sonra sonra uğultu oldu, yine aldırmadık. Ama gitgide azdılar. Buyurursanız, boğazlarından bikaç ses telini çıkarttırır, seslerini soluklarını kısarız.

Yönetmenbaşı,

– Ortaçağ çoktan geçti, şimdi yeniçağ, demiş; takvime baksanıza, bugün perşembe. Perşembe günü, çarşamba

yaşanmaz. Yarın herkes Büyük Alanda toplansın, ben onlarla konuşacağım.

Halk, Büyük Alanda toplanmış. Yönetmenbaşı, karşısında başları eğik, omuzları çökük, belleri bükük insanları görünce çok şaşmış, onlara acımış,

– Vah vah vah, demiş, size ne oldu böyle?

Onlar yine hiç durmadan,

– Artık çekemiyoruz!..

– Artık taşıyamıyoruz!.. diye bağırıp duruyorlarmış.

Yönetmenbaşı, onların içinden yaşlı başlı bikaç kişiyi yanına çağırıp,

– Nedir, anlatın bana, demiş, çekemediğiniz nedir? Açıkça söyleyin!

Onlar da,

– Sayın Yönetmenbaşı'mız! demişler. Bize anlayamadığımız bişey oldu. Ayaklarımıza görünmeyen, demirden ağır topuzlar, tokmaklar bağlanmış gibi sanki!.. Ayaklarımızı çekip adım atamıyoruz. Yürüyemiyoruz. Bizi yere doğru çeken bu görünmeyen ağırlık gittikçe artıyor. Böyle sürerse günün birinde yere çakılıp kalacağımızdan, bir insan ağacı olacağımızdan korkuyoruz.

Yönetmenbaşı,

– Anladım, demiş, peki, taşıyamadığınız nedir?

Onlar da,

– Sırtımızda görünmeyen bir yük varmış gibi, demişler, bu yük günden güne artıp sırtımıza iyice biniyor. Başımız omuzlarımıza geçti, omuzlarımız çöktü. Artık taşıyamıyoruz.

O zaman Yönetmenbaşı, alanı dolduranlara şöyle seslenmiş:

– Sayın yurttaşlarım, hiç kaygılanmayın. Sırtınıza binen yükün, ayağınızı çeken görünmeyen ağırlığın ne olduğu özel bilginlerimce araştırılacaktır. Yine eskiden olduğu gibi, çeken taşıyan bir duruma geleceksiniz.

Büyük Alanı dolduran kalabalık sevinç içinde ayaklarını sürükleyerek çekilip gitmiş. Yönetmenbaşı da sarayındaki özel bilginlerini toplayıp onlara,

– Ben sizi işte böyle günler için yıllardanberi besleyip duruyorum, demiş, haydi bakalım, şimdi bana borcunuzun bir parçasını olsun ödemenizin zamanı geldi. Halkımızın neyi taşıyamadığını, neyi çekemediğini araştırıp bulun. Bulacağınız bu ağırlık mı, yük mü, herneyse, beni tedirgin etmeyen bişey olsun. Sizin göreviniz de bu değil mi? Haydi bakalım, göreyim sizi, isteklerime uygun biçimde çalışıp bilim yolu ile halkın bağırıp çağırmasını önleyin.

Yönetmenbaşı'nın sarayındaki kırk özel bilgin,

– Başüstüne, demişler, bizi kırk gün, kırkar çuval fıstık, üzümle beslerseniz, bizim de zihnimiz açılır, kırkıncı gün, halkın çekemediği yükün, taşıyamadığı ağırlığın ne olduğunu, isteğinize uygun olarak söyleriz.

Yönetmenbaşı,

– Ama demiş, kırkıncı gün, beğenmeyeceğim bir söz söylerseniz, kırkınızı da ikişer parça eder, sizi çoğaltır, seksen bilgin yaparım, ona göre...

Dalga geçmesinler diye bu kırk bilgini, sarayının bir bölümüne kapattırmış, üstlerine de kapıyı kilitlemiş. Her sabah kapıları açılır, kırk bilgine kırk çuval fıstık, üzüm bırakılır, yine kapı üstlerine kilitlenirmiş.

Saray bilginleri fıstık, üzüm yiyip zihinlerini açadursunlar, halkın, "Artık taşıyamıyoruz, artık çekemiyoruz..." diye bağırmalarından uykuları kaçan Yönetmenbaşı da deliye dönüyormuş. Günde bikaç kez gider, kapının anahtar deliğinden, içerdeki kırk bilginin ne yaptıklarını gözetlermiş. Bilginler avuç avuç fıstığı, üzümü yer, sonra içerde "birdirbir, uzuneşek, güvercin taklası" oyunları oynarlarmış. Yönetmenbaşı içinden, "Sizin bilginiz hele benim bir isteğime uygun çıkmasın, kırkınızı da kırkar

parçaya ayırıp her parçanızı kırk kuduz itin önüne doğramaz mıyım görün siz..." dermiş.

Kırkıncı gün olmuş. Kırk saray bilginini, kapalı kaldıkları bölümden çıkarmışlar. Başbilgin, Yönetmenbaşı'na,

– Efendim, demiş, kırk gün, geceli gündüzlü çalıştık, düşündük, araştırdık. Çok yorulduk ama, en sonunda halka yük olan, ağırlık olan şeyin ne olduğunu da bulduk. Efendimiz, halka kendi gölgeleri ağır geliyor. Halk gölgesini taşıyamıyor. Gölgeleri, ayaklarını bırakmıyor onların. Buyüzden eskisi gibi koşup yürüyemiyorlar, kolaylıkla gidip gelemiyorlar. Gölgeleri aşağı doğru çektikçe, onlar da sırtlarında yük varmış gibi eziliyorlar.

Yönetmenbaşı sevinmiş,

– Bilim gibi var mı? demiş, hemen halka bu sonucu iletin. Onların düşmanı, kendi gölgeleridir. Sırtlarındaki yükten, ayaklarındaki ağırlıktan kurtulmak istiyorlarsa, gölgelerini atsınlar... Bıraksınlar gölgelerini, gölgesiz yaşasınlar.

Bu buyruk halka duyurulmuş. Halk da sevinmiş. O günden sonra insanlarla gölgeleri arasında büyük bir savaş başlamış. Kimisi, gölgesinden kurtulmak için ayaklarının bütün gücüyle koşuyor, kaçıyor, ama bitürlü gölgesinden kurtulamıyormuş. Soluğu kesilip yere yıkılınca, bir de bakıyormuş, gölgesinden daha hızlı koşup ondan kurtulamamış. Ata, arabaya binip kaçıyorlarmış, ama ne yaparlarsa yapsınlar, gölgeleri kendilerini bırakmıyormuş.

Sabahları uyanınca, bakarlarmış: Gölgeleri ne yandaysa, onlar ters yana doğru koşarlarmış. Sabahtan öğleye kadar gölgeleri batıya düştüğünden, onlar kurtulmak istedikleri gölgelerini arkada bırakıp ha babam doğuya doğru koşarlarmış... Öğleden sonra gölgeleri onlara yetişir, akşama doğru da gölgeleri onların önüne geçermiş, onlar da o zaman gölgelerinden kurtulmak için ters döner, gölgeleri arkalarına alır, batıya doğru koşar dururlarmış.

Bütün günleri böyle geçermiş. Her sabah güneş doğarken içlerinden akıllı olanları,

– Yurttaşlar, bizim için kurtuluş doğuda... Yüzümüzü doğuya çevirelim, hep birlikte doğuya doğru koşalım!.. dermiş.

Ondan sonra doğuya doğru hep birlikte bir koşu tuttururlarmış. Öğleden sonra, gölgeleri onları geçer, önlerine düşermiş.

O zaman içlerinden başka akıllılar,

– Yurttaşlar, bizim için kurtuluş batıda... Yüzümüzü batıya çevirelim, hep birlikte batıya doğru koşalım!.. dermiş.

Kendilerine yük, ağırlık olan gölgelerinden kurtulmak için, bir doğuya, bir batıya, doğudan batıya, batıdan doğuya koşar dururlarmış. Ama ne yapsalar, bitürlü sırtlarındaki yükten, ayaklarındaki ağırlıktan kurtulamazlarmış.

Sabahları, bitakım akıllılar,

– Doğuya koşalım yurttaşlar!.. diye bağırırken, başka akıllılar da, onlara şöyle derlermiş:

– Bunca yıldır doğuya koşup duruyoruz, gölgelerimizden kurtulamadık. Yanlış gidiyoruz. Gölgelerimizin ağırlığından kurtulmak istiyorsak, batıya doğru koşmalıyız!

Bu sefer de öbürleri,

– Batıya dönün de gölgeniz sizi geçsin, görün gününüzü... derlermiş.

Ama ötekiler de susmazlar,

– Hızlı koşmuyoruz da ondan, derlermiş, batıya hızlı koşsak, gölgelerimizi geçer taşıdığımız yükten, çektiğimiz ağırlıktan kurtuluruz.

Öğleden sonra gölgeleri onları geçip de, ters dönüp batıya koşmaya başladıkları zaman, doğuya gitmeyi salık veren akıllılar,

– Batıya dönmeyin! diye bağırırlarmış, doğuya doğru daha hızlı koşarsak, gölgelerimizi geçeriz.

İşte buyüzden o ülkenin akıllı, bilgili kişileri arasında sonu gelmez bir tartışma, bir çekişmedir başlamış. Bitürlü, doğuya doğru mu, batıya doğru mu gidince gölgelerinin ağırlığından kurtulacakları konusunda anlaşamıyorlarmış. Yıllarca böyle doğudan batıya, batıdan doğuya koşup durmakla gölgelerinden kurtulamayacaklarını anlayan bitakım akıllılar da şöyle demişler:

– Yurttaşlar, ikisi de yanlış... Ne doğuya gidelim, ne de batıya... En iyisi doğu ile batının orta yerini bulup orda duralım.

Bir de bunu denemişler. Öğleyin gölgeleri küçüldükçe, kısaldıkça,

– Aman gölgelerimizden kurtuluyoruz... diye sevinmeye başlamışlar.

Ama ne kadar kısalırsa kısalsın, küçülürse küçülsün, gölgeleri büsbütün yok olmamış, onlar da gölgelerinden kurtulamamışlar. Çünkü öğle geçti mi, yine gölgeleri uzuyor, büyüyor, onlar da ağır gelen gölgelerinden kurtulmak için batıya doğru kaçıyorlarmış.

Kimi batıya, kimi doğuya, kimi ne batıya, ne doğuya diye tartışıp çekişip dururken, halk da artık ordan oraya koşup durmaktan, kimi doğuya, kimi batıya koşarken birbirleriyle çatışıp çarpışmaktan iyice yorulmuş, bezmiş. Yeniden,

– Artık taşıyamıyoruz!..

– Artık çekemiyoruz!.. diye bağırmaya başlamışlar.

O ülkenin Yönetmenbaşı, sarayın duvarlarında yankılanan bu seslerden tedirgin olup,

– Nedir bu gürültü, uyuyamıyorum!.. diye bağırmış.

Altyönetmenler şöyle demişler:

– Doğuya koşup, batıya koşup, oldukları yerde durup, bitürlü gölgelerinden kurtulamayan halk bağırıyor efendimiz...

Yönetmenbaşı, sarayın kırk özel bilginini çağırıp,

– Gösterin bakalım bilginizi, demiş, sizi ben boşuna beslemiyorum ya... Şu halkı gölgelerinden öyle bir kurtarın ki, bundan sonra hiçbirinin sesi çıkmasın...

Kırk bilgin,

– Başüstüne, demişler, bizi kırk gün kırk gece, günde kırk çuval fıstık, üzümle beslerseniz, bizim de zihnimiz açılır; halkı, sizin istediğiniz biçimde gölgelerinden kurtarmanın yolunu buluruz.

Yönetmenbaşı özel kırk bilgini sarayın bir bölümüne kapatıp kapıyı da üstlerinden kilitlemiş. Her sabah kırk bilgine kırk çuval fıstık, üzüm verilir, kapıları üstlerinden yine kapanırmış. Ne yaptıklarını merak eden Yönetmenbaşı, onları anahtar deliğinden gözetlermiş. Kırk bilgin fıstığı üzümü yer, birdirbir, uzuneşek, güvercin taklası oynarlarmış. Kırkıncı gün kapıları açılmış.

Başbilgin,

– Fıstığı, üzümü yedik, zihnimiz açıldı, demiş, bilim ışığında, sizin de isteğinize uygun olarak halkın nasıl gölgelerinin ağırlığından kurtulacağını bulduk.

Yönetmenbaşı,

– Nasıl?.. diye sormuş.

Başbilgin,

– Efendimiz, demiş, geceleri gölgelerinden kurtuluyorlar. Demek ki, karanlıkta gölge yaşayamıyor. Halkın kendi gölgesinden kurtulması için gece olması gerekir.

Çok kızan Yönetmenbaşı,

– Ya gündüzleri ne olacak?.. diye sormuş.

Başbilgin,

– Gündüzleri karanlığa boyarız, demiş. Bunun için de gün ışığının girmeyeceği heryanı kapalı bir dam altı yaparız. "Artık taşıyamıyoruz, artık çekemiyoruz!" diye bağıranları bu kapalı karanlık yere atarız. Gölgeleri kapı

dışında bırakıp karanlık dam altına girince, gölgelerinin ağırlığından da kurtulmuş olurlar.

Yönetmenbaşı, bir iğne başı kadar bile deliği olmayan, gün ışığı girmeyen, kapkaranlık biyer yaptırmış. Kim, "Artık çekemiyoruz, artık taşıyamıyoruz!" diye bağırırsa, onu yakalarlar, gölgesini kapı dışında bırakır, kendisini karanlık dam altına atarlarmış. Gölgesiz kalanların artık sesleri de kesilirmiş.

Kim bağırırsa, gölgesinden soyup kendisini içeri, gölgesini dışarı atmışlar. Dışarısı gölge, içerisi de gölgesiz insanlarla dolmuş. Karanlık yer küçük gelmeye başlamış, büyütmüşler. Küçük gelmeye başlamış, yine büyütmüşler. Böyle böyle, o ülkenin üstü, yanı önü kapatılıp bütün ülke karanlık bir dam altı olmuş. Dışarıda güneş ışığı alan pekaz yer kalmış. Buralarda da, Yönetmenbaşı, Altyönetmenler, saray kişileri, saray bilginleri, bir de bol bol, çok sayıda, karanlık dam altına atılanların gölgeleri kalmış. Bu gölgeler de geceleri yok olur, gündüzleri yerlerde sürünürlermiş. Yıllarca insanlığın gölgeliğini yapa yapa, insanlarla birlikte yaşaya yaşaya bu gölgeler de artık, tıpkı insan biçiminde olmuşlar. İnsan gibiymişler, insan gibi ama, bitürlü ayağa kalkamaz, hep yerde sürünürlermiş. Bunlardan başka da bitakım gerçek insanlar varmış ama, onlar da yakalanıp dam altına atılacaklarından korkarak, "Artık çekemiyoruz, artık taşıyamıyoruz!.." diye bağıramaz, seslerini çıkaramazlarmış. Aradabir sorguya çekilecek olurlarsa, hatta sorguya çekilmeseler bile, yerin kulağı var, gölgeler duyar da, Yönetmenbaşı'na söyler diye, sık sık,

– Artık alıştık, çekiyoruz, taşıyoruz!.. derlermiş.

O günden sonra o ülkede, "Artık çekemiyoruz, artık taşıyamıyoruz!.." diye bir gürültü, bağırıp çağırma duyulmamış. Yönetmenbaşı da uykularında tedirgin olmamış.

Hoptirinam

İlkçağlarda mı, ortaçağlarda mı, yeniçağlarda mı bilinmeyen bir zamanda... Avuç içi gibi bilinen bu yeryüzünün bilinmeyen biyerinde açları toklarından çok, düşünenleri konuşanlarından az bir ülke varmış. O ülkede yaşayanlar bolluk içinde darlık, varlık içinde yokluk çekerlermiş. Başları önlerine eğik, bakışları içlerine dönük, gönülleri dışarıya kapanık yaşar giderlermiş.

Bu ülkenin başında "Enbaş" denilen biri varmış. Orada yaşayanlardan hiçbiri "Enbaş"ın buyruğundan dışarı çıkamazmış. Babadan oğula böyle gelmiş böyle gidermiş.

"Enbaş" buyurdukça buyurur, bitürlü buyruklarının ardı arkası gelmezmiş. O ülkede yaşayanlar günden güne buyrukları artan, sertleşen "Enbaş"ın baskısına dayanamaz olmuşlar. Gelgelelim, böyle dayanılmaz, çekilmez durumlarda ne yapılması gerektiğini de bilemezlermiş. "Enbaş"ın baskısı arttıkça artmış. Bu baskı karşısında bunalmışlar. Aralarından bir bilge çıkıp şöyle demiş:

– Tarihimizi inceleyelim. Atalarımızın zamanındaki Enbaş'lar buyruklarını sertleştirip baskılarını artırdıkça, atalarımız bu haksızlığa karşı ne yapıyorlarsa biz de öyle yapalım.

Bilgenin öğüdünü çok uygun bulmuşlar. Tarihlerini incelemişler. Bir de bakmışlar, Enbaş'lar buyruklarını sertleştirip yumruklarını vurdukça, baskıyı artırdıkça, ataları da suratlarını asarlar, somurturlarmış.

"Enbaş"ların artık dayanılmaz, çekilmez olan baskısına karşı kendi tarihlerinden ders aldıkları için önce sevinmişler. "Bize surat asıp somurtmaktan başka yol, yöntem yok!" deyip hep birden surat asmaya başlamışlar. Ama Enbaş'ın

baskısı azalmak şöyle dursun, tersine gittikçe artıyormuş. Baskı arttıkça da ha babam surat asıyorlarmış. Surat asmışlar, somurtmuşlar, en sonunda surat asa, somurta öyle bir duruma gelmiş, suratlar asılmaz olmuş. Asıla asıla kaskatı kesilen suratları daha çok somurtmaya elverişli değilmiş. Yüzlerinde somurtacak bir kıpılık yer, bir çizgi kalmamış. Orası bir asık suratlar ülkesi, bir somurtkanlar yurdu olmuş. Gel zaman git zaman, surat asa asa insanlar gülmesini, sevinmesini unutmuşlar. Orda yaşayanlardan hiçbiri, gülmek nedir, nasıl gülünür bilmez olmuş.

Aralarından biri çıkıp şöyle demiş:

– Biz kendi içimize kapanıp kalmışız. Yurdumuzun dışında neler olduğunu bildiğimiz yok. Aramızdan üç aydın genç seçelim. Onları gizlice yurtdışına üç ayrı yere gönderelim. Oralardaki insanların baskıcı yönetime karşı neler yaptıklarını incelesinler. Gelip bize anlatsınlar. Biz de öyle yapalım.

Bu düşünce çok uygun görülmüş. Üç aydın genç seçmişler. Bu üç genci Enbaş'tan gizli, yurtdışına üç yabancı ülkeye kaçırmışlar.

Bu üç genç, üç yabancı ülkede üç yıl gezip dolaşmış, orada yaşayanların neler yaptıklarını incelemiş, sonra yurtlarına dönmüşler. Halk bu üç genci aralarına alıp,

– Neler gördünüz, anlatın... diye sormuşlar.

Birinci genç şöyle anlatmış:

– Benim gittiğim yerde surat asan hiçkimse görmedim. İnsanlar, "Hoptirinam, hoptirinam!.." deyip gülüyorlar. Bizler de Enbaş'ın baskısından kurtulmak istiyorsak, "Hoptirinam, hoptirinam!.." diye güle oynaya yaşamalıyız.

İkinci genç şöyle anlatmış:

– Benim gittiğim yerde de somurtkan tek kişi göremedim. Orada yaşayanlar, "Tirinamhop, tirinamhop..." deyip gülüyorlardı. Bizler de Enbaş'ın baskısından kurtulmak

istiyorsak, "Tirinamhop, tirinamhop!.." diye bağırarak gülüp eğlenmeliyiz.

Üçüncü genç de şöyle anlatmış:

– Benim gittiğim yerde de insanlar somurtmuyorlardı. Oradakilerin hepsi, "Namhoptiri, namhoptiri..." diye söylenerek, gülüp eğlenerek yaşıyorlardı. Enbaş'ın gittikçe sertleşen, artık çekilmez olan buyruklarından kurtulmak istiyorsak, bizler de, "Namhoptiri, namhoptiri!.." diye bağırıp çağırıp gülmeliyiz.

Bu üç genci dinleyenler onlara sormuşlar:

– Çok doğru söylüyorsunuz ama, bu dediklerinizin ne anlama geldiğini bilmeden nasıl gülelim? Siz bu "tirimiri"lerin anlamlarını, tanımlarını öğrenmediniz mi?

Birinci genç şöyle demiş:

– Hiç öğrenmez olur muyum... Ben oraya boş gidip boş dönmedim. "Hoptirinam" şu demektir: "Bir köpeğin, sahibinden başka kimseyi ayırt etmeden herkese aynı sesle aynı nota üzerinden havlayabilmesine Hoptirinam denir."

İkinci genç de şöyle demiş:

– "Tirinamhop" şu demektir: "Aynı ağırlıkta olan çakıl taşı ile altını tartarken, terazi topuzunun, her ikisinin aynı olan ağırlıklarına aynı saygı ile eğilmesine Tirinamhop denir."

Üçüncü genç de şöyle demiş:

– "Namhoptiri" şu demektir: "İnsanlar hamamda soyundukları zaman uşakla efendisinin birbirinden ayırt edilmemesine Namhoptiri denir."

Orada bulunanlar demişler ki:

– Aman bunları öğrendiğinize çok sevindik. Şimdi bu üç genç aydınımız bu kavramların anlamını halka durmadan öğretsin. Bizler de başka ülkelerin halkları gibi durmadan "Tirinamhop, Hoptirinam, Namhoptiri" diyerek gülüp eğlenelim.

Aydınlar halkın arasına dağılıp denildiği gibi yapmışlar.

– Hoptirinam!..

– Tirinamhop!..

– Namhoptiri!.. sesleri göklere yükseldikçe, asılan suratlar gülümsemeye, yüzlerdeki sert çizgiler yumuşamaya, somurtkanlar kahkaha atmaya başlamış.

Heryerden, her alandan, her sokaktan, her evden "Hoptirinam, Tirinamhop, Namhoptiri" sesleri geliyormuş. Bu sesleri duyan Enbaş'ın kaşları çatılmaya, suratı asılmaya başlamış. Bu seslere çok kızıyormuş. Kulaklarını tıkamış, olmamış, kalın duvarlar arasına kapanmış, olmamış. Her ne yapmışsa, yeri göğü inleten "Hoptirinam, Tirinamhop, Namhoptiri" seslerinden kurtulamıyormuş. Halk güldükçe Enbaş'ın suratı asılıyor, halk güldükçe o somurtuyormuş. Surat asmış, somurtmuş; surat asmış, somurtmuş; en sonunda suratını asamaz, somurtamaz olmuş. İşte o zaman,

– "Hoptirinam, Tirinamhop, Namhoptiri!" diye bağırmak yasaktır. Kim böyle bağırırsa on yıl hapsedilecektir!.. diye bir buyruk çıkarmış.

Gelgelelim halk bağırıp gülmeye öyle alışmış ki, bu buyruğa boş vermiş. Hep birden bağırıldığından Enbaş kimi yakalatıp hapsedeceğini şaşırmış. Cezayı artırmış:

– Gülenler kurşuna dizilecek!

Bu korkutma da işe yaramamış.

Bunun üzerine Enbaş bir kurnazlık düşünmüş. Halka Hoptirinam'ı öğreten aydını sarayına çağırmış. Ona şöyle demiş:

– Bu Hoptirinam sesleri benim çok hoşuma gidiyor. Siz beni Hoptirinam'a karşı sanıyorsunuz. Kim demiş... Elbette ulus "Hoptirinam" diye bağırmalı, halkın yüzü gülmelidir. Ancak benim sizden bir dileğim var.

Hoptirinam'ın tarifi çok uzundur. Bizim halkımız bu kadar uzun sözü ezberleyemez. Acaba halka bir kolaylık olması için, bu tarifin içinden iki kelimeyi çıkaramaz mısınız? Bu ödevinize karşılık size örtülü ödenekten her ay ikiyüz altın verilecektir.

Bu öneriye aydının aklı yatmış.

– Peki... demiş.

Ondan sonra tanımlamadan iki kelimeyi çıkararak halka şöyle demeye başlamış:

– Bir köpeğin, sahibinden başka herkese havlamasına Hoptirinam denir...

Enbaş, ikinci aydını çağırmış. Ona da şölenler verip Tirinamhop tanımlamasından iki kelimeciği çıkarmasını rica etmiş. Çünkü halk bu kadar uzun sözü ezberleyemezmiş. O da ayda ikiyüz altın ödenek karşılığı bu öneriye peki demiş. Halka şöyle anlatmaya başlamış:

– Tirinamhop, çakılla altını tartarken terazi topuzunun eğilmesi demektir.

Enbaş üçüncü aydını da kandırmış. O da ayda ikiyüz altın karşılığında halka şöyle demiş:

– Namhoptiri, uşakla efendinin hamamda soyunması demektir.

Halk yine: "Hoptirinam, Tirinamhop, Namhoptiri" diye gülüyormuş ama, eskisi kadar gülemiyormuş; eksilen iki kelimelik kadar gülüyormuş. Enbaş'ın suratı da eskisi kadar somurtmuyormuş, eksilen kelimeler kadar az somurtuyormuş.

Enbaş birinci aydını gene çağırmış:

– Acaba, demiş, iki kelime daha eksiltemez miyiz? Benim ereğim, halkın bu tanımı kolay öğrenmesidir. Size örtülü ödenekten ayda ikiyüz altın daha bağlarım.

Aydın,

– Peki... demiş.

İkinci, üçüncü aydınlar da peki demişler.

Hoptirinam şöyle olmuş: Bir köpeğin havlaması...

Tirinamhop: Çakılla altının tartılması...

Namhoptiri: Hamamda soyunmak...

Halk yine "Hoptirinam, Tirinamhop, Namhoptiri" deyip gülüyorlarmış ama eskisi gibi değil!.. Buna karşılık Enbaş'ın asılan suratı iyice gülmeye başlamış.

Enbaş bu üç aydını ayrı ayrı yine sarayına çağırıp şöyle demiş:

– Halka biraz daha kolaylık göstermek istiyorum. Şu tanımlamayı büsbütün atsak da, halk yalnız "Hoptirinam, Tirinamhop, Namhoptiri" dese nasıl olur? Beni anlıyorsunuz değil mi? Ereğim halka kolaylıktır. Bu ödevinize karşılık örtülü ödenekten her ay size ikiyüz altın daha veririm.

Aydınlar bu öneriyi uygun bulmuşlar. Tanımlamalardan kelimeler eksile eksile hiçbiri kalmamış. Yalnız "Hoptirinam, Tirinamhop, Namhoptiri" kalmış.

Bu sözlerin ne demeye geldiğini bilmeyen halkın suratı asıldıkça asılmış, orada yaşayanlar eskisinden çok somurtmuşlar. Enbaş, kahkahadan kırılırken, o somurtkan, asık suratlı insanlar da durmadan, ne demeye, ne anlama geldiğini bilmeden,

– Hoptirinam...

– Tirinamhop...

– Namhoptiri!.. diye bağrışıp duruyorlarmış.

Böylece o ülkede o günden sonra hem halk, yeryüzünün öteki insanları gibi "Hoptirinam, Tirinamhop, Namhoptiri" diye söylenir, hem de Enbaş yaşamanın tadını çıkarırmış

– Hop...

– Tiri...

– Nam...

İlerleyelim, Yükselelim, Kalkınalım

Masal değil mi bu ya... Öyleyse söze "Bir varmış, bir yokmuş" diye başlayacağız. Masal değil de nutuk olsa "Sayın yurttaşlar!" diye başlardık söze. Her sözün kendine göre ayrı bir başlangıcı oluyor.

Evet, bir varmış bir yokmuş... Sonra? "Evvel zaman içinde kalbur saman içinde, inler cinler top oynarken yıkık hamam içinde..."

Bu sizin masal dediğiniz hep tekerleme. Öyle, tekerleme ya, söz kalabalığı... Hiçbir anlamı olmayan ardarda sıralanmış tekerlemeler.

Peki, sonra ne olmuş? Sonra mı? Ondan sonracağzıma söyleyeyim, bir zamanlar bu yeryüzünde bir ülke varmış. Yeryüzünde ülke bitane değil ama, anlatacağımız masal o ülkede geçiyor.

Yeryüzünde bir ülke varmış. Bu ülkede yaşayanların içinden üç kişi, "Bir de gidip başka ülkeleri gezip görelim, bakalım oralarda neler varmış," diye düşünmüşler. Düşündükleri gibi, başka ülkelere gidip oralarda gezip tozmuşlar.

Yurtlarına dönünce, bunlardan birisi,

– Ben, demiş, gittiğim yerlerde yeni bişey öğrendim.

– Ne öğrendin?.. diye sormuşlar.

– "İlerleyelim, ilerleyelim..." İşte bunu öğrendim... demiş.

Yurttaşları,

– Doğru, demişler, ilerleyelim ya...

İkinci gezgin,

– Ben de dolaştığım yerlerde yeni bişey öğrendim... demiş.

– Nedir?.. diye sormuşlar.

– "Yükselelim, yükselelim..." demiş. İşte bunu öğrendim.

Yurttaşları ona da,

– Doğru, demişler, yükselelim ya...

Üçüncü gezgin,

– Benim de, demiş, gittiğim yerlerde öğrendiğim yeni bişey var.

Sormuşlar:

– Sen ne öğrendin?

– "Kalkınalım, kalkınalım..." İşte bunu öğrendim.

– Çok doğru, demişler, kalkınalım ya...

O günden sonra o ülkede herkes birbirine "İlerleyelim", "Yükselelim", "Kalkınalım" demeye başlamış. Yıllarca söyleye söyleye bu söze öyle alışmışlar ki, bu sözler o ülkede artık selam yerine geçmeye başlamış. "Merhaba", "hoşgeldin", "hoşbulduk", "günaydın", "allahaısmarladık", "gülegüle" gibi sözler unutulmuş.

İki arkadaş yolda birbirini görünce, biri öbürüne,

– İlerleyelim!.. dermiş.

Öbürü de ona,

– İlerleyelim, ilerleyelim... dermiş.

İki kişi birbirleriyle yeni tanışınca, el sıkışır sıkışmaz, biri,

– Yükselelim... der, öbürü de sıktığı eli sallayarak,

– Yükselelim, yükselelim... dermiş.

Vapura binen yolcuyu uğurlayan arkadaşları, ellerini sallayarak,

– Kalkınalım!.. diye bağırırlar, vapurdaki de mendil sallayarak,

– Yaa, kalkınalım, kalkınalım... diye seslenirmiş.

Böylece o ülkede yıllar geçip gitmiş. Derken günün birinde, o ülkeden üç kişi gidip başka ülkeleri gezmişler.

Dönüşlerinde bunlardan birisi yurttaşlarına,

– Ben, demiş, gittiğim yerlerde yeni bişey öğrendim.

– Ne öğrendin?.. diye sormuşlar.

– "İlerleyelim, ilerleyelim," demekle olmaz, ilerlemeli... İşte bunu öğrendim... demiş.

Yurttaşları,

– Doğru, çok doğru, demişler, "İlerleyelim, ilerleyelim!" demekle olmaz, ilerlemeli...

İkinci gezgin,

– Gezdiğim yerlerde ben de yeni bişey öğrendim... demiş.

– Öğrendiğin nedir?.. diye sormuşlar.

O da,

– "Yükselelim, yükselelim," deyip durmakla olmaz, yükselmeli... İşte bunu öğrendim... demiş.

Ona da,

– Doğru, demişler, "Yükselelim, yükselelim," demekle yükselinmez, yükselmeli...

Üçüncü gezgin,

– Benim de öğrendiğim yeni bişey var... demiş.

Sormuşlar:

– Nedir?

– "Kalkınalım, kalkınalım," demekle olmaz, kalkınmalı... Benim öğrendiğim de işte bu...

Yurttaşları,

– Gerçekten öyle, demişler, "Kalkınalım, kalkınalım," demekle olmaz, kalkınmalı...

O günden sonra bu yeni sözleri söylemeye başlamışlar. Yolda birbirini gören arkadaşlardan biri, öbürüne,

– İlerleyelim!.. deyince, öbürü de ona,

– İlerlemeli!.. diye cevap verirmiş.

Uzun zaman birbirlerini görmemiş olan iki tanıdık biyerde karşılaşınca birbirine sarılır, biri öbürüne,

– Yükselelim, yükselelim... der, öbürü de,

– Yükselmeli, yükselmeli... dermiş.

Misafirliğe gidenler ev sahiplerine,

– Kalkınalım!.. der, ev sahibi de misafirlerine,

– Yaa, kalkınmalı, kalkınmalı... dermiş.

Aradan yıllar, yıllar geçmiş. Gel zaman, git zaman, o ülkeden üç kişi, başka ülkeleri görmeye gitmişler. Dönüşlerinde o üç kişiden biri,

– Ben, demiş, gittiğim yerlerde yeni bişey öğrendim.

– Nedir?.. diye sormuşlar.

O da söylemiş:

– "İlerlemeli, ilerlemeli," demekle olmaz, ilerlemeli ama, nasıl ilerlemeli? İşte bunu öğrendim.

Yurttaşları,

– Çok yerinde, demişler, ilerlemeli ama, nasıl ilerlemeli?

İkinci gezgin,

– Dolaştığım yerlerde ben de yeni bişey öğrendim... "Yükselmeli, yükselmeli," demekle yükselinmez. Nasıl yükselmeli? İşte bunu sormasını öğrendim.

Yurttaşları,

– Doğru, demişler, "Yükselmeli, yükselmeli," demekle olmaz, nasıl yükselmeli?

Üçüncü gezgin,

– Benim de öğrendiğim yeni bişey var... demiş.

– Nedir?

– "Kalkınmalı, kalkınmalı," demekle olmaz, nasıl kalkınmalı? İşte bunu sormasını öğrendim.

Yurttaşları ona da,

– Çok doğru, demişler, "Kalkınmalı, kalkınmalı," demekle olmaz, nasıl kalkınmalı?..

Artık o günden sonra, o ülkede birisi bir kahveye girdi mi, kahvede oturanlara,

– İlerleyelim... dermiş.

Kahvedekiler de ona,

– İlerlemeli... derlermiş.

O da cevap olarak,

– Nasıl ilerlemeli?.. diye sorarmış.

Kocalar her sabah evlerinden çıkıp işlerine giderlerken, karılarına,

– Yükselelim!.. derlermiş.

Kadınlar da kocalarına,

– Yükselmeli... deyince, kocalar ellerini sallayarak,

– Nasıl yükselmeli?.. der, merdivenden inerlermiş.

Çocuklar gece yatacakları zaman, analarına,

– Anneciğim, kalkınalım!.. derlermiş.

Anneler de,

– Kalkınmalı yavrucuğum... deyince çocuklar,

– Nasıl kalkınmalı, anneciğim?.. der, annelerini, babalarını öpüp yataklarına yatarlarmış.

O ülkede yaşayanlar yıllar yılı bu sözleri dillerinden hiç düşürmemişler. Gel zaman git zaman, o ülkeden üç kişi, başka ülkelere gidip oraları dolaşmış, sonra yurtlarına dönmüşler.

Bunlardan birisi,

– Ben, demiş, gittiğim yerlerde yeni bişey öğrendim.

Yurttaşları,

– Nedir?.. diye sormuşlar.

O da şöyle demiş:

– "Nasıl ilerlemeli," diye sormakla olmaz, nasıl ilerleneceğini düşünmeli... İşte bunu öğrendim.

– Doğru, demişler, sormakla olmaz, nasıl ilerleneceğini düşünmeli.

İkincisi,

– Ben de yeni bişey öğrendim... demiş.

– Nedir?.. diye sormuşlar.

– "Nasıl yükselelim," diye sorup durmakla yükselinmez, nasıl yükselineceğini düşünmeli...

Yurttaşları,

– Doğru, demişler, "Nasıl yükselmeli," diye sormakla olmaz, nasıl yükselineceğini düşünmeli...

Üçüncü gezgin,

– Benim de öğrendiğim yeni bişey var, demiş, "Nasıl kalkınalım," diye sorup durmakla kalkınılmaz, nasıl kalkınılacağını düşünmeli. Benim öğrendiğim de işte bu...

Yurttaşları,

– Çok doğru, demişler, nasıl kalkınılacağını düşünmeli...

O günden sonra ülkede kimse birbirine, "Nasılsınız, iyi misiniz?" diye sormaz, karşılığında da kimse, "Teşekkür ederim," demezmiş. Bunun yerine, birbirini gören arkadaşlar şöyle konuşurlarmış:

– İlerleyelim, ilerleyelim...

– İlerlemeli, doğru, ilerlemeli...

– "İlerlemeli," demekle olmaz, nasıl ilerlemeli?

– Nasıl ilerlemeli?

– "Nasıl ilerlemeli," demekle ilerlenmez, nasıl ilerleneceğini düşünmeli...

Komşu kadınlar pencereden başlarını çıkarır, birbirleriyle şöyle konuşurlarmış:

– Hu komşu, yükselelim.

– Yükselmeli, yükselmeli...

– "Yükselmeli," demekle olmaz, nasıl yükselmeli diye sormalı.

– Sormakla da olmaz, nasıl yükselineceğini düşünmeli...

Öğretmenler her sabah dershaneye girince çocuklara,

– Kalkınalım, kalkınalım çocuklar!.. dermiş.

Çocuklar da,

– Kalkınmalı öğretmenim, kalkınmalı... dermiş.

– "Kalkınmalı," demekle olmaz, kalkınmalı ama nasıl kalkınmalı?.. deyince öğrenciler,

– "Nasıl kalkınmalı," diye sorup durmakla olmaz, nasıl kalkınılacağını düşünmeli öğretmenim... derler, bu selam töreninden sonra öğretmen derse başlarmış.

Gel zaman git zaman, o ülkede üç kişi...

Eeee, bu masal hep böyle tekerleme mi? Sonu yok mu bu masalın?.. Var... Sonu neyse onu söyle! Bu masalın sonu, bütün masalların sonu gibi yine tekerleme: Onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevete...

Biz İnsanlar

Çok eskiden, çok yeniden, ileriden, geriden, öte yandan, beriden, dünden, yarından, hem ben doğmadan önce, hem ben öldükten sonra, yeryüzünün biyerinde bir kent vardı, bu kentteki evlerden bir ev vardı. Bu masalı okuyanlar, anlatanlar, dinleyenler, hangi yüzyılda, hangi ülkede yaşıyorlarsa, sözünü ettiğimiz bu kent de o yüzyılda vardı. O ülkede kurulmuştu. Benden önce bu masalı okumuş olanlar, benden sonra okuyacak olanlar hangi dili konuşuyorlarsa, o kentte yaşayanlar da o dili konuşuyorlardı.

Her ne olduysa bir sabah saat sekizde o evdeki erkek uyanınca oldu. Adam yatağının içinde gözlerini ovuşturarak uyandı, gerindi. Bir de baktı ki başını koyduğu yastıkta korkunç bir baş daha var. Bu baş ne insan başı, ne hayvan başıydı. Bu görülmedik, duyulmadık bir canavar başıydı. İri manda gözleri alnının üstünde oyulmuştu. Domuz burnundan körük açılır kapanır gibi soluyordu. Kulakları, eşek kulağıydı. Yüz kere büyümüş bir kartal pençesiyle, bir köpek kuyruğu, yorganın altından dışarı çıkmıştı.

Oysa erkek, akşam bu yatağa karısıyla birlikte girmişti. Otuz yıldır bölüştüğü yastığı yine dün gece karısıyla bölüşmüştü.

Adam gözlerini açıp da koynunda korkunç bir canavarın yattığını görünce, iki kolunu açıp kendini, arkasındaki duvara atarak, sesi çıkabildiğince bağırdı. Uyuyan canavar bu sesten sıçradı,

– Ne oluyorsun kocacığım?.. diye sordu.

Canavar, insan gibi konuşuyordu. Hem de sesi, karısının sesiydi. Yalnız, karısının sesi, herzamankinden daha yumuşak, daha tatlıydı, çok daha güzeldi.

Canavarın, karısının sesiyle konuştuğunu duyan adam, don gömlek yataktan fırladı. Odanın köşesine kaçıp büzüldü. Üzerine pembe jarseden bir kombinezon alan canavar da yataktan kalktı. Bu, canavar değil, bir devanasıydı. İki memesini, iki boş un çuvalı gibi, omuzlarına atmıştı. Saçları, cadı karıların saçları gibi baca süpürgesine benziyordu.

Korkudan titreyen adama doğru sağ pençesini uzatıp,

– Neyin var kocacığım, neyin var?.. diye sordu.

Ah, ne de tatlı, içe işleyen bir sesi vardı bu devanasının... Adam bu korkunç devanasını görmemek için, iki elini yüzüne kapayıp çığlık çığlığa bağırmaya başladı.

Birden yatak odasının kapısı açıldı. İçeriye üç yabancı yaratık girdi. Bunlar iki insan ayağı üzerine kalkmış, üç boa yılanına benziyordu. Derileri pul puldu. Ama tam yılan da değildi bunlar. Tüylü uzun kulakları vardı. Birinin kıtık kıtık saçları omuzlarına dökülmüştü.

Adam üç yabancı yaratığı görünce gözleri yuvalarından uğrayarak,

– Yetişin!.. diye sesi çıktığınca bağırdı.

Kıtık saçlı olanlardan biri,

– Babacığım, babacığım... diye adama doğru uzanıyordu.

Sonra üçü birden,

– Baba, babacığım... Neyin var?.. diye adama sokuldular.

Adam korku ve şaşkınlık içindeydi. Yılan, katır, insan karışığı bu üç yabansı yaratık, tıpkı kendi çocuklarının sesiyle konuşuyorlardı.

Adam kendini kapıya doğru atarak,

– Annee!.. diye bağırdı.

Yaşı seksen sularında bir annesi vardı. İçeriki odadan,

– Ne var oğlum?.. diye annesinin sesi geldi.

Adam sesin geldiği kapıyı açınca azkalsın oraya düşüp bayılacaktı. İçerde insan suratlı, uyuz inek gövdeli, yaralar içinde bir canlı yaratık vardı.

– Ne var oğlum?..

Ağzı ensesinden açılmış, burnu alnının ortasında duran inek gövdeli canlı, tıpkı, annesinin sesiyle konuşuyordu.

Adam koşup elbiselerini giymeye gitti. O elbiselerini çabuk çabuk giyinirken, devanası, üç yılana benzer yaratık, bir de bu ineksi canlı, dört yanını çevirmişler,

– Söylesene canım, neyin var?.. diye soruyorlardı.

Devanası kılığındaki,

– Neden bize öyle korkulu korkulu bakıyorsun?.. diye sordu.

Kıtık saçlı yılan bozması da,

– Babacığım, neden titriyorsun?.. diye sordu.

Adam,

– Çekilin gidin!.. diye bağırdı.

Kendini sokağa dar attı. Ama ne o? Sokakta da o güne dek hiç görmediği yabancı yabansı yaratıklar vardı. Bunlar ne tam bir hayvan, ne de tam bir insandı. Fil vücudunun üstüne bir gergedan başı gelmiş oturmuş. Orangutan yüzlü, deve gövdeli yaratıklar. İnek kadar şişmiş, löp löp sıçrayan insan başlı kurbağalar. Sokakları işte bunlar doldurmuştu. Yeryüzünün bütün hayvanlar bahçesi boşalsa yine böyle olmazdı. Çünkü bunlar hayvan da değillerdi.

Adam büyük korku içinde, elleri başında, sokaklarda koşmaya başladı. Ama bu iğrenç, bu korkunç yaratıklar arasından bitürlü kurtulamıyordu. Koştu, soluğu kesilene

dek koştu. Çalıştığı dairenin merdivenlerinden çıktı. Daireyi de bu iğrenç yabansı yaratıklar doldurmuştu. Odasına kendini attı. Masasının başına geçip sandalyesine oturdu. Zile basıp odacıyı çağırdı. İki insan ayağı üstünde köpek başlı bir hindi içeri girip,

– Buyurun efendim... dedi.

Adam,

– Çıldıracağım, çıldıracağım!.. diye bağırdı.

İçeri giren hindimsi yaratık,

– Neden efendim, bişeye mi canınız sıkıldı?.. diye sordu.

Bu ses, çok iyi tanıdığı, herzamanki odacısının sesiydi. Görmemek için gözlerini kapayarak,

– Çabuk, bana Bayan F'yi çağırın!.. dedi.

– Başüstüne!

Bayan F, adamın deli gibi sevdiği, bu dairenin daktilosuydu. Güzellikte üstüne olmayan bir kızdı. Biraz sonra kapı açıldı. İçeriye derisi yapış yapış ıslak bir fok balığı girdi. Ama dört tane köpek ayağı, arkasında da çok büyük, yılandan uzun bir kuyruğu vardı.

Adam bunu görünce elini yüzüne kapayıp,

– Sen kimsin?.. diye bağırdı.

Fokumsu yaratık,

– Beni istemişsiniz... dedi.

Çılgına dönen adam kapıdan fırlayıp genel müdürün odasına daldı. Masada başka bir iğrenç canavar oturuyordu. Tersyüz döndü,

– Yoksa düş mü görüyorum, düş mü görüyorum? Uykuda mıyım?.. diye söylendi.

Kendini sokağa attı. Yine o canavarlar, o yabansı yaratıklar, devleşmiş örümcekler, fil iriliğinde çıyanlar, insan kafalı akrepler, kaz ayakları üstünde timsahlar...

Adam,

– Kurtarın beni, kurtarın beni!.. diye bağırarak sokaklarda çılgınca koşmaya, çırpınarak kendini ordan oraya atmaya başladı. Koştukça koşuyor, bağırdıkça bağırıyordu.

Onu böyle bağırıp koşarken gören bütün yabansı yaratıklar ardına düşmüşlerdi. Adamı yakalamak için kovalamaya başlamışlardı. Adam kaçıyordu. Önüne bir sırtlan çıkıyor, adam yakalanmamak için ona bir şaşırtmaca verip yine kaçıyordu. Bir yabansı domuz çelme atıyor, yuvarlanan adam yerden fırlayıp yine kaçıyordu. Biyandan da,

– Beni kurtarın! Yetişin!.. diye bağırıyordu.

Kentin sokaklarında bu kovalamaca saatlerce sürdü. En sonunda adamı yorgun, bitik bir durumda bir çıkmaz sokaktaki çukurda kıstırdılar. Yanını yöresini kuşatan insan-hayvan kırması azmanlar,

– Vah vah, çıldırmış zavallı!.. diye söyleniyorlardı.

Adamın elini kolunu, ayaklarını iplerle sıkıca bağladılar... Bu da yetmedi. Ayrıca eline kelepçe, ayaklarına zincir vurdular, bir arabayla büyük bir yapı önüne getirdiler. Kapıda "Akıl Hastalıkları Hastanesi" yazılıydı. Adamı içeri sokup kapısında "Baştabip" yazılı bir odaya aldılar.

Adam,

– Beni kurtarın... Bir insanoğlu yok mu? Beni kurtarın!.. diye inliyordu.

İçeriye, üstünde ak doktor gömleği olan korkunç yüzlü, deve ayaklı, yengeç gövdeli bir yaratık girdi.

– Çözün!.. dedi.

Adamı iplerinden, zincirlerinden çözdüler. Adam sırtını odadakilere dönüp başını dizlerine kapadı. Ak gömlekli yaratık yumuşak bir sesle,

– Neyiniz var?.. diye sordu.

Büzülüp kalmış olan adam, başını dizlerinden kaldırmadan,

– Hiçbişeyim yok!.. dedi.

– Neden bana bakmıyorsun?

Adam, bu sabah gözünü açtıktan sonra başına gelenleri anlattı, sonra da,

– İnsanlar nerde, insanlar nerde? Ben insan arıyorum!.. diye inledi.

Ak gömlekliden gülmeye benzer bir ses çıktı,

– Anladım, anladım, dedi, sizi çabuk tedavi edeceğim.

Bunu söyledikten sonra yanındakilerden koca bir kaplumbağaya,

– Kızım, BEN aynasını getirin!.. dedi.

Kocaman, domuz-sırtlan karışığı iki yaratık büyük bir ayna getirdi. Ak gömlekli, büzülmüş, gözlerini yummuş oturan adama,

– Karşıdaki aynaya bakınız!.. dedi.

Adam karşısındaki aynaya baktı. Aynada, bu sabah gözünü açtığındanberi gördüklerinden çok daha korkunç, çok daha iğrenç bir hayal vardı. Bu bir yaralı insan suratıydı. Yaralardan kanlar, irinler akıyordu. Dişleri uzamış, ikisi çenesinden aşağı sarkmıştı. Eşek kulakları, fincan iriliğinde patlak gözleri, tepesinde dallı boynuzları vardı. Derisi pul pul, gövdesi çok irileşmiş zehir yeşili renkli bir kertenkeleydi.

Adam gördüğü bu çok iğrenç, korkunç hayal karşısında korkudan haykırdı, sonra da yere düşüp bayıldı. Bisüre baygın yattıktan sonra, gözlerini açıp yorgun bir sesle,

– Ben neredeyim?.. diye sordu.

Ak gömlekli doktor,

– Buradasınız, hastanede, dedi, nasılsınız, iyi misiniz?

Adam gülümseyerek,

– Teşekkür ederim Doktor Bey, çok iyiyim... dedi.

Doktor,

– Bundan sonra aradığınızı bulmak için, kendinize bakın!.. dedi.

Doktorun yanında iki güzel asistan kız vardı. Adam onlara da teşekkür edip ordan ayrıldı. Yollarda, herzamanki insanlar vardı. Akşama dek dairesinde çalıştı. Sonra evine gitti.

Karısına,

– Nasılsın karıcığım?.. dedi.

Karısı,

– Günaydın, dedi, bu sabah çok uyudun... Kahvaltı hazır, seni bekliyoruz.

Yataktan kalkan adam yıkandı, sonra çocuklarını öptü. İçeriden bir ses duyuldu:

– Nasılsın oğlum?

Adam cevap verdi:

– İyiyim anneciğim. Sen de iyisin ya?

Bu Başka Kurt Masalı

Bir zamanlar doğu ile batı kavşağında, kuzeye yaklaşık, güneye ırak biyerde bir çobanla sürüsü, bir de bikaç çoban köpeği yaşamaktaydı.

Bu yerin suları içimli, dağı ovası biçimli, havası ılımlı, toprağı verimli, yeri göğü alımlıydı. Gel gör, çoban başka çobanlara hiç benzemezdi. Acıma nedir bilmez, ah'tan of'tan anlamaz, kıyıcı bir çobandı. Elinde kaval yerine düdük, bir de ucu topuzlu sopa taşırdı. Sütünü sağıp, yününü kırkıp, bağırsağını satıp, gübresini alıp, derisini yüzüp, etini yiyip, kemiğini kullanıp, iliğini sömürüp, her neleri varsa hepsinden yararlandığı, onların yüzünden geçindiği koyunları hiç sevmez, onlara hiç acımazdı.

Sabah, öğle, akşam üç öğün kuzulu koyunları sağar, ne kadar süt olsa yine az bulur, gözü doymazdı. Koyunları memelerinden kan gelesiye sağardı. Can acısından gözlerinden yaş, memelerinden kan gelen koyunlar acı acı meleyince, kıyıcı çoban topuzu başlarına, kamçıyı sırtlarına indirir,

– Deriniz pörsüyüp içiniz boşalasıya sizi sağacağım alçaklar!.. diye bağırırdı.

Düdüğü ağzından, kamçısı, topuzu elinden düşmeyen kıyıcı çoban, otuz kiloluk koyundan her sağışta kırk kilo süt almak isterdi.

Koyunlar çobanın canavarlığına dayanamıyor, günden güne kırılıyorlardı. Sürüdeki koyunlar azaldıkça azalıyordu. Ölenler kurtuluyor, geride kalanlar ölenlerin suçlarını çekmek zorunda kalıyorlardı. Çünkü çoban, zulmüne dayanamayıp ölen her koyunla kaybettiği geliri sağ kalan

koyunlardan çıkarmak istiyordu. Bu gidişle elinde tek koyun kalsa, bütün bir sürünün sütünü, yününü o tek koyun vermek zorunda kalacaktı.

Sürüde koyunlar azala eksile, çobanın pekaz koyunu kalmıştı. Bunlardan da, eskisinden az süt, az yapağı, az gübre aldığı için çoban kızıyor, çıldırıyor, sinirleniyor, deliriyordu.

Sürüden artakalan koyunları, sopa elinde, köpekleri önünde dağ bayır kovalayıp duruyordu. Koyunlar arasında bir de kuzu vardı. Çoban bu cılız kuzuyu da sağıp ondan yirmi mandalık süt çıkarmak isterdi. Ençok kızdığı da bu kuzuydu. Çünkü kuzudan, kuzu olduğu için, bir damla süt bile alamıyordu.

Bigün çoban öylesine kızdı ki, kuzuyu döve döve önüne kattı kovaladı. Kuzucuk koşamıyordu. Yediği dayaklara dayanamayıp çobana koyun diliyle şöyle dedi,

– Sayın çobanım, ben bir kuzuyum. Ayaklarım koşmak için değil, yürümek içindir. Koyunlar koşamaz... Yalvarırım, beni dövme artık, kovalama...

Çoban anlamıyordu. Zulmüne dayanamayıp ölen koyunları kendisine ihanet etmiş sanıyor,

– Alçaklar! Onları bu kadar korudum da en sonunda bana kötülük olsun diye öldüler, ihanet ettiler... diye bağırıyordu.

Onların intikamını da zavallı kuzudan çıkarmaya çalışıyordu.

Kıyıcı çobanın topuzundan, sopasından kaçıp kurtulmak için taşlı dağlarda, kayalık bayırlarda koşa koşa kuzunun ayaklarının yavaş yavaş, günden güne biçimi değişti. Bacakları uzadı, inceldi. Böyle olunca eskisinden daha çok koşup kaçmaya başladı. Ama çoban onun kuyruğunu bırakmıyordu. Kuzucuk çobanın sopasından

kurtulmak için daha çok, daha hızlı koşmak zorunda kalıyordu. Dişli kayalarda sürtüle sürtüle tırnakları koptu, bunların yerine uçları çengel çengel sivri başka tırnaklar çıkmaya başladı. Artık bunlar tırnak değil, pençeydi.

Çoban bitürlü hıncını dindiremiyordu. Kuzucuk meliyordu:

– Sayın çobanım, ben bir kuzuyum, neden bunu anlamak istemiyorsun? Ben kuzuyum, başka şey olamam...

Çoban melemeleri anlamıyordu. Koşmaktan, kaçmaktan, kuzunun karnı içeri çekilmiş, boyu da uzamıştı. Gitgide yünleri de dökülüyordu. En sonunda derisinde hiç yün kalmadı. Yünlerin yerinde boz kahverengi kısacık tüyler çıkmaya başladı.

Artık çoban, kuzunun arkasından yetişemiyordu. Yalnız çoban değil, köpekler de kuzuya yetişemez olmuşlardı.

Çoban, kovalaya kovalaya kuzuyu bir dar yere sıkıştırıp orada dövüyordu.

Kuzu meliyordu:

– Sayın çobanım, ben bir kuzuyum. Kuzudan başka bişey değilim.

Kızgınlıktan ağzı köpüren çoban melemeleri anlamıyordu.

Kuzu, arkasından çobanla köpeklerin geldiklerini duyabilmek için kulaklarını havaya dikmeye çalıştı. Uğraştı. Uğraşa uğraşa kuzu kulakları, heryana çevrilebilen dik, sivri kulaklar oldu. Bu kulaklarla, ayak seslerini uzaktan duyup hemen kaçıyordu. Neye yarar, ne yapsa çobanın elinden kurtulamıyordu. Çünkü çoban, gözleri karanlıkta görmediği için kuzucuğu geceleyin kıstırıp dövüyordu.

Kuzucuk meleyerek ağlıyordu:

– Benim sayın çobanım. Ben bir kuzuyum. Beni kuzudan başka bişey yapmak için uğraşma!

Çoban anlamıyordu. Kuzucuk dayak korkusundan geceleri uyuyamaz oldu. Karanlıkta gözlerini dört açtı. Böylece gözlerini açа açа gözleri büyüdü, alev alev ışıldamaya başladı. Kuzunun fıldır fıldır dönen iki kibrit alevi kadar parlak gözleri artık geceleri de görmeye başlamıştı.

Koşarken kuyruğu ağır geliyordu. Bu kuyruk da olmasa çoban onu hiç yakalayamayacaktı. Koşa koşa; kuyruğu günden güne eridi, uzadı. En sonunda kamçı biçimi kuyruk oldu. Kuzu, kamçı kuyruğunu havada dikip gittikçe uzayan boynunu gerip öyle kaçıyordu. Ama ne yapsa çobanın elinden kurtulamıyordu. Çoban, arkasından taşlar fırlatıyordu.

Kuzu meliyordu:

– Sayın çobanım, ben bir kuzuyum. Kuzu olarak doğdum, koyun olarak ölmek istiyorum. Neden, niçin, ne yapmak için beni zorluyorsun?

Çoban anlamıyordu. Kuzu, kıstırıldığı kuytuda kendini dayaktan korumak için pençesindeki tırnaklarla çobana saldırmaya başladı. Elleri sıyrılan çoban büsbütün kızdı. Kuzu dişlerini de kullanmak zorunda kaldı. Yayvan çenesiyle dişlerini istediği gibi kullanamıyordu. Günlerce uğraşmadan sonra kuzunun önce çenesi, sonra dişleri uzamaya başladı. Daha sonra da yavaş yavaş dili uzadı. Meliyordu. Ama sesi, eski kuzu sesi değildi. Çünkü melemekten, yalvarmaktan sesi kalınlaşmış, boğuklaşmıştı.

Çoban, köpeklerini kuzuya saldırtıyordu. Köpekler artık eskisi gibi kuzuyla baş edemez olmuşlardı. Kuzu, köpeklerden birini bir pençede yere yıkarken, öbürünü boynundan ısırıp biyana atıyordu.

Hırsından çılgına dönen çoban, kuzuyu kaçamayacağı biyere sıkıştırıp yine dövmekteydi.

Kuzu hırıltılı bir sesle,

– Yapma çoban, etme çoban, bu işin sonu kötüye varacak... demeye başlamıştı.

Anlamadığı bu yalvarmalar çobanı büsbütün çileden çıkarıyordu.

Bir kış sabahıydı. Çoban herzamanki gibi erkenden uyandı. Her taraf kalın karla örtülmüştü. Çoban koca sürüden elinde kalan bikaç koyunu sağıp, her koyundan on inek sütü çıkarmak için eline ucu topuzlu sopasını aldı. Ağıla gidecekti. Dışarı çıktı. Bir de baktı, karların üstü kırmızı kırmızı kan lekeleri... Sağa sola bakındı. Parçalanmış koyun cesetleri gördü. Bütün koyunları boğulmuş, parçalanmıştı. O koca sürüden tek koyunu kalmamıştı.

Çoban, bir elini alnına siper edip uzaklara bakınca, kuzuyu gördü. Kuzu, ön bacaklarını ileri uzatıp iri gövdesiyle karların üstüne boylu boyunca yatmıştı. Uzun diliyle yalanıyor, çenesinden sızan kanları temizliyordu.

İki çoban köpeği de kuzunun iki yanında cansız yatıyorlardı.

Kuzu yattığı yerden doğruldu, çobana doğru yavaş yavaş yürüdü. Hırlıyordu.

Korkudan titreyen çoban geri geri giderken,

– Kuzum, kuzum, güzel kuzum!.. diye kekeledi.

Kuzu hırladı:

– Ben kuzu değilim artık!..

Çoban yine,

– Kuzu, kuzu, kuzum, güzel kuzum!.. diye kekeledi.

Kuzu,

– Eskiden kuzuydum, sayende kurt oldum!.. diye hırladı.

– Sen benim sevimli, uysal, minik kuzumsun...

Kuzu hırıltıyla,

– Artık çok geç sayın çoban... diyerek çobanın üstüne atıldı.

Çoban kaçmak istedi, ama kurtlaşan kuzunun pençesinden kurtulamadı. Sivri dişlerini çobanın gırtlağına geçiriyordu. Karlar kıpkırmızı, sıcak kanı emdi.

Yolu oraya düşenlerden bu yazıyı okumasını bilenler, karlar üstündeki kırmızı yazıyı okuyup kuzu ile çobanın serüvenini öğrendiler. İnsanlar yüzyıllardanberi bu kurt masalını kuşaktan kuşağa anlatıp dururlar.

Paldır Küldür

Bu bilinen dünya üzerinde yaşayanların bilmedikleri bir başka dünya daha varmış. O bilinmeyen başka dünyanın altı kıtası ile, o altı kıtada yaşayanların bilmedikleri bir de yedinci kıtada yaşayanların, o kıta içinde bilmedikleri bir memleket varmış. İşte bu bilinmeyen dünyanın, bilinmeyen kıtasındaki bilinmeyen memleketin bilinmeyen insanları, bilinmeyen bir zamandanberi kendi kendilerine yaşar dururlarmış.

Günün birinde bilinen bu dünyadan bitakım adamlar, o bilinmeyen dünyadaki bilinmeyen kıtanın bilinmeyen memleketine gitmişler. Orada yaşayanlara şöyle demişler:

– Ey bilinmeyen dünyanın bilinmeyen kıtasının bilinmeyen memleketinin bilinmeyen zamandanberi yaşayan bilinmeyen insanları! Bizler, bilinen dünyanın bilinen kıtasındaki bilinen memleketin bilinen zamanındanberi bilinen insanlarıyız. Görüyoruz ki sizler çok geri kalmışsınız. Nasıl olup bu kadar geri kaldığınıza çok şaştık.

Bilinmeyen dünyanın bilinmeyen kıtasının bilinmeyen memleketinin bilinmeyen insanları bu sözlere çok kızıp,

– Hayır, demişler, biz geri kalmış bir memleket değiliz.

Bilinen dünyadan gelenler,

– Geri kalmamış olduğunuz nerden belli?.. diye sormuşlar.

– Biz, demişler, hayvan avlıyoruz, balık avlıyoruz.

Bilinen dünyadan gelenler de,

– Beşbin yıl önceki insanlar da balık avlıyorlardı... demiş.

Bilinmeyen insanlar,

– Ama, demişler, biz hayvancılık da yapıyoruz. Koyun sürülerimiz var, inek besliyoruz. Süt sağıyoruz. Yoğurt yapıyoruz.

Bilinen insanlar,

– Dörtbin yıl önce yaşayanlar da bu söylediklerinizi yapıyorlardı, demişler,

Bilinmeyen dünyanın bilinmeyen insanları,

– Ama, demişler, biz tarım da yapıyoruz. Ekip biçiyoruz. Ekin yetiştiriyoruz, çiftçilik yapıyoruz.

Bilinen dünyanın insanları,

– Bu dedikleriniz de üçbin yıldanberi yapılmaktadır.

Bilinmeyen dünyanın insanları,

– Biz, demişler, pamuk da yetiştiriyoruz. Tütün de ekiyoruz. Pancar da dikiyoruz. Fındık da topluyoruz.

Bilinen insanlar,

– Bütün bunlar ikibin yıldanberi yapılagelmekte olan işlerdir... demişler.

İşte o zaman, bilinmeyen dünyanın bilinmeyen kıtasının bilinmeyen memleketinin bilinmeyen insanlarını bir telaştır almış. Birbirlerine,

– Yoksa biz sahiden geri kalmış, gelişmemiş bir memleket miyiz?.. diye sormuşlar.

Kendi sorularına yine kendileri şöyle cevap vermişler:

– Besbelli öyle olacağız.

Bilinen dünyanın insanlarına,

– Peki, ne yapalım da gelişelim? Gelişmek için ne yapmak gereklidir?.. diye sormuşlar.

Bilinen dünyanın bilinen kıtasının bilinen memleketinin bilinen insanları da,

– Gelin, bizim memleketimize bakın. Biz ne yapmışsak siz de öyle yapın. Bizim ne yaparak geliştiğimizi görün!.. demişler.

Bu sözlere akılları yatmış. Bilinmeyen dünyanın bilinmeyen kıtasının bilinmeyen memleketinin bilinmeyen insanları, bilinen dünyanın bilinen kıtasındaki bilinen memleketlerine gitmişler, oralarda bilinen insanların neler yaptıklarına iyice bakıp onları öğrenmişler. Sonra kendi memleketlerine dönmüşler.

İlk dönenler,

– Biz anladık, demişler, onlarda makine var...

İkinci gelenler,

– Neden ilerlediklerini öğrendik, makine yapmışlar da ondan... demişler.

Bilinen dünyadan gelenlerin hepsi de böyle söylüyorlarmış:

– Makine...

– Gelişmemiz için makine yapmalıyız...

– Makine yapmazsak ilerleyemeyiz.

Bu düşüncede hepsi birlik olunca,

– Öyleyse biz de makine yapalım... demişler.

Memleketin heryanına tellallar çıkartıp bağırtmışlar:

– Bilinen dünyadaki makineleri görenler, makine yapmasını bilenler gelsinler. Memleketimizde makine yapılacaktır!

O memleketin dört biyanında makineyi gören, bilen ne kadar insan varsa hepsi toplanmışlar. Onlara,

– Her ne isterseniz emrinizde, her ne dilerseniz hazır. Yeter ki makine yapın da memleketimiz gelişsin... demişler.

Makine yapılmaya başlanmış. Yapılmış, yapılmış, yıllarca çalıştıktan sonra makineyi yapanlar, yaptıkları

makineye uzaktan yakından, yandan, önden, arkadan, üstten iyice bakıp,

– Acaba oldu mu?.. diye birbirlerine sormuşlar.

Bilinen dünyanın bilinen kıtasındaki bilinen memleketinde makineleri görmüş olanlar,

– Olmuş, olmuş... Tıpkı oralarda gördüğümüz makinelere benziyor işte... demişler.

Bundan sonra bütün memlekete,

– Makine yapıldı, filan günü açılış töreni var, herkes gelsin, yaptığımız makineyi görsün... diye ilan etmişler.

Yer yerinden oynamış. Herkes makineyi görmeye gelmiş.

O memleketin büyüklerinden biri,

– Artık makinemizi de yaptık, bundan sonra gelişeceğiz... demiş.

Bilinen dünyadaki makineleri görenlerden biri,

– Bu, demiş, makine olmaya makine ama, bana bir eksiği varmış gibi geliyor. Benim bilinen dünyanın bilinen memleketlerinde gördüğüm makinelerin, aklımda kaldığına göre, çarkları vardı. Bunun çarkları yok.

– Evet, evet, demişler, çok doğru. Gördüğümüz makinelerin çarkları da vardı. Bunun yok. Hemen buna çarklar da yapılsın.

Bu emir üzerine işçiler, ustalar çalışmaya başlamışlar. Bisürü çarklar yapıp, kurdukları makinenin orasına burasına yerleştirmişler. Ama çarkları az bulup daha da çoğaltmışlar. Böylece makine koskocaman bişey olmuş.

Yeniden çalışmaya başlanmış. Küçüklü büyüklü miller yapıp makinenin orasına burasına, boş buldukları yerlerine yerleştirmişler. Yıllarca yapılan miller eklene eklene makine öyle büyümüş ki, kurulduğu şehre sığmaz olmuş. Bu iş bitince toplar atılıp makinenin tamamlandığı ilan

edilmiş. Memleket halkı bayram yaparak makineyi görmeye gelmiş.

Büyüklerden biri,

– Hah, demiş, makine işte böyle olur. Hem de çok büyük bir makine yaptık.

Aralarından biri,

– Makine güzel olmaya güzel ama, demiş, bana bu makinelerin bir eksiği varmış gibi geliyor. Bizim gördüğümüz makinelerin silindiri yok muydu?

Öbürleri,

– Evet, evet, demişler, iyi ki hatırlattın. Azkalsın silindirsiz makine yapacaktık da, boşu boşuna gelişeceğiz diye bekleyip duracaktık. Hemen bu makineye silindirler yapılsın.

Başlamışlar silindirler yapmaya. Yıllar yılı silindir yapıp makineye takmışlar. Makine de büyümüş büyümüş, o memleketin üçte birini kaplamış, ama sonunda her görenin, "Aman ne güzel," dediği büyük bir makine olmuş.

O memleketin yaşlısı, genci, hastası, sağlamı, çocuğu, büyüğü makineyi görmeye gelmiş. Memleketin büyükleri,

– Çok güzel! demişler, çok... Makine dediğin işte böyle olur.

Ama içlerinden biri,

– Acaba ben yanlış mı hatırlıyorum, demiş, benim aklımda kaldığına göre, bizim gördüğümüz makinelerde kazan, ocak gibi şeyler de vardı.

Büyüklerden biri,

– Yaa, sahi, demiş, ben de demindenberi bu makinenin bir eksiği var ama, acaba nedir? diye düşünüp duruyordum. Öyle ya, buna kazanlar, ocaklar da ister. Hiç kazansız, ocaksız makine olur mu? Hemen buna kazan, ocak, pota yapılsın.

"Başüstüne," deyip işe koyulmuşlar. Kazanlar yapmışlar, ocaklar, kazanlar... Yıllarca çalıştıktan sonra makinenin heryeri, heryanı kazan, ocak dolunca,

– Kazan, ocak koyacak yer kalmadı, herhalde artık olmuştur... diye büyüklere haber vermişler.

Yine halk sevinç içinde toplanmış. Alkışlar arasında gelen memleketin büyükleri makineyi görünce,

– Hah, demişler, işte makine diye buna denir. Artık gelişmememiz için hiçbir neden kalmadı. Makine de oldu.

Ordan biri,

– Size bu makinede bişey eksikmiş gibi gelmiyor mu? demiş. Bizim gördüğümüz makinelerin kasnak diye bişeyleri vardı. Hani bunun kasnakları?

Bunu duyan öbürleri,

– Hay Allah iyiliğini versin, demişler, yahu azkalsın unutacaktık da kasnaksız makine yapacaktık Gördün mü sen işi... Hemen kasnaklar yapılıp makineye takılsın.

Yıllarca çalışıp irili ufaklı kasnaklar yapılmış, makineye takılmış. Ama makine de öyle büyümüş, öyle büyümüş ki, o memleketin yarısından çoğunu kaplamış.

Kasnaklar da takılınca memlekette görülmemiş bir bayram başlamış. Davullar, zurnalar çalınarak makineyi görmeye gelmişler. Memleketin büyükleri memleketin yarısından çoğunu kaplayan makineyi görünce,

– Oh, hele şükür, en sonunda şu makineyi yaptık ya, artık hiç korkmayın, gelişiriz... demişler.

Ama yine içlerinden birisi çıkıp,

– İyice hatırlamıyorum ama, demiş, bana gördüğümüz makinelerde başka bişey daha varmış gibi geliyor. Hah, tamam, aklıma geldi, boru boru... Hani makinenin boruları? Borusuz makine olur mu? Bizim gördüğümüz bütün makinelerin boruları vardı.

Öbürleri,

– Hay aklınla yaşa, diye bağırmışlar, nasıl da unuttuk... Boru ya, boru... Borusuz makine olur mu hiç? Azkalsın unutacaktık da, bu kadar zahmetimiz boşa gidecekti. Haydi, boruları da yapılsın makinenin...

İşe koyulmuşlar, geceli gündüzlü yıllarca çalışıp yaptıkları boruları, makinenin nerde boş bir deliği varsa arasına geçirmişler. Borular takıla takıla makine öyle büyümüş, öyle büyümüş ki, nerdeyse bütün memleketi kaplayacakmış.

Halk koşa koşa bayram sevinci içinde makineyi görmeye gelmiş. Büyükler makineye bakıp bakıp,

– Artık tamam, demişler, hiçbir eksiği yok... Makineyi yaptık ya, artık gelişiriz.

Bu sırada içlerinden biri,

– Bana yine bir eksiği varmış gibi geliyor, demiş.

Öbür büyükler,

– Olamaz, demişler, makine nerdeyse memlekete sığmayacak kadar büyüdü. Böyle bir makinenin ne eksiği olabilirmiş? Durup dururken fesatlık sokup aklımızı karıştırma...

Karşı koyan,

– Siz ne derseniz deyin, demiş, bu makinede bir eksiklik var. Bizim gördüğümüz makineler paldır küldür, paldır küldür işlemiyorlar mıydı? Silindirler gidip geliyor, çarklar dönüyor, dişliler birbirine geçiyor, kasnaklar fır fır dolanıyor, kazan kaynıyor, ocak yanıyor, miller girip çıkıyor, kollar kalkıp iniyor, bir gürültü patırtıdır gidiyordu. Oysa bu bizim makinenin sesi soluğu çıkmıyor.

Öbürleri düşünmüşler, düşünmüşler, sonra,

– Gerçekten öyleydi, demişler, gördüğümüz makineler paldır küldür gürültü çıkarıyordu. Çemberler, kayışlar,

volanlar dönüp duruyordu. Demek biz makineyi yapmasına yaptık da, şimdi iş patırtısına gürültüsüne kaldı. Ha gayret, onu da yapalım, olsun bitsin...

Yıllar yılı çalışmışlar, uğraşmışlar, ocakları yakıp kazandaki suları kaynatmışlar. Milleri silindirlere, silindirleri dişlilere, dişlileri kollara, kolları kasnaklara, kasnakları borulara, boruları vidalara bağlamışlar. Uğraşa uğraşa en sonunda, çarklar dönüp, miller gidip gelmeye, volanlar çevrilmeye, kasnaklar işlemeye, borular ötmeye, silindirler kaymaya, vidalar zangırdamaya başlamış. Bir gürültü bir patırtı ki, gürültüden patırtıdan yer gök inim inim inlemeye başlamış. Bu gürültüyü duyanlar sevinçten gözyaşları dökerek makineyi görmeye koşmuşlar. Bütün memleket halkı makinenin çevresinde toplanmış. Bir şenliktir başlamış.

Memleket büyükleri başarılarından böbürlenerek birbirlerine,

– İyice bakın, aklınıza başka bişey geliyor mu? Makinenin hiçbir eksiği kalmasın aman... demişler.

Kimsenin aklına bir eksik gelmemiş. Tıpkı tıpkısına gördükleri makine.

– Tamam, demişler, fazlası var, eksiği yok. Hiç eksiği olsa böyle zangır zangır işler miydi? Bizim makinemiz, onlarınkinden bile büyük. Şu sese bak, şu gürültüye bak! Makinemiz ne gürültü çıkarıyor...

Öbürleri de,

– Evet, demişler, makineyi yaptık kurduk ya, biz de artık gelişiriz. Bundan sonra bu makine hiç durmadan işlesin ki, biz de durmadan gelişelim...

Hiç durmadan makinenin ocağına odun atarlarmış. Ocak da hiç sönmez, makine de çalışırmış.

Makine işledikçe hergün biraz daha geliştiklerinden sevinç içindelermiş. Ama bu büyük makine, memleke-

tin yarısından çoğunu da kapladığı için artık eskisi gibi hayvan besleyemez, ekin ekemez, tarım yapamaz, ürün yetiştiremez olmuşlar. Ne olursa olsun,

– Makinemiz var ya, artık gelişiyoruz... diye sevinirlermiş.

Bilinen dünyanın bilinen kıtasındaki bilinen memleketin bilinen insanları, bigün yine bilinmeyen dünyanın bilinmeyen kıtasındaki bilinmeyen memleketine gelmişler, bilinmeyen insanları görmüşler. Onlara,

– Kulakları tırmalayan bu gürültü patırtı nedir?.. diye sormuşlar.

Onlar da,

– Makine işte, bizim yaptığımız makine... demişler. Makine işledikçe biz de gelişiyoruz.

Bilinen dünyanın insanları,

– Gelişmek mi, hangi gelişmek... Siz eskisinden beter olmuşsunuz. Bu nasıl makine?.. diye sormuşlar.

Bilinmeyen dünyanın insanları,

– İşte tıpkı sizin makineniz gibi, demişler, hatta sizin makinenizden bile büyük... İşte boruları var, dişlileri var, çarkları var, vidaları var, kazanı, ocağı, volanı var, silindiri, herşeyi var, işliyor da...

Bilinen dünyanın bilinen kıtasındaki bilinen memleketin bilinen insanları,

– İyi ama, demişler, bu makine ne yapar, ne işe yarar, ne çıkarır, niçin çalışır?

Bilinmeyen dünyanın bilinmeyen kıtasının bilinmeyen memleketinin insanları,

– Ay bu makine bişey mi yapardı, bişey mi çıkarırdı?.. diye şaşırarak sormuşlar.

– Bişey yapmayan makineyi niçin yaptınız? Ne işe yarar?

Bilinmeyen memleketin bilinmeyen insanları,

– Çok doğru, demişler, makineyi yaptık ya, şimdi de makineye bişey yaptıralım.

Sonra kendi kendilerine,

– Gürültü çıkarıyor ya, yeter bize, demişler, bak dinle: Paldır küldür, paldır küldür...

Huzur Ülkesi

Eski yapıtlar üzerinde incelemeler yapan çok yaşlı bir bilgin vardı. Yürüyemeyecek denli yaşlıydı. Onu her sabah öğrencileri, dünyanın en zengin kitaplığı olan "Babibo Kitaplığı"na getirip bırakırlardı. Yaşlı bilgin burada akşama değin çalışır, sonra yine öğrencileri onu alır, evine götürürlerdi.

Yaşlı bilginin gözleri, yıllar yılı okumaktan yarı görür olmuştu. En iri harfli yazıları bile gözleri seçemediği için, yazıları büyüteçle okurdu. Kitapların üstüne kapanır, sanki sayfalar arasına akar giderdi.

Babibo Kitaplığının yeraltı katında yüzyıllardanberi kimsenin el atmadığı çok eski çağlardan kalma kitaplar vardı. Yaşlı bilgin bu eski kitaplar üzerinde çalışmaktaydı.

Günlerden bigün bu bilgin, elyazması bir kitap buldu. Bu kitabı okudukça ilgisi arttı. Çünkü kitapta, tarihlerin, coğrafyaların yazmadığı bir "Huzur Ülkesi" anlatılıyordu. Bu ülkenin dünyanın neresinde olduğu, hangi enlem, hangi boylam üzerinde bulunduğu kitapta yazılıydı.

Bu "Huzur Ülkesi" batmış, yitik uygarlıklardan biri olacaktı.

Yaşlı bilgin bir bilimsel bildiri yayımlayarak bilinmeyen bu ülkeyi bütün dünyaya duyurdu. Arkeologlar kitapta yazılı enlem, boylam üstünde kazılara, araştırmalara başladılar. Beş kulaç derine inince, gerçekten, yeraltında kalmış bir büyük kent gördüler; kent değil, kentler, bir ülke...

Bu ülke arkeologları çok şaşırttı. Çünkü evleri, yolları, alanları, taşıtları, bütün araç gereçleri olan bu batık ülkede

hiçbir insan kalıntısı yoktu. Çok aradılar, ne bir mezar, ne bir iskelet bulabildiler.

Anıtlar vardı. Anıtlar üstünde yazılar vardı ama, bu özgün yazıları kimse okuyamıyordu. Yıllarca uğraşa uğraşa, dil bilginleri, bu ölü dili söküp okumayı başardılar.

Kentin giriş kapısının üstünde "Huzur Ülkesi" yazıyordu. Dikilitaşlar üzerindeki yazıları da okuyunca "Huzur Ülkesi"nin tarihi ortaya çıktı. O zaman, batık "Huzur Ülkesi"nde neden tek insan kalıntısı bulunmadığı anlaşıldı.

Dikili taşlara kazılı "Huzur Ülkesi"nin tarihi şöyleydi:

"Ey insanoğlu! Bigün yolun bu topraklara düşerse, taşlara oyulmuş bu yazıları oku! Buralarda neler olup bittiğini öğren! Sen de ders al, ona göre kendine bir yol çiz!

Bir zamanlar bu ülkede mutlu kişiler yaşamaktaydı. İnsanlar, çalışır, sevişir, gülüşür, yaşar, çoğalırlardı. Bir zaman sonra bu ülkenin insanları mutsuzluğa düştüler. Çünkü ülkemizi bir kara duman sarmaya başladı. İlkin hiçkimse bu dumanın nerden çıktığını, nerden geldiğini anlayamadı. Bir yanardağ fışkırıyor sanıldı. Gerçekten yanardağ ağzından tüter gibi kara bir duman ülkeyi sarıyordu. Alanların, yolların, evlerin üstüne bir kara dumandır çöktü, oturdu. Kara duman gittikçe yoğunlaşıyordu.

Araya taraya bu kara dumanın kaynağı anlaşıldı; ülkemizi yöneten Enbaş'ın ağzından çıkıyordu. Sayın Enbaş'ımız soludukça, ağzını açtıkça, fosur fosur kapkara dumanlar çıkıyor, bu kara dumanlar da ülkemizi kaplıyordu. Ama hiçkimse, gerek saygısından, gerek korkusundan bunu Enbaş'a söyleyemiyordu.

Tüm ülke kara dumanlara boğulduk. Göz gözü görmez oldu. Büyük küçük tanınmaz, saygı sevgi bilinmez oldu. Herkes birbirini çiğnemeye başladı. Bütün düzen altüst oldu. Ayaklar baş, başlar ayak oldu. Kimin üste çıktığı,

kimin altta kaldığı anlaşılamadı. Ezilenlerin iniltisi göklere yükseldi. Çarpan, deviren, düşüren birbirine karıştı. Kim kime, dum duma, alan çalan bilinmedi.

Enbaş'ın ağzından fışkıran kara dumanlar yoğun, ağır olduğu için ülkenin üstüne inip siniyor, Enbaş yukarlarda, yükseklerde olduğu için, halkın neler çektiğini bilmiyordu.

O boyuna, yücelerden,

– Sayın yurttaşlarım!.. dedikçe, ülkeyi duman basıyordu.

Kara dumandan kimse konuşamaz, soluk alıp veremez oldu. Boğazımız yanıyor, gözlerimiz yaşarıyordu. Boğuluyorduk.

Kara dumanı kesmedikçe, bu karmakarışıklıktan kurtulamazdık. Ama nasıl edip de kurtulacağımızı bilemiyorduk.

İşte bu ana baba gününde, bu kargaşalık içinde bir ses duyuldu:

– Beni Enbaş yaparsanız, ben bu ülkeyi kara dumandan kurtarırım!..

Herkes bu sese kulak verdi. Bunu söyleyen, Enbaş'ın takımında çalışanlardan biriydi.

Bir seçim yapıldı. Eski Enbaş yüceden indirildi, yerine yenisi yüceltildi. Ama hiçbişey değişmedi. Kara duman daha da arttı. Bir zaman sonra halk bağırıp çağırmaya başladı.

Bunun üzerine yeni Enbaş,

– Ben bu kara dumanı dağıtırım ama, çalışmam gerekir. Çalışmak için de huzur isterim!.. dedi.

Kendisine,

– Bu huzur nasıl olacak? diye soruldu.

O da,

– Gürültü patırtı dinsin! Kimse bağırıp çağırmasın ki, ben de huzura kavuşup çalışayım!.. dedi.

Bunun üzerine bir yasa çıkarılıp hertürlü gürültü patırtı yasak edildi. Ama kara duman yine eksilmedi.

Bunun üzerine Enbaş,

– Bana huzur vermiyorsunuz ki, ben rahat çalışayım... dedi.

– Nasıl istersen o huzuru verelim, tek bizi bu kara dumandan kurtar!.. denildi.

Enbaş,

– Konuşulmasın, dedi, siz konuştukça benim huzurum kaçıyor.

Bir yasa çıkarılıp hertürlü konuşma yasak edildi.

İnsanlar eskisinden çok, kara dumanın karanlığından çarpışıyorlar, düşüp kalkıyorlar, ama ne bağırabiliyorlar, ne de konuşabiliyorlardı.

Enbaş, durmadan,

– Huzur vermiyorsunuz ki rahat çalışayım, sizi bu kara dumandan kurtarayım... diyordu.

– Nasıl huzur verelim?.. diye kendisine soruldu.

– Öksürükleriniz beni rahatsız ediyor, çalışamıyorum... dedi.

Bir yasa çıkarılıp hertürlü öksürük yasak edildi.

Kara duman gittikçe artıyordu.

Enbaş,

– Rahatsız oluyorum, huzur isterim... dedi.

– Ne yapalım?.. diye kendisine soruldu.

– İki ayak üstünde yürümeniz huzurumu bozuyor, dedi, tek ayak üstünde seke seke gidin ki ben rahat çalışabileyim...

Bir yasa çıkarıldı. Ülkemizdeki insanlar bir ayaklarını kaldırıp tek ayak üstünde sekmeye başladılar.

Enbaş,

– Olmuyor, dedi, çalışmak için huzurum yok. Yere yatın, bir ayak, bir el üzerinde sürünerek yürüyün!..

Çıkarılan yasaya göre, yere eğilip, tek ayak, tek el üzerinde yürümeye başladık.

Ama kara duman eksilmedi, arttı.

Enbaş,

– Huzurumu kaçırıyorsunuz, dedi, siz bana huzur vermezseniz ben nasıl çalışırım?

– Buyur ne yapalım?.. diye soruldu.

Enbaş,

– Biriniz o yana, biriniz bu yana, biriniz aşağı, biriniz yukarı gitmeyin. Ben rahatsız oluyorum. Hep biyana yürüyün!.. dedi.

Herkes birbirinin arkasına takılıp ardarda yürümeye başladı.

Enbaş şöyle dedi, böyle dedi. Her ne dediyse yapıldı, ama bitürlü huzura kavuşamadı. Huzura kavuşsa, bizi kara dumandan kurtaracağına inanıyorduk. Onu huzura kavuşturmak için elimizden geleni yapıyorduk.

Enbaş,

– Aranızda huzurumu kaçıranlar var. Getirin, onları yiyeceğim... dedi.

– Tek kara dumandan kurtulalım da aramızdan birikisi sana kurban olsun... dedik.

Kimler huzurunu kaçırıyorsa, onları bir bir verdik, Enbaş onları yedi; yedikçe de,

– Rahatsız oluyorum, huzurum yok!.. diye bağırıyordu.

– Kimi istersin?

– Şunu...

Enbaş, yedi bitirdi kimse kalmadı. Yalnız sarayındakiler kaldı.

– Şu veziri yemezsem huzura kavuşamam!.. dedi.

– İstediğin vezir olsun. Tek sen huzura kavuş da, geri kalanları kara dumandan kurtar.

Vezirler de birer birer gitti. En son başveziri de yiyince, kendisinden başka kimse kalmadı. Kala kala ben kaldım. Ama kara duman öyle yoğunlaşmıştı ki, beni görmüyordu.

Bibaşına kalan Enbaş,

– Huzurum yok, huzurum!.. diye söylenerek tırnaklarını yemeye başladı.

Sonra parmaklarını yedi. Kendi kendine,

– Huzurum yok!.. diye inliyordu.

Ağzını kendi gövdesine uzatıp ayaklarını yedi. Sonra kollarını, bacaklarını yedi. Bir başla, kanlı bir gövde kaldı. Durmadan,

– Huzur isterim!.. diye bağırıyor, dişlerini göğsüne getirip kendini yiyordu.

Göğsünü, kaburgalarını, omuzlarını yedi. Kendi kendini yedi, ama bitiremedi. Ortada salt bir kanlı baş kalmıştı; o kanlı baş da ordan oraya sıçrıyor,

– Huzur isterim!.. diye bağırıyordu.

Boşluğa uzanan ağzı kendini yiyemiyordu artık.

Saçından tutup kelleyi aldım. Kente indim. Bir de baktım, kara duman kalmamış. Yalnız benim ağzımdan hafif bir duman tütüyor. O zaman gerçeğin ne olduğunu anladım. Ülkeyi kaplayan kara duman, hepimizin kara dumanıydı. Ama bizden azar azar tüttüğü için kendi kara dumanımızı anlayamıyorduk. Bütün o azar azar kara dumanlar bizden tütüp birleşince yoğunlaşıyor, heryer kararıyordu.

Bu olayları bu dikilitaşlara kazıdım ki, buralara bir insan ayağı uğrarsa, bunları okusun da, insanların kara dumandan nasıl kurtulacaklarını söylesin.

Mezarım bu taşın dibindedir. Huzura kavuşamayan kelle de yanımdadır.

'Huzur Ülkesi', huzura kavuşamadı..."

*

Son dikilitaşa kazılı yazı burada yarım kalarak bitiyordu.

Koca Topuz

Geçmişi görmüş, şimdiyi yaşamış, geleceği bilir eski adamlar anlatırlar ki, bir zamanlar bu yeryüzünde gözleri pek, sağlam bilekli, açık yürekli kişiler yaşarmış. Hepsi bir boydan, bir soydan gelen bu topluluğun kadınları er kişilerince yiğit, erleri birbirinden kabadayı, kavgadan yılmaz, dövüşten dönmez, korku nedir bilmez, herbiri kendi başına buyruk yaşar giderlermiş. Orası senin, burası benim gezer dururlarmış, gönüllerinin çektiği yerde konaklar, canlarının dilediği yerde çadır kurarlarmış. Ebesi bebesi, torunu dedesi, küçüğü büyüğü, kadını erkeği, altlarında at, bellerinde savut, dağ bayır, ova oba gezer dolaşır, özgür yaşar, özgür ölürlermiş.

Gel zaman git zaman, içlerinden bir yiğitler yiğidi çıkıp, bu göçebelikten kurtulmak, kendi boyunu biyere temelli kondurmak tasasına düşmüş. Gel gör ki, bu kolaycacık olacak bir iş değil. Dur durak bilmeyen, yer konak tanımayan, yazı yaylakta, kışı kışlakta geçirenlere bu sözü anlatmak kolay mı?

Soydaşlarını yöresine toplamış,

– Ey benim soyumdan sopumdan gelenler, ey benim soydaşlarım, boydaşlarım, canlarım, yoldaşlarım!.. demiş. Gelin hep birlikte biz de başkaları gibi yerlenelim, yurtlanalım, ev ocak kuralım, obalarımız köy, köylerimiz kent olsun... demiş.

Demiş, demiş ama kimseye dinletememiş. O topluluğun yasasında kol gücü, düşün gücünden yeğ tutulduğundan bu erdemli, bilgili yiğit de günlerce uğraşıp bir topuz yapmış, öyle bir topuz ki, başı bir dev kellesi kadar

iriymiş. Topuzun kolu da işte ona göre... Topuzun başının yuvarında uçları sivri sivri yumrular varmış ki, vurduğu canlıyı, dev padişahı olsa, delik deşik eder, yere gömermiş.

Usu ergin yiğit, hergün kendini ağırlık kaldırmaya alıştırmış. Bir gün, beş gün, derken, çeki taşlarını zıpzıp gibi atıp tutmaya başlamış. Kasları demir gibi sertleşince koca topuzu kaptığı gibi soydaşlarının üstüne varmış. Onlara şöyle demiş:

– Artık amanı kalmadı. Söz geçmeyen yerde güç geçer. Hele biriniz bana karşı durun. Şu elimdeki topuzu gördünüz ya, beyninize inerim. Topuzu da kafanıza indirdim mi, yeryüzünde kendiniz değil, adınız bile kalmaz. Di haydi yürüyün, düşün önüme!

Karşı durmak kimin nesine... Yiğitbaşı, koca topuzla, karga tüyüyle oynar gibi oynuyor. İçlerinde hık mık diyenler çıkmış ya, bunlara yiğitbaşı topuzu bir çalmış, topuzu yiyenin yeryüzünde soluğu bile kalmamış, top olup uçmuş. Topuz da bir topuz ki, vurduğu yerden yedi gün yedi gece ses getiriyor.

Adını ettiğimiz boy, bir su başına konmuş, konaklamış. Oraya yerleşmiş, yurtlanmış. Ev ocak kurulmuş, araç gereç düzülmüş, işler yoluna konulmuş, herbir işin yolu, yöntemi bulunmuş. Öbekler köy olmuş, köyler kent olmuş. Genişlemiş, gelişmişler, artıp çoğalmışlar. Yasalar konmuş, yönetmenler seçilmiş... Herbir iş yolunda. Aradabir, bu düzene bir başkaldıran olursa yiğitbaşı topuzu kapar,

– Bre savulun!.. diye bir nağra patlatıp bozguncunun beynine topuzu indirirmiş.

De ki bozguncu, bir değil de bin kişi. Topuzun karşısında bin değil yüzbin kişi olsa sökmez. Yiğitbaşı topuza havada bir ıslık çaldırıp da salladı mı, karşısında dev orduları dize gelirmiş.

Gel zaman git zaman, bunlar köylere kentlere sığmaz olmuşlar. Sonunda bir ülke kurmuşlar. Yiğitbaşı da ülkenin başına geçmiş. Derken bunlar kendi ülkelerine de sığmaz olmuşlar.

Başbuğları eline topuzu alıp,

– Erler, yiğitler, düşün ardıma!.. demiş.

Savutu kapan, ata atlayan düşmüş başbuğun ardına. Komşu ülkede yaşayanlara baş eğdirip oraya da yayılmışlar. Orda beğendikleri değerli her ne varsa almışlar. O ulusu da vergiye bağlayıp dönmüşler yerlerine.

Bütün bu başarıları topuza borçlu olduklarından, topuzu kutsamışlar. Herzaman heryerde, en önde, en ileride topuz...

Gel zaman git zaman, o başbuğ ölüm döşeğine uzanmış. Son soluğunu verirken, büyük oğlunu başucuna çağırıp,

– Oğlum, demiş, ben bu ülkeyi bu topuzla kurdum. Şimdi o kutsal topuzu sana bırakıyorum. Topuzun değerini bil, ona göre kullan. Sen sen ol, topuzu hor görme. Her neye gereksinirsen bu topuz tüm işlerini görür.

Babası günü yetip işi bitince, oğlu yerine geçmiş. Gelgelelim, yurdun şurasında burasında,

– Bu yeniyetme başımıza nasıl geçer!.. diye söylenenler, ayaklananlar olmuş.

Delikanlı, babadan kalma topuzu kapınca, tıpkı tıpkısına babasından görüp duyduğu gibi havada koca topuzu döndüre döndüre başkaldıranların, ayaklananların üstüne yürümüş. Topuzu yiyen toz duman olmuş. O ülke de sessiz, susuk biyere dönmüş.

Genç yiğit içerde susukluğu sağladıktan sonra, yandaki komşu ülkeye yürümüş. Orasını yerle bir edip sağ yandaki ülkenin üstüne varmış. Oradakileri de vergiye

bağlayıp topuzu yanı başında, eli tetik, gözü pek yaşamaya başlamış.

Bir zaman sonra o da yaşlanıp kocayınca, topuzu oğluna aktarıp yerine onu geçirmiş. O günden sonra, bu topuz oğuldan oğula geçer olmuş. Topuz kimdeyse ona "Sultan" demeye başlamışlar.

Gel zaman git zaman sultanlardan biri,

– Böyle sümsüyüp durmak, yozlaşıp oturmak bize yaraşmaz. Sonra topuzumuz paslanır. Varıp düşman üstüne topuz çalalım. Babalarımızın akınlarını yenileyelim... demiş.

Üst yandaki komşu ülkeye akın etmişler. O ülkedekiler de korkudan yurtlarını çepeçevre kalın duvarlarla çevirmişler. Kalın duvarlar delinmek, yıkılmak bilmez. Sultan gerilip gerilip, koca topuzu duvarlara güüm güm indirmişse de, duvarlar bana mısın dememiş. Öyle ki ha fil gerisine sinek konmuş, ha o duvarlara topuz vurmuş.

Sultan bağırıyormuş:

– Bre aslanlarım, bre yiğitlerim, şu duvarların bir çürük yeri, bir ingin kapısı yok mudur?

Yoktur. O duvarlarda bir parmaklık delik açamadan yüz geri etmişler. Bir danıştay kurup, "Bu işin içyüzü ne ola?" diye bilginlere, bilgelere danışmışlar.

Sultan onlara şöyle demiş:

– Ey benim ulularım, bilginlerim, bilgelerim! Bu ne şaşılası bir iştir? Ben de tıpkı babam gibi nağra urup topuz sallarım. Gücüm atalarımdan geri, erliğim onlardan eksik değildir. Neden düşman duvarları topuzumuza karşı durur?

Başbilge şöyle demiş:

– A sultanım, yiğitliğin eski yiğitliktir, erliğin eski erliktir, gücün eski güçtür, topuzun da eski topuzdur.

Babalarından artığın var, eksiğin yoktur. Gelgelelim, zaman eski zaman değildir. Duvarlar eski duvarlar değildir. Babanız zamanında o duvarlar iki arşın eninde, beş arşın yüksekliğindeydi. Şimdi başlarına inen topuz korkusundan düşman bile usunu başına devşirip duvarları dört arşın kalınlıkta yapmıştır.

Bunun üzerine sultan,

– Vay o ne demek, yoksa topuz gitti mi?.. diye yüzünü yere getirip kara bağlayınca başbilge,

– Üzülme sultanım, demiş, biz de topuzun boyunu iki kat uzatır, ağırlığını iki kat ağırlaştırır, başının sivrilerini iki kat çoğaltırsak, siz de babanızın iki katı sesle nağra ururseniz, düşman kentinin duvarları, yüce topuzunuzun altında, kum olur dağılır.

Başbilgenin dediğini yapmışlar. Sultan topuzun kolunu tutmuş ki, yerinden oynayacak gibi değil.

Başbilge ona da bir çıkar yol bulmuş:

– Yarından tezi yok. İlk günü bir oğlak alır, kaldırırsınız. Yedi gün oğlak kaldırmaya alışırsınız. Ondan sonra bir buzağıyı kaldırmaya başlarsınız. Buzağıyı da tüy gibi kaldırmaya alışınca dana kaldırırsınız. Derken sığırları, öküzleri, boğaları bir bacağından tutup kaldırmaya alışırsınız. Ondan sonra da topuzu kaldırmaya girişirsiniz.

Sultan, bilgenin dediklerini bir bir yapmış, gücü öyle artmış ki, içinde oturduğu sarayı sırtlasa, yallah edip kaldıracak. Koca topuzu çomak gibi eline alınca,

– Yiğitler, doluşun ardıma, akın var!.. diye ünlemiş.

Yürümüşler düşman üstüne. Sultan, bir nağra savurup da topuzu indirince duvarlar tuz buz olmuş. Komşu ülkeyi yağmalayıp, vergiye bağlayıp dönmüşler yurtlarına.

Gel zaman git zaman, o sultanın da günü yetip ölünce, topuz kalmış oğluna.

Yeni sultan,

– Böyle siftinme, uyuntuluk bize yaraşık değildir. Babadan kalma topuz paslanmadan düşman üstüne varalım yiğitler... demiş.

Yürümüşler, alt yandaki komşu ülkenin üstüne... Sultan ha babam topuzu düşman kalesinin duvarlarına çaldıkça, kale duvarları parmakla vurulan kabak karpuz gibi tın tın ötermiş de bir tuğlası bile çatlamazmış. Vurmuşlar topuzu, vurmuşlar topuzu... Topuzu tokmak gibi vura vura, sanki duvarda kös çalmışlar. Yüz geri edip dönmüşler yurtlarına. Sultan bilgeleri, bilginleri toplamış, toparlamış,

– Ey ulular, demiş, babamızın, atamızın kurduğu egemenlik elden mi gider? Bu ne iştir? Düşman kaleleri topuzumuza nasıl karşı gelebilir? Babalarımızdan neyimiz eksik, neyimiz geridir?

Başbilge şöyle demiş:

– A sultanım, yiğitliğin eski yiğitliktir. Erliğin eski erliktir. Gücün eski güçtür. Topuzun da eski topuzdur. Gelgelelim, duvarlar eski duvarlar değildir. Babanın günündeki on arşın kalınlığında duvarlar, şimdi yirmi arşın olmuştur... Topuzu iki katı büyütelim. İki kat uzatalım, iki kat ağırlaştıralım. Varalım düşman üstüne...

Başbilgenin dediğini yapmışlar. Topuz olmuş bir koca dağ. Ne yerinden oynatılır, ne kımıldatılır. Sultan fillerle top diye oynasa, yine topuz kalkmayacak.

Bunun üzerine başbilge,

– Sultanım, demiş, topuzun başucundan siz tutarsınız, öbür uçlarından da sadrazamla vezirler tutar. Kaldırır, savurur, düşman kalesi budur diye yallah der, duvarları göçertir, topuzu delikten orduyu gedikten geçirtirsiniz.

Başbilgenin dediğini yapmışlar. O ülkeyi de çiğneyip, orda da egemenlik kurmuşlar.

Gel zaman git zaman, bu topuz işte böyle büyüye büyüye, babadan oğula geçe geçe, bir zaman sonra öyle olmuş ki, topuzun büyüklüğünü anlatmak için kitaplar yazılsa, o kitaplar dünyaya sığmaz da ağırlıklarından dünya çökermiş. Düşman kale duvarlarını kalınlaştırdıkça onlar da topuzu büyütmüşler.

Geçmişi görmüş, şimdiyi yaşamış, yarını bilir eski adamlar, bundan sonra neler olduğunu ayrı ayrı üç türlü anlatırlar.

Bunların bir bölüğü şöyle der: Topuz öyle büyümüş ki, yeryüzünü kaplamış, nerden kaldırıp da nereye vuracaksın? Topuz yerinden kıpırdatılmaz olmuş.

Bitakımları da şöyle der: Koca topuzu kaldırmak için öyle çok kişi gerekirmiş ki, değil kaldırmak için, parmaklarını dokundurmak için topuzda yer bulunmazmış.

Daha öbürleri derler ki, topuzu tutanlardan sultan biyana çekmiş, sadrazam topuzun ucunu öbür yana, vezirler bir başka yana çekmişler. Her ne olmuşsa olmuş, topuz iş görmez olmuş.

Sultan,

– Bre, aman, bu ne iştir? Bizim atalarımızdan neyimiz eksiktir?.. diye sormuş.

Bilginler, bilgeler toplanmışlar,

– Sultanım, demişler, sizin atalarınızdan hiçbir eksiğiniz yok. İşin kötüsü de işte budur ya... Yiğitliğin, erliğin, gücün tıpkı eskisidir. Gelgelelim, duvarlar eski duvar değildir. Zaman eski zaman değildir.

– Demek topuz işe yaramaz mı ola? Öyleyse bizim günümüz de bitti... demiş.

Komşu ülkeler, verdikleri yerleri bir bir almaya başlamışlar. Sultanın ülkesi küçülmüş de küçülmüş, küçülmüş de küçülmüş. Bunun sonu neye varır diye danışmışlar.

Topuzu kullanmadıktan sonra o sultan neye yarar? Sultanı devirip yerine onu devirenler geçmiş. Geçmesine geçmiş ama, ya topuz ne olacak?

Kimisi çıkmış,

– Sultanı attık, topuzu da atalım... demiş.

Böyle diyenlerin sözleri dinlenmemiş.

– Bizim bütün anlı, ünlü geçmişimizi anlatan o kutsal topuzu nasıl atarız? O bizim öz benliğimizdir. Ona baktıkça biz, "Ah, ah, neymiş o günler... Topuzu vurdukları yerden ses getirirmiş atalarımız," diye içimizi çekip övüneceğiz... demişler.

Sultan da, sultanlık da gitmiş, ama sultanın topuzu kalmış. O ülkede yaşayanları bu kez başka bir düşünce almış. Topuzu nereye koysunlar?.. Kimi, "Müzeye kaldıralım," demiş. Kimisi, "Bir büyük alana dikelim," demiş. Düşünüp taşınmışlar,

– En iyisi, demişler, biz bunu öyle biyere koyalım ki, hergün herkes bu tarihi topuzu görsün de övünsün dursun...

Topuzu büyük kentin kapısına asmışlar. Orda yaşayanlar hergün bu kapıdan girer çıkarlarmış. Ama iş bununla bitmemiş. Topuz durup durup, altından geçenlerin birinin başına düşer, adamı ezermiş. Topuzu elbirliğiyle kaldırıp yerine koyarlarmış. Bisüre sonra topuz yine, kapıdan geçen birinin üstüne düşermiş. Yine topuzu kaldırırlar, bir daha düşmesin diye kalın zincirlerle sıkı sıkıya bağlarlarmış. Ne yapsalar topuzu tutamazlarmış. Topuz zincirlerini kırar, yine birinin başına inermiş. Öyle çok cana kıymış ki, onun altında kalıp ezilenlere, "Topuz kurbanı" demeye başlamışlar. Her ne yapmışlarsa, topuz kurbanı vermekten bitürlü kurtulamamışlar. Neden sonra iş anlaşılmış. Yüzyıllar boyunca onun bunun başına ine ine, bu topuz, bu

işe iyice alışmış. Sanırsın, bir canlı yaratık olmuş. Olduğu yerde duramaz, ille de birinin başına inermiş.

Eski sultanın yerine, sonra onların yerine, daha sonra onların yerinin yerine geçenler, bu topuz kurbanlarına bir son vermeyi düşünmüşler. Çünkü topuz kurbanları öylesine artmış ki, o ülkede yaşayanlardan, "Biz bu topuzu istemiyoruz," diye söylenenler gitgide artıyor. Topuzu da atmak işlerine gelmiyor. Topuzu atarlarsa, içlerini çekip övünecekleri hiçbişey kalmıyor. Bütün güçlerini, o topuza bakıp, "Vay, biz eskiden, babalarımızın babalarının babalarının babaları zamanında nasıl da topuz sallarmışız," diye o topuzdan alıyorlar. Topuz gitti mi, sultanlar gibi onlar da gidecek.

Topuzun kimin başına ineceği belli olsa hiç önemli değil. Ama topuz, durup durup, ordan geçmek zorunda olan birinin başına iniyor. Herkes de ordan ille de geçmek zorunda. İşte o zaman düşünmüşler taşınmışlar, şu yargıya varmışlar:

– Bu topuzun birinin başına inmesi hiç de boşuna değil. Bunda bir hikmet olsa gerek. Ey yurttaşlar, o hikmet nedir, bilir misiniz? Bu bizim babadan kalma topuz, suçluların üstüne düşüp onların başını eziyor. Mademki topuz birinin başını ezmiştir, onun bir suçu olsa gerek.

Yurttaşların çoğu da buna inanmışlar. O günden sonra, topuz düşüp de birinin başını ezdi mi,

– İşte suçlu budur, cezasını buldu!.. demişler.

İyi, güzel, suçlu bulundu, cezasını da çekti ama, suçu neydi? İş bu kez kalmış suçlunun suçunu bulmaya. Suç bulmak da öyle pek zor olmuyormuş. Çünkü topuzun altında ezilen her kişide nasıl olsa bir suç bulunabiliyormuş. Topuz kurbanına bakıp bakıp,

– Aaa, bakın, boyu çok uzun... Demek topuz onu buyüzden ezdi... diyorlarmış.

Başka bir topuz kurbanına bakıp,

– Topuz onun başına boşuna düşmemiş, teni esmer de ondan... diyorlarmış.

Topuzun ezdiklerinden kiminin suçu şişman olması, kimininki sıska yada sarışın olması, kimisinin gözlük takması, kimisinin de sözgelişi, saçlarını taramamış olmasıymış.

O ülkedeki bu topuz suçluları bulmaya yarıyormuş. Önce suçlu bulunuyor, canıyla suçunu ödüyor, sonra da ona uygun bir suç aranıyormuş.

Gel zaman git zaman... Artık masalın sonunu siz de biliyorsunuz.

Bir büyük tören günüymüş. Topuzun altında nutuklar çekiliyormuş. Topuz birden düşmüş. Asıl ondan sonra olanları biliyor musunuz? Topuzu kaldırıp yine eski yerine koymuşlar.

Günümüzde Bir Masal

Bir varmış, bir yokmuş. Bir gün varsa beş gün yokmuş. Hiçbişey yokmuş, kuyruk çokmuş. Yeryüzünün bir ülkesinde, küçük bir evde, az kazançlı biri oturuyormuş. Oturduğu evin kirasını veremediği için günün birinde haciz memurları adamı çoluğu çocuğuyla apar topar evden dışarı atmışlar. Çocuklarıyla sokak ortasında kalan adam ne yapacağını şaşırmış. İki elini açıp kendisine yardım etmesi için Tanrıya yalvarmış, yakarmış. Sonra alıp başını kentin dışına çıkmış, uzaklarda dolaşmış. Bakmış ki gözün görebildiği kadar boş topraklar var.

Kendi kendine,

– Burada biyerde bir kulübe kurar, çoluğumu çocuğumu içinde barındırırım... diye söylenmiş.

Elinde bikaç kuruş parası varmış. Kırık dökük bikaç parça eşyasını da satmış. Toplanan parasıyla kente en yakın boş toprak üstüne iki gözlü bir kulübecik yapmış. Çoluk çocuk içine girip yerleşmişler. Adam her sabah, bu kulübeden işine yayan gider gelirmiş. Bu yardımından ötürü, sabah akşam Tanrıya yalvarıp yakarmayı eksik etmezmiş.

Günün birinde, gecenin geç vakti kulübenin kapısı çalınmış.

Bir yabancı,

– Kirayı vermediğimiz için bizi evimizden attılar. Kentteki evlerin kiraları yüksek. Sizin kulübenizde de iki göz oda olduğunu duydum. Odalardan birini bana ucuza kiralar mısınız?.. diye sormuş.

Adam da yabancıya, iki odasından birini ucuza kiraya vermiş. Aldığı kira paralarını biriktirip kulübesine iki oda daha eklemiş. Bu odaları da çok ucuza başkalarına kiraya vermiş. Aldığı kiralarla kazancı günden güne yükseldikçe, o da dilinden Tanrıyı eksik etmezmiş.

Bir zaman sonra bu adam kulübeye sığışmaz olduğundan, "Çoluğum çocuğum için daha büyük bir ev yaptırayım," demiş. Bu kez kulübe değil, üç odalı, tek katlı bir ev yaptırmış. Kulübeden çıkıp eve taşınmış. Kulübeyi de kiraya vermiş.

Gel zaman git zaman, oturduğu evin üstüne bir kat daha çıkmış. Alt katı kiraya verip kendisi üst kata taşınmış. Koruyan Tanrıya yakarmaktan geri durmazmış.

Kiralardan aldığı paralarla evin yanına, bu kez daha büyük bir ev yaptırmış. Onu da kiraya vermiş. Artık eski işini bırakmış. Ev yaptırıp kiraya vermekle geçinmeye başlamış.

Günün birinde biri ortaya çıkıp,

– Üstüne evler yaptırdığın bu topraklar benimdir, işte tapusu... demiş.

Adam da,

– Ben kötü kişi değilim, kimsenin malının üstüne oturmak istemem. Dilersen bu boş toprakları bana sat!.. demiş.

Kentten uzak, kimsenin işine yaramaz, kıraç topraklar olduğu için adam da buralarını çok ucuza satmış.

Bir zaman sonra, evlerin sahibi olan adamın karısı,

– Bir apartman yaptır da orada oturalım!.. demiş.

Adam beşer beşer odalı, beş katlı bir apartman yaptırmış. Her katı kiraya vermiş. Orası günden güne büyümeye, genişlemeye, gelişmeye başlamış. Bir mahalle

olmuş. Bir muhtar seçilmiş. Muhtar uğraşmış, didinmiş, mahalleye su getirmiş. Orada oturanlar, "Elektrik de isteriz," diye dilekçe vermişler. Bir zaman sonra elektrik de gelmiş.

Artık adam evleri, apartmanları gelişigüzel değil, bir sıra, yordam üzerine yaptırmaya başlamış. Evler, apartmanlar arasından sokaklar, yollar açılmış. Dükkânlar yapılmış, çarşılar kurulmuş.

Adam günden güne zengin oluyormuş. Ama Tanrıyı yüreğinden çıkarmamış. Her solukta Tanrı adını dilinden düşürmezmiş.

Adam gitgide yaşlanmaya başlamış.

– Artık bir ayağım çukurda. Hiçbir eksiğim, gediğim de yok. Param da çok. Şuraya bir de cami yaptırayım... demiş.

Paradan yana hiç sakınmamış. Avuç dolusu para dökmüş. Mahallenin en güzel yerinde bir büyük cami yaptırmış. Caminin yapılması üç yılda bitmiş. Öyle bir cami, herbişeyleri tamam; avlusu, çeşmeleri, muslukları, odaları... Pırıl pırıl bir cami çıkmış ortaya. Anıtlardan anlayanlar, "Büyük bir yapıt oldu," diyorlarmış.

Bu yerin ünü günden güne yayılıyormuş. Günlerden bigün o mahalleye kırmızı plakalı beş otomobil gelmiş. Otomobillerin içinden çıkanlar camiyi görünce şaşırmışlar.

– Aman bu ne güzel cami... demişler.

İçlerinden biri,

– Güzel olmasına güzel ama, demiş, bu güzel camiye yazık oluyor. Evler, apartmanlar, bu güzel camiyi kapıyor, örtüyor. Caminin güzelliği, evlerin, apartmanların arasında boğulup kalmış. Hemen bu yapılar yıkılsın, cami ortaya çıksın, güzelliği belli olsun, görünsün...

Ertesi sabah yıkıcılar, yıkma makineleri, kamyonlar gelmiş. Oradaki bütün yapıları yıkıp yerle bir etmişler. Caminin herbir yanı açılmış, bütün güzelliği ile cami ortaya çıkmış.

Onlar ermiş muradına, biz çıkalım tahtaboşa...

İncir Çekirdeği

Bir varmış, bir yokmuş. Çook eskiden "adı var, kendi yok" bir ülke varmış. Bu ülkede "kendi var, adı yok" bir yönetim varmış. "Adı var, kendi yok" ülkesinin, "adı yok, kendi var" yönetimi altında, "ne var, ne yok" insanlar yaşarmış.

Günlerden bigün "adı var, kendi yok" ülkesinde, "kendi var, adı yok" yönetiminde yaşayan "ne var, ne yok" insanlardan biri mırıl mırıl mırıldanmaya başlamış. Ne dediği de anlaşılmazmış. Başı önünde, kendi kendine durmadan mırıldanırmış.

"Adı var, kendi yok" ülkesinin, "kendi var, adı yok" yönetiminde, ister alaturka, ister alafranga olsun, hertürlü mırıltı kesin olarak yasak edilmiş olduğundan, bu mırıldanan adamı yakalayıp kadı'nın karşısına çıkarmışlar.

Kadı sormuş:

– Ne yaparsın?

Adam demiş:

– Kolumun yenine mırıldanırım.

Kadı demiş:

– Kolunun yenine olsun, kelinin külahına olsun, hertürlü mırıltı yasaktır. Halk Büyük Alanda toplansın. Herkesin gözü önünde şunun kabasına yüz değnek urulsun!..

Mırıldanan adamı, Büyük Alana götürmüşler. Falakayı takıp yıkmışlar yere. Kalabalığın ortasında değneklemeye başlamışlar.

Değnekçibaşı sopayı vurur,

– Biiiir!.. dermiş.

Sopalar sayıldıkça dayağı yiyen kişi yine yattığı yerden mırıl mırıl mırıldanırmış.

Değnekçibaşı dayanamamış,

– Bre yurttaş, demiş, bu ne biçim iştir... Hem sopayı yersin, hem de yine mırıldanır durursun. Bu ne iş?

Dayağı yiyen, yerden başını kaldırıp,

– Ne yapayım, elimde değil... demiş.

Değnekçibaşı sormuş:

– Pekiy, ne diye mırıldanırsın? Mırıl mırıl ettiğin nedir?.. Söyle de biz de anlayalım.

Adam,

– "Adı ne, adı ne?" diye kendi kendime mırıldanırım... demiş.

Değnekçibaşı, şöyle bir durmuş, değneği çenesine dayayıp düşünmüş, düşünmüş,

– Gerçekten öyle yurttaş, şimdi beni de bir kaygıdır aldı. Adı ne, adı ne?.. demiş.

Değnekçibaşı da elinden değneği atıp,

– Adı ne, adı ne?.. diye mırıldanmaya başlamış.

Alanda toplananlar Değnekçibaşı'nı çevreleyip demişler:

– Ne mırıldanırsın bre Değnekçibaşı?

Değnekçibaşı demiş:

– Adı ne, adı ne?

Orda toplananlar,

– Doğru ya, demişler, adı ne, adı ne?

Halk başlamış, "Adı ne, adı ne?" diye mırıl mırıl mırıldanmaya.

Bunların hepsini toplayıp toplayıp kadı'nın karşısına çıkarmışlar.

Kadı sormuş:

– Ne mırıldanırsınız?

Onlar demiş:

– Adı ne, adı ne?

Kadı cüppesini toplayıp fırlamış,

– Gerçekten öyle, demiş, şimdiyecek hiç düşünememiştim. Adı ne, adı ne?..

Topu toplamı, hepsi sokağa dökülmüş. Başlamışlar mırıldanmaya:

– Adını koysunlar, adı ne?

– Adını söylesinler, adı ne?

– Adı ne, adı ne?

"Adı var, kendi yok" ülkesinin, "kendi var, adı yok" yönetimini elinde tutan Bay Başbaş sormuş:

– Bu mırıl mırıl mırıldanmalar nedir?

Onlar demişler:

– Adı ne, adı ne?

Bay Başbaş,

– Mırıltı kötü şeydir, sonu kötüye varır. Kesin mırıltıyı!.. demişse de, mırıldananlar demişler:

– Adını söyle, adını koy, biz de mırıldanmayalım... Yoksa mırıldanırız. Adı ne, adı ne?..

Bay Başbaş bakmış olacak gibi değil, mırıltılar kesilmeyecek, ne yapacağını şaşırmış.

Bay Başbaş'ın buyruğu altında, beş şeytan varmış. Darda kaldı mı, onlardan birini çağırır, danışırmış. Birinci şeytanı çağırmış. Ona demiş:

– Aman şeytanım, canım şeytanım. Herkesler, "Adı ne, adı ne?" diye mırıl mırıl mırıldanır. Aman şu mırıltıları kesmenin bir yolu...

Şeytan demiş,

– Hiç kaygılanma Bay Başbaş, senin canın sağolsun. Biz onlara en olmayacak bir iş söyleriz. "O işi yapın, adını söyleyelim," deriz.

Bay Başbaş sormuş:

– O iş nedir?

– Yarın gün doğasıya, bir saray yapsınlar; duvarları gümüş, döşemesi, tavanı altın.

Bay Başbaş sevinmiş. Mırıldananları toplayıp onlara demiş:

– Benden adını sorarsınız. Pek güzel, yarın gün ışıyasıya, duvarları gümüş, döşemesi, tavanı altın bir saray yaparsanız bana, ben de size adını söylerim.

Yarına değil, on yıla, yirmi yıla değin yapılmayacak bir iş. Gerçekten mırıltılar dinmiş. Bay Başbaş o gece güzel bir uyku çekmiş. Sabah uyanınca penceresinden bir bakmış ki, ne baksın... Gördüğü şeyden gözleri kamaşmış. Karşısında bir saray. Güneş ışınları vurdukça, sarayın gümüş duvarları, altın damı ışıl ışıl ışıldar. Bakan gözler kamaşır. İstediğinden çok iyisi...

Herkes yine durmadan mırıldanmaya başlamış:

– Adını koy adını...

– Adı ne, adı ne?

– Adını söyle, adı ne?

Bay Başbaş ikinci şeytanını çağırmış. Ona demiş:

– Aman şeytanım, canım şeytanım... Bir yol göster, bir yöntem bul da şu mırıltı kesilsin.

İkinci şeytan demiş:

– Sarayın yeri uygun düşmemiş. Bu sarayı, yarınacak doğudan alıp batıya taşısınlar, siz de adını söylersiniz...

Hiç olmayacak, yapılamayacak bir iş... Değil yarına, on yılda yapamazlar...

Bay Başbaş ikinci şeytanının dediğini mırıldananlara söylemiş. Mırıltılar dinmiş. Bay Başbaş o gece de deliksiz bir uyku çekmiş. Sabah uyanınca pencereden bakmış, dünkü sarayın yerinde yeller esiyor. Bir de karşı

pencereden bakmış ki, ne görsün... Bigün önceki altınlı gümüşlü saray öte yana geçmemiş mi!.. Halk da, "Adı ne, adı ne? Bunun adını koy!" diye yeniden mırıldanmaya başlamış.

Şaşıran Bay Başbaş, üçüncü şeytanını çağırmış.

– Aman şeytanım, canım şeytanım, şu mırıltıyı kes!

Üçüncü şeytan demiş:

– Kolay... Yapamayacakları bir iş istersiniz onlardan, yarın sabaha bir bahçe yetiştirsinler ki ucu bucağı, sonu, dibi olmasın. Altından havuzu, gümüşten balıkları olsun. Derelerinden bal aksın, kaynaklarından pekmez fışkırsın, yeryüzünün tüm yemişleri, çiçekleri olsun.

Bay Başbaş bunları mırıldananlara söylemiş. Ertesi sabah, Bay Başbaş'ın istediğinden daha üstün bir bahçe kuruluvermiş. Eşi benzeri olmayan bir bahçe. Yine başlamış halk mırıldanmaya:

– Adı ne, adı ne?

Bay Başbaş dördüncü şeytanını çağırmış, o da şöyle demiş:

– Bu bahçede, yarına değin dört mevsim birden olsun. Bunu yapamazlar...

Ertesi sabah bir bakmışlar, bahçenin biyanı yaz, biyanı güz. Biyanı bahar, biyanı karakış. Güllerle bülbüller şakır, karda kurtlar oynaşır. Kirazlar çiçek açmış biyanda, ayvalar ermiş, incirler ballanmış biyanda. Ayvalar güler, narlar ağlar. Karanfillerden kan damlar, kuru dallar buz bağlar. Şu yanda, "Ah ne sıcak!", bu yanda, "Vay buydum!.."

Halk da başlamış mırıldanmaya:

– Adı ne, adı ne?

Bay Başbaş beşinci şeytanını çağırmış, ona demiş:

– Son umudum sensin!

Beşinci şeytan demiş:

– Kolay... Yarın gün doğasıya, tenleri gün görmemiş, hiçbir eksiği, aksağı olmayan, bastıkları yerde gül açan, geçtikleri yerden kan akan, kırk dünya güzeli kız getirsinler. Yüzlerine bakanın dili tutulsun, gözlerine bakanın yüreği dursun. Böyle kırk dünya güzeli...

Bay Başbaş, mırıldananlardan bunu istemiş, "Artık, taş çatlasa, bunu beceremezler," demiş içinden.

Ertesi sabah bir de uyanmış, ne görsün... Sağında on güzel, solunda on güzel. Önünde on güzel, ardında on güzel. Hem de hepsi birbirinden güzel, ay parçası kırk güzel...

Halk başlamış mırıldanmaya:

– Adı ne, adı ne?

Şeytanlar toplanıp,

– Biz pes ettik bu işe... demişler.

İstenecek hiçbişey kalmamış.

Mırıltılar sürdükçe, Bay Başbaş, yemeden içmeden kesilmiş. Gözünü uyku tutmaz olmuş. Sararmış, solmuş. İğne ipliğe dönmüş.

Bigün iki eli başında kötü kötü düşünürken, Bay Başbaş'ın özel bilgini gelip demiş:

– Sayın Başbaş'ım, görürüm bir üzüntünüz vardır. Derdiniz nedir? Neden kara kara düşünürsünüz?

Bay Başbaş demiş:

– Var git işine! Şu mırıltıyı duymaz mısın?..

Bilgin demiş:

– Ben o mırıltıyı durdururum.

– Beş şeytanın beşi de durduramadı. Sen nasıl durduracaksın... Git başımdan!

Bilgin demiş:

– O beş şeytanınızın beşi de hergün benden beşer saat ders alırlar. Bir de benim dediğimi deneyin Bay Başbaş'ım...

Bay Başbaş,

– Söyle!.. demiş.

Bilgin söylemiş:

– Bahçedeki incir ağacından incirler toplatın. Bu incirlerin çekirdeklerini çıkartın. Mırıl mırıl mırıldananların herbirine bir incir çekirdeği verin. Bu incir çekirdeklerini doldurabilirlerse, siz de sorduklarını söylersiniz.

Bay Başbaş,

– Onlar neler neler yaptı, bir incir çekirdeğini mi dolduramayacaklar... Ama bir deneyelim... demiş.

"Adı var, kendi yok" ülkesinde, "kendi var, adı yok" yönetimi altında olup da her kim "adı ne, adı ne?" diye mırıldanıyorsa, bunların eline bir incir çekirdeği verip,

– Bu incir çekirdeğini doldur, sana adını söyleyelim... demişler.

Mırıldananlar sevinçle,

– Bundan kolay ne var, şimdi doldurur geliriz... demişler.

– Ama iyice, tıka basa dolduracaksınız.

– Başüstüne!

Bay Başbaş'ın hiç umudu yokmuş ama, mırıltılar da kesilmiş. Bir gün, iki gün, beş gün... Bir yıl, iki yıl, beş yıl... Mırıltı yok.

Başlamışlar incir çekirdeklerini doldurmaya. Tıkmışlar, doldurmuşlar, sokmuşlar, doldurmuşlar, ama bitürlü incir çekirdeğinin içindeki boşluk dolmuyormuş. Gazetelerin yazdıkları yazıları tıkmışlar, dolmamış. Politikacıların nutuklarını sokmuşlar, dolmamış. Kralın, prenslerin düğünlerini, aşna fişnelerini sokmuşlar, dolmamış. Futbol maçlarını atmışlar içine, dolmamış. Dedikoduları doldurmuşlar, dolmamış.

Ha babam, de babam incir çekirdeğini doldurmaktan hiçkimse, "Adı ne, adı ne?" diye mırıldanmaya vakit bulamıyormuş.

Aradan on yıldan çok geçmiş.

Bay Başbaş,

– Bakalım, şunlar ne yapar, ne işler?.. diye gezip dolaşmış.

Ellerindeki incir çekirdeğinin boşluğunun daha binde birini bile dolduramamışlar. En sonunda kendileri girmiş incir çekirdeğinin içine, yine dolmamış.

İncir çekirdeği dolmamış ama, "adı var, kendi yok" ülkesinde, "kendi var, adı yok" yönetiminde yaşayan "ne var, ne yok" kişilerin mırıltıları da kesilmiş. "Adı ne?" diye soran tek kişi kalmamış.

Onlar ermiş muradına, biz girelim incir çekirdeğine.

Kuyruk Altı Öncüleri

Bir zamanlar denizlerin dibinde, bir büyük kaya oyuğunda sürüyle balıklar yaşamaktaydı. Yalnız bir zamanlar değil, herzaman deniz dibi kayalarında sürüyle balık yaşamıştır. Ama bizim öyküsünü anlatacağımız balık, herzaman olan balıklara benzemiyordu. Biçimce o da öteki balıklar gibiydi ama, huyca onlardan çok değişikti. Acar bir balıktı. Yiğit bir balıktı. Yaman bir balıktı. Yerinde duramazdı, kanı kaynardı, denizin içinde oynar oynardı. Tutkusu vardı, tutarağı vardı. Hepsinden önemlisi, içinde yaşadığı çevre ona dardı. O daha ilerilere, ötelere gitmek, oralarda neler olduğunu öğrenmek isterdi.

Deniz dibindeki büyük kaya oyuğunda yaşayan balık sürüsü içinde bir başka balık daha vardı. Bu öbürünün tersine uyuntu, aylak, uyuşuk bir balıktı. Canı kıpırdamak istemezdi. Kuyruğunu sallamaktan erinir, kanadını vurmaktan üşenirdi. Bu uyuntuluğu yüzünden de, o acar, yiğit balığın kuyruğu altından ayrılmazdı. Çünkü acar balık, gerisinden pıt diye dışkısını bırakınca uyuşuk balık hap diye onu kapar, yutardı. Beslenmenin kolayını bulmuştu. Öndeki balığın dışkısı, onun kuyruk altında giden balığın besini olmuştu.

Bundan başka, kuyruk altı balığı denizde yol almak için de hiç zorluk çekmezdi. Deniz suyunu göğüsleyip yaran, yol açan öndeki balıktı. Öbürü, kuyruk altında, onun dümen suyunda, önünde açılan yoldan geçip giderdi.

Bir engel çıksa, öndeki balık bu engeli savar, kuyruk altındaki zora kalmadan yaşardı. Bir tehlike çıksa önlerine, bununla çarpışacak olan yine öndeki balıktı.

Sürü sürü gezen balıklar birara durup dinlenecek olsalar, acar balık bunalır, üstten çöker, tepelerine iner, alttan dalar, üstlerine biner, denizi dalgalandırır, ortalığı karmakarışık eder, öteki balıkları da canlandırırdı.

Gözleri ışıl ışıl, pulları pırıl pırıl, kanadı tırtıl tırtıl, bir acar, bir afacan balıktı.

Günlerden bigün,

– Bana bu kaya kuytusu dar geliyor, ben ötelere gideceğim, neler var öğreneceğim... diye tutturdu.

Öbür balıklar,

– Öteler korkunçtur... dediler.

– Sürüden ayrılanı büyük balık yutar... dediler.

– Eski köye yeni huy çıkarma... dediler.

– Bizim ebemiz, bebemiz, emmimiz, bibimiz, hepimiz burda doğup büyüdük... dediler.

Her ne dedilerse, bu dik başlı, hırçın, acar balığa söz geçiremediler, dinletemediler.

– Ötelere gideceğim ille... diye tutturdu.

Kaya kuytusundan çıktı. O çıka koysun, biz gelelim kuyruk altı balığına. Bunca zamandır onun kuyruk altından ayrılmamıştı. O gider de bu kaya kuytusunda bibaşına kalırsa ne yapardı? Ne besin bulur beslenir, ne esen kalır bir oyuğa yaslanır... Ne kendine yol açabilir, ne karnını doyurabilir. İster istemez o da, acar balığın kuyruğuna takılıp ötelere gitmek zorundaydı.

Öndeki balığın kuyruk altına sokulup, o da onunla birlikte kaya kovuğunun kuytusundan çıktı. Gözleri, öndeki balığın gerisindeydi. Öndeki balık pıt diye dışkısını bırakınca, kuyruk altındaki de hap diye yutardı.

Böyle böyle açıldılar, denizin sığlığına, derinlerine, kumsalına, yosunlarına, kayalarına, kıyılarına, heryerine vardılar. Aman bu öteler ne güzelmiş, ne güzelmiş... Ne

diye şimdiye dek, o kara kayanın karanlık kovuğunun kapalı kuytusuna kapanıp kalmışlar, ne diye?

Geziyorlardı. Ama bu gezi, öyle pek kolay da olmuyordu. Zaman zaman öndeki balığın, dişleri keskin, kanatları iğneli başka balıklarla kanlı savaşları oluyordu. Büyük balıkların saldırısına uğruyordu. Bikaç balıkla birden boğuştuğu çoktu. Önüne çok büyük balıklar çıkarsa, şaşırtmaca verip onları atlatıyordu. Yaralanıyor, bereleniyor, ama en sonunda kurtuluyordu. O böyle uğraşır, çarpışır, boğuşurken kuyruk altı balığı, korkusundan daha da kuyruk altına gizlenip sığınıyordu. Çalışmadan, yorulmadan, kolaycacık bol bol besin aldığı için de şişiyor, şişmanlıyordu. Koca bir balık olmuştu. Oysa öndeki balık, biyandan engelleri kaldırmak, biyandan besin bulmak, biyandan savaşmak yüzünden hiç şişmanlayamıyordu. Ama gücü artıyor, kasları pekişiyordu.

Öndeki balık geniş bir ortamda gezip dolaştıktan, oralarını taş taş, çakıl çakıl, yosun yosun iyice öğrendikten sonra, eski yerine, sürü arkadaşlarının bulunduğu kaya kovuğuna döndü.

Onlara,

– Ben yeni yeni yerler buldum. Gelin, korkmayın, size yol gösteririm... dedi.

Kuyruk altında dışkı yemekten şişe şişmanlaya eskisinin beş katı iriliğinde olan balık da, kendine de övünç çıkararak,

– Ne yerler bulduk, ay ne yerler... diye durmadan gevezelik ediyordu.

Bütün o balık sürüsü karanlık kayanın kuytusundan çıkıp acar balığın ardına düştüler, açıklara üştüler. "Aman buraları ne güzelmiş!.." diye sevindiler. Kendilerine bu güzel açıklığı bulan balığa da "Öncü" adını verdiler.

Bir zaman sonra Öncü'ye buraları da dar gelmeye başladı,

– Ben bu çevreye sığamıyorum, ötelere gideceğim, neler var göreceğim... diye tutturdu.

Yine eskisi gibi, "Yapma, etme. Bu alıştığımız yerler bize yeter de artar bile!" dedilerse de dinletemediler.

Öncü balık alıp başını açıldı. Kuyruk altı balığı da dışkısıyla beleşten beslenmek için Öncü'yü izlemek zorundaydı.

Öncü balık denizin daha enginine, daha derinine daldı. Gezdi, dolaştı. Bu gezi pek kolay olmadı. Ahtapot sardı, elinden kurtuldu. Balık ağlarına düştü, ağı deldi kaçtı. Oltaya tutulacakken yemi kapıp iğneyi kapmadı.

Bütün buraları öğrendikten sonra dönüp arkadaşlarının yanına gitti,

– Haydi gelin, daha güzel yerler buldum, sizi götüreyim... dedi.

Kuyruk altı balığı şişmiş de şişmişti. Koca, koskoca bir balık olmuştu. Gevezelikte, öncü balığı bastırıyordu.

– Ne yerler bulduk, ne yerler... Daha doğrusu ben buldum, onun da bana yardımı oldu...

Balık sürüleri daha geniş bir denize açıldılar. Pek sevindiler. Ama öncü balık,

– Daha, daha ötelere gideceğim... diye yeniden tutturdu.

Dediğini yaptı. Kuyruk altı balığı da kuyruğunun dibinden ayrılmadı. Öncünün dışkısını yiye yiye koca, koskoca, koskoskoca bir balık oldu.

Yine sürü arkadaşlarının yanına döndüler. Bu kez kuyruk altı balığı şöyle demeye başladı:

– Ben arkasında olmasam, o, buralarını zor bulurdu. Ben arkasındayım da bana güveniyor. Yoksa onun ne haddine kalmış.

Bu iş hep böylece sürdü. Öncü balık daha ötelere gitti. Oralarını öğrenip arkadaşlarını da getirdi. Dışkı yemekten kuyruk altı balığı şiştikçe şişti. Yavaş yavaş da ağız değiştirmeye başladı:

– Onun bişey yaptığı yok. Yapan, eden, kurup çatan, yol gösteren, yol açan hep benim...

Daha sonraları öncü balığı beğenmemeye, onu yermeye, küçük düşürmeye çalıştı:

– Ben olsam oradan gitmezdim. Yanlış gidiyor... Onun düşüncesinde değilim.

– Doğrusu budur...

– Hıh! Bir iş mi yaptı... Balık tarihinde adı bile kalmayacak. Anılmayacak.

– Unutulacak. Yarına kalmayacak...

– Her yeniliği ben buldum...

Kuyruk altı balığı böyle söyleye dursun, acar balık daha da ötelere gidiyor, yeni yerler buluyor, arkadaşlarını da oralara götürüp hem kendi, hem arkadaşlarının çevresini genişletiyordu.

Öncü balık bigün yine yepyeni buluşlar için açılmıştı. Kuyruk altı balığı, "Ben bunu yutsam iyi olacak!" diye düşündü. Yutabilirdi. Dışkı yemekten öyle büyümüş, irileşmişti ki, Öncü'yü yutmak onun için iş değildi. Eskiden kuyruğunun altında gittiği balık, şimdi önünde bir nokta gibi kalıyordu. Onu yer yutarsa balık tarihine öncü olarak kendi adı geçerdi. Onu da dilediği gibi yerer, aşağılar, bir hiç yapardı.

Bu düşünceyle üüüpp diye önünde giden balığı karnına çekti. Şimdi engin, derin denizde bibaşına kalmıştı. Nasıl bir felakete düştüğünü de yapayalnız kalınca anladı. Nerden, nasıl gideceğini bilmiyordu. Yol göstereni yoktu. Yosunlara takılıyor, midyelere çarpıyordu. Savaşmasını

da bilmezdi, güçsüzdü. Hepsinden kötüsü aç kalmıştı. Önünde dışkısını bırakacak bir balık yoktu. Açlıktan eridi, eridi, iğne batırılmış bir balon gibi söndü, öldü.

Bununla birlikte adı balık tarihine "Kuyruk altı öncüsü" olarak geçti.

Öbürünün adı balık tarihinde "Öncü" idi.

Adının kalmasını, ününün yaşamasını, "Öncü"ye borçluydu. İlkin Öncü anılır, sonra bir de, "Öncü'nün dümen suyunda kuyruk altı öncüsü vardı," denilirdi.

"Bilimde, sanatta, politikada, nerde olurlarsa olsun, dümen suyunda giden kuyruk altı yaratıklarının varlığı, ancak öncülerin varlığına bağlıdır."

Patlıcan Kavgası

DALAŞİA KITASININ GÜNEY MEMLEKETLERİNDEN FARTİFİKA'DA, 2828 YILINDA, MUHALEFET PARTİSİNİN SÖZCÜSÜ ŞÖYLE KONUŞUYORDU:

Muhterem vatandaşlar! Aziz hemşeriler!.. Bugün memleketimizin ana davası, partimizin programında da açıkça belirttiğimiz gibi, patlıcan dolması meselesidir. Medeni milletler seviyesine yükselebilmemiz, ancak her vatandaşın sofrasında bol miktarda patlıcan dolması bulunmasına bağlıdır. Ana dava patlıcan dolmasıdır. Bikez bu patlıcan dolması davası halledilirse, görülecektir ki ondan sonra mucizevi bir hızla memlekette büyük inkişaf kaydedilecektir. İleri, büyük ve medeni memleketlere bakılacak olursa, görülecektir ki, bu memleketlerin hiçbirinde halk patlıcan dolması sıkıntısı çekmemektedir. Onların çoktan halletmiş bulundukları bu patlıcan dolması davasını partimiz ciddiyetle ele almış bulunmaktadır. İktidar şunu bilmelidir ki, partimiz bu uğurda hiçbir fedakârlıktan asla çekinmeyecektir.

Muhterem vatandaşlar! Partimiz, sizlerin kıymetli reylerinizle kanuni yollardan iktidara gelmekten başka bir hal tarzı düşünmüş değildir. Şimdi bu meydanı dolduran yüzonsekizbindörtyüzdoksanüç vatandaşımdan soruyorum: Patlıcan dolması istiyor musunuz? ("İstiyoruz" sesleri.) Elbette istersiniz, isteyeceksiniz, istemelisiniz. Çünkü hakkınızdır. Ancak, tarih şunu göstermiştir ki, patlıcan dolması verilmez, alınır. Biz de elbet bigün hakkımız olan patlıcan dolmasını alacağız. Şimdi bu meydandan halkımızın sesini iktidara bir daha duyuralım. Patlıcan

dolması istiyor musunuz? ("İstiyoruz" sesleri.) Ne kadar istiyorsunuz? ("Bir tabak olsun yeter" sesleri.) Vatandaşlar! Emin olunuz ki, bir tabak patlıcan dolması azdır. İşte bu kürsüden, ana tüzüğümüzün üstüne yemin ederim ki, partimiz iktidara geçtiği zaman, her vatandaşa bir tencere dolusu patlıcan dolması dağıtılacağı gibi; hiçbir zaman sizlere patlıcan dolması sıkıntısı çektirilmeyecektir. İktidara geçtiğimiz zaman; sözümüzü tuttuğumuzu; vaatlerimizi yerine getirdiğimizi görünce, hiç şüphe yok ki, sizler de bizim gibi şaşacaksınız. Fakat bigün elbet bu memlekette de patlıcan dolması pişecektir. Halûûûk! Belki yarın, belki öbür gün, belki haftaya, belki de gelecek sene, belki gelecek seneden de yakın... Ama imanımız sarsılmadan, ne pahasına olursa olsun, yolumuzda azimle yürüyerek patlıcan dolması davasını halledeceğiz vatandaşlar. (Şiddetli alkışlar.)

2829 YILINDA, FARTİFİKA'NIN İKTİDAR PARTİSİ SÖZCÜSÜ ŞÖYLE KONUŞUYORDU:

Muhterem vatandaşlarım ve pek aziz hemşerilerim! Muhaliflerimiz hiç yoktan ortaya bir patlıcan dolması meselesi çıkararak memleketin huzurunu kaçırmak istiyorlar. Halbuki sizler de pekâlâ biliyorsunuz ki milletimiz henüz patlıcan dolmasını hazmedecek seviyeye gelmemiştir. Muhalefetin maksadı, açıkça bellidir. Onlar, patlıcan dolması ile halkın midesini bozup, halk sancıdan kıvır kıvır kıvranırken, işi gürültüye getirip halkın karın ağrısından bilistifade iktidara geçmek istiyorlar. Bizim bütün gayretimiz bu halkı, patlıcan dolmasını layıkı ile hazmedecek bir seviyeye getirmektir. İşte biz bunun için çalışıyoruz. Yoksa bizim hiçbir zaman iktidar minderinde gözümüz yoktur. Bu halk patlıcan dolmasını hazmedecek seviyeye gelince, o zaman biz de iktidar minderinde

oturabilmek için elbet patlıcan dolması yapacağız. Fakat şimdiden patlıcan dolması yemeye kalkışılırsa, soruyorum size, sonu nereye varır? ("Kötüye varır" sesleri.)

Muhterem vatandaşlar, patlıcan dolması midenize oturur, hazmedemezsiniz. Patlıcan dolması ağırdır, kaldıramazsınız. Sonra sancılanırsınız. Biz herhangibir vatandaşımızın karnının ağrımasını istemiyoruz. Çünkü bizim sancımız, vatandaşın sancısı demektir.

2830 YILINDA, FARTİFİKA'NIN ANA MUHALEFET PARTİSİNİN SÖZCÜSÜ ŞÖYLE KONUŞUYORDU:

Muhterem vatandaşlar! İktidar, milletimizin nasıl olgunluğa geldiğini anlamak, görmek istemiyor. Halkın henüz patlıcan dolmasını hazmedecek seviyeye gelmediğini söyleyerek, güneşi balçıkla sıvamak istiyorlar. Hakikatleri tahrif ediyorlar. Güneş balçıkla sıvanmaz vatandaşlar! Patlıcan dolmasını hazmedemezmişiz... Hahhahhah... Bu ne gülünç isnattır! Müsaade ederseniz bir bardak su içeyim. ("İç" sesleri.) Teşekkür ederim. ("Afiyet olsun" sesleri.)

Vatandaşlar! ("Efendim" sesleri.) Bu toprağın mübarek patlıcanlarına kimseye söz söyletmeyiz. Vatandaşlar, karar sizlerindir. Söyleyiniz rica ederim: Sizler bugün patlıcan dolmasını hazmedemez misiniz? ("Ederiz" sesleri.) Elbette edersiniz. Ona ne şüphe... Sizler bugün yalnız patlıcan dolmasını değil, kabak dolmasını, domates dolmasını, biber dolmasını, lahana dolmasını, gerek zeytinyağlı ve gerekse kıymalı yaprak dolmasını, hatta uskumru dolmasını ve hatta midyenin taze dolmasını bile hazmedersiniz. Edemez misiniz vatandaşlar? ("Bulursak ederiz" sesleri.) Siz bugüne kadar ne dolmalar yuttunuz, çok şükür hepsini de hazmettiniz. Size yutturulan dolmaların hangisi midenize oturdu? Kimin patlıcan dolmasından karnı ağrıdı, hanginiz sancılandınız?

Eğer iktidar hakikaten milletin patlıcan dolmasını hazmedecek seviyeye gelmesini istiyorsa, bugüne kadar bunun için ne yapmıştır? Patlıcan dolması nerde? Hani patlıcan bostanları? Cevap versinler bize: Patlıcan olmadan patlıcan dolması olur mu? Ortada patlıcan dolması yok, bir de millet hazmedemez diyorlar. Millet neyi hazmetsin? Efendi! Sen patlıcan dolması yaptın da, bu millet hazmetmem mi dedi? Mideme oturur mu dedi?

Patlıcan olmadan, patlıcan dolması olmadan, bu halk patlıcan dolmasını hazmedecek seviyeye nasıl gelebilirdi? Muhterem vatandaşlarım! Biz koltuk kavgası yapmıyoruz. Bizim kavgamız, patlıcan ve patlıcan dolması kavgasıdır. Sen-ben kavgası değil, dolma kavgası...

2831 YILINDA, FARTİFİKA'NIN İKTİDAR PARTİSİ SÖZCÜSÜ ŞÖYLE KONUŞUYORDU:

Muhterem vatandaşlarım! Muhalefet Partisi sayın sözcüsü, hiçbir asıl ve esasa istinat etmeyen sözleriyle, bizleri, evet bizleri, memlekette patlıcan yetiştirmemekle ve patlıcan dolması yapmamakla itham ediyor. Size bişey söyleyeyim mi? ("Söyle" sesleri.) Peki; ne diyorduk? Haa... Hemen anlaşılacağı üzere bu sözler hakikatlerden tamamıyla uzaktır. Bu memlekete patlıcan dolmasını ilk defa kim getirdi? ("Siz getirdiniz" sesleri.) Evet, biz getirdik. Muhaliflerimiz, yoksa tarihi hakikatleri de mi inkâr ve tahrif ediyorlar? İş bu raddeye geldiyse yazık, çok yazık... Memlekete ilk defa patlıcan tohumu getirerek eken, diken, patlıcan yetiştiren biz değil miyiz? Biz idareyi devraldığımız zaman memlekette bitek patlıcan mı vardı? İnsaf ederek söyleyiniz: Sizler babalarınızın evinde patlıcan dolması yiyerek mi yetiştiniz de, şimdi patlıcan dolması istiyorsunuz?

Biz iktidara geçtiğimiz zaman, memleket bostanlarının şurasında burasında kırık dökük, çürük çarık, yan devrilmiş bikaç boş patlıcan küfesi ile, tohuma kaçmış bikaç patlıcandan başka ne vardı? Bizim elimize geçen, işte bu tohuma kaçmış patlıcanlardı.

İçinde bulunduğumuz vaziyetin nezaketini düşünmeyenler ve dünyanın bugünkü fevkalade nazik vaziyetlerini bilmeyenlerdir ki, ancak böyle uluorta konuşabilirler.

Vatandaşlar! Şunu bilmelisiniz ki, düşmanlarımızın gözü bizim patlıcanlarımıza dikilmiştir. Biz, bu nazik vaziyet karşısında, ihtiyacımızdan fazla patlıcan yetiştirip düşmanlarımızın hasedini çekmeyi hiçbir zaman doğru bulmadık. ("Çok doğru" sesleri.) Bugün dünyanın bu çok nazik durumu ve vaziyetin halihazır nezaketi karşısında; herzamankinden çok birbirimize sarılıp, kaynaşıp; birbirimize tam manası ile bağlanıp, öyle patlıcan matlıcan, dolma molma lafı etmemeliyiz. Patlıcan dolması işi yavaş yavaş olur. Önce halkın midesini patlıcan dolmasını hazmedecek bir seviyeye getirelim; ondan sonra elbette patlıcan dolması da yapacağız, patlıcan da yetiştireceğiz. Aziz vatandaşlarım! Herzamandan fazla birbirimize bağlanmamız icap eden böyle fevkalade nazik bir zamanda patlıcan dolması, matlıcan dolması diyerek yurttaşları birbirine düşürmek, zorla bir patlıcan dolması diye mesele yaratmak, böyle bir patlıcan ayrılığı çıkarmak doğru mudur? Bugün çok şükür memlekette patlıcan dolması diye bir mesele yoktur. Ondan çok daha mühim ve çok daha önce fasulye sırığı meselesi vardır ki, biz de bu fasulye sırıklarının üzerinde ehemmiyetle durmaktayız. Bu çok mühim meseleye parmak basmış bulunuyoruz. İkidebir patlıcan patlıcan deyip duruyorlar. Rica ederim, her vatandaşa zaruri ihtiyacı olan bir fasulye sırığı bile

düşmeyen bir memlekette, patlıcan dolması istemek ne kadar gülünçtür. Hahhahhah... Biz patlıcan dolması gibi lüksle değil, fasulye sırığı gibi bu halkın kalkınması için zaruri olan ihtiyaçlarıyla uğraşıyoruz.

Patlıcan patlıcan diyorlar. Bir patlıcan dolması tutturmuş gidiyorlar. Hem anlayalım bakalım, onların memlekete sokmak istedikleri patlıcanın kökü nerde? Hımm... Şunu iyi bilsinler ki, bu memlekete hiçbir zaman kökü dışarda olan patlıcan sokamayacaklardır. Bizim kendi patlıcanlarımız bizim ihtiyacımıza yeter de artar bile. Artanını da icap ederse dışarıya satarız. Halkımız, patlıcan dolmasını hazmedecek seviyeye geldiği zaman göreceksiniz ki, her tarafı patlıcan bostanına çevireceğiz ve dağlar bayırlar, ovalar, dereler patlıcandan geçilmez hale gelecek. Ama herşeyin bir sırası var vatandaşlar, öyle değil mi? ("Öyle" sesleri.)

2832 YILINDA, FARTİFİKA'NIN ANA MUHALEFET PARTİSİNİN SÖZCÜSÜ ŞÖYLE KONUŞUYORDU:

Muhterem vatandaşlarım! Şu gördüğünüz mendilimden başka mendilim yok: O da gördüğünüz gibi yırtık bir mendildir. Üstelik ben, üzerinize afiyet, nevazilim. Fakat gördüğünüz gibi bitek yırtık mendilim var. Onun içine de bir patlıcan ya sığar ya sığmaz. Bigün biz iktidara geçince, gelip ceplerimi karıştırırsanız, yine bu tek yırtık mendili bulacaksınız. Muhterem vatandaşlar, şunu arz etmek istiyorum ki, biz patlıcan dolması istiyorsak, bunu kendimiz için istemiyoruz, halk için istiyoruz.

Muhterem vatandaşlar! Şu gördüğünüz patlıcanı neden beş kuruşa alalım? Bir patlıcan beş kuruş olursa, bir tencere patlıcan dolması kaça çıkar? İktidar ileri gelenleri, "İsteyen, istediği kadar patlıcan dolması yiyebilir," diyorlar. "Patlıcan dolması yeme hürriyeti var," diyorlar. Bir patlıcan

beş kuruş olursa, o patlıcan dolmalarını ancak kendileri yiyebilirler. Bu ağır şartlar altında, iktidar dışında, kaç kişi patlıcan dolması yiyebilir? Önce prensip üzerinde anlaşalım. Patlıcan dolmasını yiyemedikten sonra, dolma hürriyeti olmuş neye yarar? Biz, her vatandaşın patlıcan bostanı olmasını ve bol bol dolma doldurup yemesini istiyoruz.

Şu gördüğünüz patlıcanı neden kırk paraya yemeyelim? Aziz vatandaşlar, biz iktidara geçince, herkesin ihtiyacını karşılayacak miktarda patlıcan yetiştireceğiz. Bol miktarda dolma dolduracağız. Bir karış boş yer kalmayacak. Heryer, insan ayağı girmemiş, balta değmemiş patlıcan ormanına dönecek. İktidar, sözümüze inanmıyorsa, patlıcan tarlalarını bir aylığına bize kiraya versin de, bereketli neticeyi görsün.

YIL 2834... DALAŞİA KITASININ GÜNEY MEMLEKETLERİNDEN FERTİFİKA'DA SEÇİM YAPILMIŞTIR. İKTİDAR PARTİSİ DÜŞMÜŞ, ANA MUHALEFET PARTİSİ İKTİDARA GEÇMİŞTİR.

2835 YILINDA, FARTİFİKA ANA MUHALEFET PARTİSİNİN SÖZCÜSÜ KONUŞUYOR:

Muhterem vatandaşlar!.. Patlıcan dolması siyaseti takip etmek için büyük vaatlerle iktidara gelmiş olan parti, bugün ne yazık ki, memlekette patlıcanın kökünü kurutmuştur. Bu yanlış politika ile memlekette bitek damızlık patlıcan kalmayacağı gibi hiçbir vatandaş da patlıcan dolması yiyemeyecektir. Dış yardım olarak ithal ettikleri patlıcan dolması konservelerinin etiketlerini değiştirerek, yerli patlıcan dolması diye piyasaya sürüyorlar. Rica ederim, söyleyiniz vatandaşlar. Bu konserve patlıcan dolmaları, bizim patlıcan dolmalarımıza benziyor mu? Hani bu dolmaların fıstıkları, hani bu dolmaların üzümleri?

Propaganda nutuklarıyla bitek yırtık mendili olduğunu söyleyenler, bugün halkı patlıcansız bırakarak, evlerini mendille doldurdular. Vaatlerinin hiçbirini tutamadılar. Hani her vatandaşa hergün bir tencere patlıcan dolması düşecekti?.. Sözlerini ne çabuk unuttular! Vatandaş bugün, büyük bir patlıcan dolması sıkıntısı içindedir. Haniya, "Nah böyle böyle patlıcan yetiştireceğiz!" diyorlardı. Turşuluk patlıcan bile bulunmuyor. Bizim iktidarımız zamanındaki dolmaya çoktan razı olduk. Eski patlıcanlara hasret çekilmektedir.

Patlıcan tarlaları tahdit edilmiştir. Vatandaş patlıcan dolması yapma ve yeme hürriyetinden mahrumdur. Hiçkimse korkusundan patlıcan değil, patlıcan lafını ağzına alamaz oldu. Yetiştirdikleri iri patlıcanların ucu, tarlalarından dışarı çıktı diye bugün onaltı patlıcancı hapistedir. Patlıcan dolması yapanların bir kısmı da mahkemededir. İşte netice meydanda vatandaşlar...

2836 YILINDA, FARTİFİKANIN İKTİDAR PARTİSİ SÖZCÜSÜ ŞÖYLE KONUŞUYORDU:

Muhterem vatandaşlar! Ana muhalefet partisi, maalesef, dünyanın halihazır vaziyetinin fevkalade nezaketini hiç hesaba katmadan, patlıcan matlıcan diye, dolma molma diye işleri karıştırıp bozgunculuk yaratarak, bizim hamlelerimizi durdurmak istiyor. Fakat durduramayacaktır. ("Durduramaz" sesleri.) Onların iktidarı zamanında memlekette ancak on vatandaşa bir patlıcan dolması düşüyordu. Bugün ise bir patlıcan dolmasına on vatandaş düşüyor. Bu açık hakikati görmemek için bir insanın ne kadar kötü niyetli olması lazımdır. Onların zamanında memlekette daha mı çok patlıcan dolması yapılıyordu? İkidebir patlıcan dolmasını karıştırıyorlar. Neden bunca

müspet icraatımızı görmüyorlar? Yetiştirdiğimiz fasulye sırıklarını görmüyorlar mı? Kendilerine istatistikle cevap vereceğim: Son iki yıl içinde patlıcan istihsalimiz yüzde on artmıştır. Geçen sene birmilyarikiyüzbin patlıcan dolması yapılırken, bu miktar bir sene içinde yirmialtıbinotuzdört milyon dörtyüzbin üç milyar kırksekizbin onikiyüzbeş tona çıkarılmıştır. İsteyen gelip patlıcanlarımızı teker teker sayabilir, isteyen tartabilir. Arşın ordaysa Halep burda. Onların zamanında yetiştirdikleri en büyük patlıcan birbuçuk karışken, bizim yetiştirdiğimiz patlıcanlardan bayrak direkleri, telefon direkleri ve gemi direkleri yapılmakta ve her nevi direk yerine bugün patlıcan kullanılmaktadır, muhterem vatandaşlar!..

BİR O KONUŞUR, BİR BU KONUŞUR, GÜNLER GEÇER GİDER. ONLAR ERMİŞ MURADINA, BİZ ÇIKALIM TAHTABOŞA...

Neden, Niçin, Nasıl?

Bir adamla karısı, şehrin en lüks lokantalarından birine girdiler. Eski zaman mareşallerinin üniformasına benzer elbise giymiş adamlar kapıları açtılar, lokantaya girenin paltosunu aldılar, yol gösterdiler.

Lokanta salonu, bir opera salonu kadar büyüktü. Adamla kadın bir masaya oturdular. Tavandan sarkan avizelerin ışıkları adamın gözlerini kamaştırdı. Uzun tüylü halıların üstüne basıyorlardı. Kolalı beyaz peçete, yastık yüzü kadar genişti. Garson, önlerine üçer çatal, ikişer kaşık, ikişer de bıçak getirdi.

Yemek söylediler.

Müzik vardı. Piyano çalan görünmüyordu. Kemancı mikrofonun arkasındaydı. Ellisini geçmiş olmalıydı. Gözlüklüydü.

Kadın,

– Bu kemancı... dedi.

Erkek,

– Öyle... dedi, her gece burada çalacak.

Kadın,

– Acaba umudu kalmış mıdır?.. diye sordu.

– Arasıra umudunun kırıldığı olur. Ama umutludur çok zaman. Hele içince...

– Kemana ilk başladığı zamanki umudu...

– Kalmamıştır belki...

– Belki de anlaşılmamış olduğuna inanır.

– Belki de gerçekten öyledir.

– Herkes biraz öyle...

Yanlarındaki uzun masaya, kadınlı erkekli, on kişi birden geldi, oturdu. Soldaki masada dört erkek vardı.

Adam karısına,

– Sıkılıyorum... dedi.

Kadın,

– Işıklardan, dedi, çok çiğ ışıklar.

Adam, kıravatının düğümünü çözdü, sonra yaka düğmesini...

– Belli ki müzikten sıkıldın...

Erkek,

– Yok, dedi, havadan sıkıldım. Sıkıntılı hava...

Erkek, yemek yiyenlere bakıyordu. Solunda yemek yiyen adamın suratı bir duman içinde kaldı. Sonra o surat, bir gergedan başına döndü. Koskoca bir gergedan başı. İnsan vücutlu bir gergedan lokantaya gelmiş yemek yiyordu. Çenesi kocaman kocaman açılıyor, avurtları şişiyor, sonra bir yumruk gırtlağından aşağı kayıyordu.

Bir yaşlı kadının başı da, yabandomuzu başına dönmüştü.

Erkek,

– Sıkılıyorum... dedi.

Kadın,

– Sıcak da ondan... dedi, cıgara dumanı da var.

Erkek, karşıdaki masada bir katır başı gördü. Karısına,

– Şunlara bak, dedi, hepsi de hayvan. Sevimsiz, yabani hayvanlar. Şu kadına bak, orangutan değil mi?

– Sana öyle geliyor, dedi karısı, sıkılıyorsun da ondan...

– Lokantadaki insanlar ölüverseler, şimdi birdenbire ölseler, dünya ne yitirirdi?

– Sen insanları severdin.

– Ben insanları severim, insanları... İnsan ölünce, dünya bişey yitirmeli.

Karısı,

– Onlar da senin için öyle düşünüyorlardır, dedi, "Şu adam ölse ne çıkar?" diyorlardır.

– Yok... düşünmüyorlar. Şu, gözleri iğne başı kadar küçülmüş suratlıya bak. Hiçbir tedirginliği yok yeryüzünde. Böyle bir insan düşünmez, düşünmesini bilmez ki...

Yanındaki sırtlan, pirzolayı, sığır budu gibi dişliyor.

– Onların da kendi sorunları vardır elbet.

– Öyle... Yalnız kendi sorunları. Kurdun da kendi sorunu vardır.

Az sonra erkek yine,

– Boğulacak gibi oluyorum... dedi.

Karısı,

– Çıkalım... dedi.

Erkek,

– İçimden ne geliyor biliyor musun? dedi. Şu hayvan suratlılar arasında ben de bir dev olsam. Sonra lokantanın kapısına dikilsem. Burada oturanların hepsini imtihan etsem. Bunları söylerken adam birdenbire, ellerim büyüyor!.. diye bağırdı.

Karısı,

– Boyun da uzuyor... dedi.

Erkeğin altındaki sandalye çatırdadı.

Kadın,

– Aman yarabbi, ne oluyor sana böyle, dedi, ne kadar büyüdün...

Adam, oturduğu yerde büyüyor, irileşiyor, uzuyordu. Devleşen adam birden yerinden fırladı. Lokanta salonunun kapısını tuttu. Sonra,

– Heeeey!.. diye bağırdı.

Sesten bir sarsıntı oldu. Lokantadakiler konuşmayı, yemeyi kestiler.

Kadın, kapıyı kesen kocasına,

– Gidelim... diye yalvardı.

Adam lokantadakilere bağırdı:

– Hepiniz sıraya girin! İmtihan edeceğim sizi!

Lokantadakiler korkudan, dört adam iriliğindeki erkeğin önünde sıraya girdiler.

En öndekine sordu:

– Neden?

Adam cevap vermeyince, elinin tersiyle suratına vurdu.

– Defol!.. diye bağırdı.

Ondan sonra gelene sordu:

– Niçin?

Cevap alamayınca onun da kıçına bir tekme indirip kapı dışarı etti.

Sırada üçüncü gelene sordu:

– Nasıl?

Cevap alamayınca onun da suratına tükürdü.

Şişman bir kadına,

– Kim? dedi.

Lokantadakilerden hiçbiri, "Neden, niçin, nasıl, kim?" sorularına cevap veremiyordu. İri adam da onları aşağılayarak dışarı atıyordu.

Kalabalıktan vızıltı gibi bir ses,

– Biz de ona soralım?.. dedi.

Bu vızıltı ses, kalabalığı dalgalandırdı.

Hep birden,

– Soralım!.. diye bağırdılar.

İçlerinden biri, iri adama,

– Ben şoförüm, dedi, söyle bakalım, sen otomobil lastiği şişirmesini biliyor musun?

Adam sustu. Sustu ama sönen balon gibi vücudu biraz indi, boyu biraz kısaldı.

Sonra bir kadın ona,

– Ben bir orospuyum, dedi. Söyle bakalım, yatakta kaç türlü sevişilir?

Adam buna da cevap veremedi. Biraz daha küçüldü. Biraz daha kısaldı. O ufaldıkça, ona bilmediği soruları soranlar uzuyor, irileşiyorlardı.

Biri öne çıktı,

– Söyle bakalım, dedi, aylık kazancın üçyüz lirayken, ayda üçbin lira nasıl harcayabilirsin?

Adam buna da cevap veremedi. Hiçbir soruyu cevaplandıramıyordu.

Karısı,

– Artık eski boyuna, eski iriliğine geldin, haydi gidelim... dedi.

– Doğru, dedi, küçüle küçüle büsbütün yok olacağım. Daha başkaları bişeyler sormadan, yok olmadan gidelim.

Adamla karısı dışarı çıktılar. Serin bir rüzgâr yüzlerine vurdu.

Kadın,

– Onlar da olmalı, dedi, onlar da yaşamalı. Onlar olmasa, sen olmazdın, senin tedirginliğin olmazdı.

Erkek kendi kendine mırıldandı:

– Neden? Niçin? Nereye? Ne zaman?

Fantiko

Bir zamanlar, ülkenin birinde oldukça yaşlı bir yazar vardı. Bir gazeteye hergün yazılar yazardı. Yaşadığı ülkede o yazarı önemseyen, yazdıklarına kulak asan pek yoktu. Yazar buyüzden bir iç tedirginliğiyle kıvranıyor, ne yapsam da okurların ilgisini üzerime çeksem diye düşünüyordu.

Bir akşamüzeri, masasında, başını iki eline dayamış, yine içinden, "Ne yapsam, ne yazsam?.." diye geçirip duruyordu. Ertesi gün için gazetede çıkacak bir yazı yazmalıydı. Değil herkesin ilgisini çekecek, gelişigüzel bir konu bile yoktu kafasında. Oysa hergün yazmak zorundaydı. Eline kalemi aldı, önündeki boş kâğıdın üstüne anlamsız biçimler çizdi. Bilinçsizce bu çizgileri çizerken biyandan da bir konu düşünüyordu. Kafasında yazacak bir konusu olmadığı zamanlar hep böyle yapardı. Ne çizdiğini bilmeden kâğıda bir yelkenli kayık resmi çizdi. Sonra adını yazdı. Bir daha kendi adını yazdı. "Ne yazsam yarın için?.." diye düşündü. Adını büyük harflerle yazmaya başladı. İçi boş büyük harfleri kurşunkalemle gölgeliyordu.

Önündeki kâğıt karalamayla dolunca, sinirli sinirli onu attı, başka bir kâğıt aldı. İç içe yuvarlaklar, üçgenler, dörtgenler yaptı. Sonra yıldızlar çizmeye başladı. Kâğıdın üstüne özenle bir "F" harfi kondurdu. Öbürleri gibi bu "F" de bilinçsizce çizilmişti. Sonra bu "F"nin yanına bir "A" kondurdu. Daha sonra çok acemice bir güneş resmi, bir yürek resmi yaptı. Kâğıdın orasına burasına gelişigüzel harfler kondurdu. Bir "F", bir "A", bir "N"... Sonra bir "T", bir "İ"...

"Ne yapsam, ne yazsam?" diye geçirdi içinden, öyle bişey yazmalıydı ki, her okuyan, "Aşkolsun herife, amma da döktürmüş!.." demeliydi.

Kâğıdın üstüne bir "K", sonra "O" yazdı. Sonra at kuyruğu gibi bişeyler çizdi.

"Ne yazsam..." diye düşünürken bilinci uyanır gibi oldu. O yarı uyanıklıkla kâğıdın şurasına burasına çiziktirdiği harfleri yan yana getirip okudu: F-A-N-T-İ-K-O...

Bir daha okudu: Fantiko...

– Hah, buldum!.. diye sevindi.

Gazeteye ne yazacağını en sonunda bulmuştu. Temiz bir kâğıt aldı. Başa "Fantiko" diye yazdı... Bütün zorluk konuyu buluncaya kadardı.

Ertesi gün gazetede çıkan "Fantiko" yazısı, büyük ilgi topladı. Herkes bu "Fantiko"dan konuşuyordu. Yazıya bakılırsa "Fantiko" çok kötü bişeydi.

Birbirlerine "Fantiko" yazısını okuyup okumadığını soruyordu herkes. Okumamış olanlar da gazeteyi arayıp buluyor, Fantiko başlıklı yazıyı okuyorlardı.

Herkes birbirine,

– Fantiko nedir?.. diye soruyordu.

Kimse de bunun ne olduğunu bilmiyordu ama okuyanların yazıdan öğrendiği tek gerçek şuydu: Fantiko çok kötü, ama çok kötü bişeydir.

Üç gün sonra o yazar gazetesinde "Fantiko nedir?" başlıklı bir yazı daha yazdı. Okuyanı korkuya veren bir yazıydı. Fantikocular çok tehlikeli insanlardı. Nereye giderlerse orasını batırırlar, yıkarlardı. Bunlar şeytandan da beterdir.

O yazar bir ay içinde "Fantikocular" üstüne altı yazı yazdı. Yazılar, o zamana dek görülmemiş geniş bir ilgi topladı.

Bu ilgiyi gören başka yazarlar da Fantiko üzerine yazılar yazmaya başladılar. Bu yazılar "Kahrolsun Fanti-

koculer", "Alçak Fantikoculer", "Fantikoculara ölüm!" gibi başlıklar altında çıkıyordu.

Günden güne o ülkede Fantiko korkusu yayılmakta, o zamana dek kimsenin bilmediği Fantiko'yu ilk anlatan yazarın ünü de hergün biraz daha genişlemekteydi. Bu üstün yazar bir kurtarıcı sayılıyordu. Bu korkunç tehlikeyi görüp de ilk anlatan o olmasaydı, hiçkimse böyle bir tehlikeyle koyun koyuna yaşadığını bilip öğrenemeyecekti.

Fantiko'nun veremden, vebadan, tifüsten daha korkunç olduğunu anlamışlardı. Bununla kalsa iyi... Üstelik bu Fantiko geçici, bulaşıcı bişeydi. Bir Fantikocu bin kişilik biyere girse, o bin kişiyi bir dakika içinde hep Fantikocu yapabilirdi. Bunun için bir soluk alıp vermesi, bir esnemesi yeter de artardı bile. Hele bir hapşırırsa, değil bin, onbin kişiyi bir anda Fantikocu yapması işten değildi. Onun için nerde bir Fantikocu görülürse, soluk almasına, ağzını açmasına, öksürmesine, hapşırmasına vakit bırakmadan hemen tepesine binip kafasını ezmeli, beynini parçalamalı, sonra da yakılıp toz edilmeliydi. Bu Fantikoculardan, onları yakıp toz etmekle de kurtulunamazdı. Tozlarını toplayıp denizin dibine, dumanlarını toplayıp gökyüzüne atmak gerekirdi.

Artık o ülkede herkes göz kulak kesilmiş, Fantiko tehlikesini ilk haber veren o üstat yazarın kaleminden ne çıkacak diye tetikte bekliyordu. Fantiko tehlikesine karşı genç yaşlı, küçük büyük, hasta sağ, kadın erkek, herkes, hepsi ayakta, uyanıktı.

Üstat yazar bigün, "Fantiko'dan nasıl korunulur?" diye bir yazı yazdı. Bu yazıya göre Fantiko'dan korunmak için, başı titretmek, yürürken ayağı yerden hiç kaldırmamak, sık sık da göz kırpmak gerekiyordu. Ne kadar çok göz kırpılır, baş titretilirse Fantiko'dan o kadar korunulurdu.

Yürürken ayaklarını sürümeyenler, adım atarken ayaklarını yerden kaldıranlar, gözlerini kırpmayıp başlarını titretmeyenler ancak Fantikoculardı.

Herkes birbirini gözlüyor, kim böyle yapmıyorsa, Fantikocudur diye üstüne çullanıyordu. Artık kendisine Fantikocu denilecek diye korkusundan herkes ayaklarını sürüye sürüye gidiyor, durmadan göz kırpıp, başını titretiyordu. Yoksa, Fantikocu diye hemen yakalanması işten bile değildi.

Ayaklarını yerden kaldırmadan, sürüye sürüye gitmek yüzünden herkes heryere, her işe geç kalıyordu. Otobüs kaçıyor, tramvay kaçıyor, vapur kaçıyor, tiren kaçıyor, herşey kaçıyor ve insanlar bitürlü bu kaçan şeylerin arkasından yetişemiyorlardı.

O ülkede yaşayanlar, kendilerine Fantikocu denilmesi korkusuyla ayaklarını sürüyüp, baş titretip göz kırpmaya başlayınca, kimin Fantikocu olduğu, kimin olmadığı anlaşılamıyordu. Çünkü herkes böyle yapıyordu. Ama üstat yazar yine imdada yetişti. Fantiko'dan korunmak için ayak sürümek, göz kırpmak, baş titretmek yetmiyordu. Çünkü Fantikocular da böyle yapmaya başlamışlardı. Buyüzden Fantikocularla Fantiko düşmanları birbirlerinden ayırt edilemiyordu. Bunun üzerine üstat yazar, Fantikoculardan korunmak için her ayak sürüyüşte bikez diz bükmek ve biyandan "Huta-Hata-Hup!.." diye sesler çıkarmak gerektiğini yazdı. Artık herkes böyle yapıyordu. Aradabir şaşırıp da "Huta-Hata-Hup!" diyecekleri yerde "Hopa-Hupa-Hap!" diyenler yada başka türlü diyenler Fantikocu diye yakalanıyordu. Herkesin gözü, kulağı birbirindeydi. O ülkede durmadan ayak sürüyen, diz kıran, baş titreten, göz kırpan kişilerden "Huta-Hata-Hup!" diye sesler yükseliyordu. Herkes korkusundan Fantikocu olmadığını anlatmak için gırtlağı yırtılasıya "Huta-Hata-Hup!" diye

bar bar bağırıyordu. Sesler yankılanıyor, dağlardan taşlardan "Huta-Hata-Hup!" diye yankılar yükseliyordu.

Üstat yazar, her akşam gidip içtiği meyhanenin sahibine bir akşam kızdı. Kızması, meyhanecinin çoktanberi biriken alacaklarını istemesindendi.

Meyhaneci,

– Acaba borcunuzdan birazını verebilir misiniz?.. diye sorar sormaz, üstat yazar, orada bulunanlara, meyhaneciyi gösterip,

– İşte bir Fantikocu, yakalayın!.. diye bağırdı.

Yakalanan meyhaneci,

– Vallahi billahi Fantikocu değilim... diye yeminler ederek yalvarıyordu.

Kimsenin onu dinlediği yoktu. Meyhaneci, kendini şöyle savundu:

– Ben nasıl Fantikocu olabilirim? İnsaf ediniz. Bu Fantikoculuk çıktı çıkalı, ayağımı bikez bile yerden bir parmak kaldırmadım. Hep ayaklarımı sürüye sürüye yürüyorum. Her adımda diz büküyorum. Hiç durmadan başımı titretiyorum, titrek baş oldum. Uyurken bile karanlıkta göz kırpıyorum. Bundan başka kurbağalar gibi hiç durmadan, "Huta-Hata-Hup!" diye ötüp duruyorum.

Bunun üzerine gidip üstat yazara sordular. O da,

– İnanmayın, dedi, bu Fantikocular her kılığa girerler. İşte bu, meyhaneci kılığına giren bir Fantikocudur.

Çok kişinin çıkarına gelen, işine yarayan bu yöntem hemen o ülkede yayıldı. Kiracıları evlerinden atıp, evlerini yüksek parayla kiraya vermek isteyen ev sahipleri, kiracılarına,

– Fantikocudur!.. demeye başladılar.

– Nasıl Fantikocu?

– Kiracı kılığına girmiş Fantikocu...

Kira vermeden beleşe oturmak isteyen kiracılar da ev sahiplerine,

– Fantikocudur!.. demeye başladılar.

– Nasıl Fantikocu?

– Ev sahibi kılığına girmiş Fantikocu...

Bakkal müşteriye, müşteri bakkala bağırıyordu:

– Bakkal kılığına girmiş Fantikocu!..

– Müşteri kılığına girmiş Fantikocu!..

– Fantikocu kılığına girmiş Fantikocu!..

Herkes kendisine "Fantikocu" denilmesinden korktuğundan orada yaşayanlar, paçalarını kurtarmak için durmadan birbirine,

– Fantikocu!.. diye bağırmaktaydılar.

Kim atik davranırsa o kazanıyordu. Birisi, karşısına ilk çıkana Fantikocu demese, karşısındaki ona diyecekti.

Artık Fantikocuların ne zaman, nasıl, neyin, kimin kılığına girdiği anlaşılmaz olmuştu. Fantikocuların gireceği başka kılıklar aranıyordu ama bulunamıyordu; kılık kalmamıştı ki...

İşte tam bu sırada, üstat yazarın "Fantikocudur" dediklerinden birisi,

– Fantikocular, Fantikocu düşmanı kılığına girerler. İşte Fantikocu!.. diye üstat yazarı gösterivermesin mi?

Sayın yazar, "Fantikoculuk diye bişey yoktur, ben uydurdum!" dese, "Üstatlığı" kalmayacaktı. "Fantikocuyum!" dese, kendisi kalmayacaktı... Onun için,

– Ben mi Fantikocuyum? Ben ha? Ben?! diye kekeledikten sonra, şu benim kılığıma bakın da öyle söyleyin. Benim kılığıma kim girer?.. diye inledi. Ondan sonra, dizlerini büküp göz kırparak, başını titreterek, Huta-Hata-Hup! Huta-Hata-Hup!.. diye söylenmeye başladı.

Bir Resmî Araba Anlatıyor

"Park yapılmaz" yazılı levhaya bordasını vermiş, arka sağ ayağıyla da yaya kaldırımına çıkmıştı. Trafik memuru sinirli sinirli düdük öttürdü. Siyah renkli araba, trafik memurunun düdüğüne cevap olarak, egzoz borusundan, iki nefeslik duman salıverdi. Büsbütün kızan trafik memuru, cebinden ceza makbuzunu çıkardı, burnundan soluya soluya koştu. Siyah araba istifini bozmadan trafik memuruna,

– Mabadıma bak da, sonra yanıma gel!.. dedi.

Trafik memuru numarasını almak için arabanın arkasına geçti. Mabadındaki kırmızı plaka üzerine çift sıfırdan sonra gelen küçük sayıyı görünce "rap" diye vaziyet alıp sıkı bir selam çaktıktan sonra,

– Affedersiniz sayın resmî plakalı araba!.. dedi, ben sizi taksi filan sanmıştım.

Resmî araba bir egzoz daha koyuverdi:

– Kih... Kih... Kih... diye güldü.

Burnunun ucuna kadar kızaran trafik memuru, bir dolmuş şoförüne bağırdı, birine hızlı, birine yavaş gidiyorsun diye ceza yazdı. Birine dolmuşa yolcu aldığı, birine almadığı, birine durmadığı için ceza kesti de biraz hiddeti geçti, sinirleri yatıştı.

O sırada, eski bir dolmuş arabası, resmî arabaya,

– Merhaba arkadaş, nasılsın bakalım?.. diye sordu.

Resmî araba burnunu kıvırdı,

– Sen nerden benim arkadaşım oluyormuşsun?

– Hatıralarını ne çabuk unuttun? Seninle aynı fabrikanın malı değil miyiz? Istanbul gümrüğüne beraber gelmedik mi?

Resmî araba, eski mahalle arkadaşını hatırlamıştı. Teessüründen, deposundan iki damla benzin sızdı.

– Ah zavallı arkadaşım, sana ne oldu? Neden böyle iktidardan düşmüş parti gibi perişan oldun?.. dedi.

Eski dolmuş arabası acı acı hayatını anlatmaya başladı:

– Gümrükte senden ayrıldıktan sonra, beni bir hurda demir tüccarı aldı. Öğleye kadar demir tüccarının karısı, aile dostu bir delikanlıdan, evde direksiyon dersi alır, öğleden sonra da delikanlı, dolgun ve olgun kadına benim üzerimde direksiyon dersi verirdi. Geceleri de, bazen tüccarın oğlu, bazı da kızı beni araba diye değil, yataklı vagon yerine kullanırlardı. Ah, araba olduksa bizde de can var. Bu kadar manzarayı gördükten sonra hal mi kalır? Direksiyonum laçka, frenlerim tutmaz oldu.

Bu sırada, sahibim hurda demir tüccarı, paslı tenekeleri, halis çelik diye, sahte fatura üzerinde, yüzde binbeşyüz kârla sattığı için, piyasayı düşürdüğünden ötürü başka bir demir tüccarı tarafından ihbar edildi. Zavallı işadamı cezaevine tıkılınca, ben karısının, onun direksiyon hocasının, oğlu ile kızının eline kaldım. Gazetelerde okumuşsundur; hani, "Yüksek sosyeteden şehrimizin maruf bir ailesine mensup bayan C. N. hususi arabasında bir erkekle birlikte ahlak zabıtası tarafından uygunsuz vaziyette yakalandı" diye yazdılardı ya, işte o uygunsuz vaziyetlere sahne olan araba benim. Ondan sonra beni bir bakkal aldı. Taksiye çıkardı. Usta bir şoförüm vardı. Kazancın yüzde ellisini alır, yüzde otuzunu çalar, yüzde onunu çırpar, geri kalanı bakkala verir, ertesi günü, onu da tamir parası diye iki katıyla geri alırdı. Sonunda bakkal, dükkânı elden çıkarmamak, top atmamak için beni şoföre hediye etti. Şoför yolculardan bir kadını Kayışdağı'na

kaçırınca deliği boyladı. Uzun hikâye sevgili arkadaşım... Kaç otomobil hırsızı kaçırdı beni, kaç el değiştirdim. Şu insanların yaya bile yürüyemediği yollarda neler çektim. Kaç insan çiğnedim. Kaç defa dükkânlara, bacalara çıktım, ağaçlarla sarmaş dolaş oldum, denize uçtum. Ben bu hale gelmeyeyim de hangi araba gelsin... Peki, sen söyle bakalım, güzellik enstitüsünden çıkmış kadınlar gibi nasıl böyle gıcır gıcır kaldın?

Resmî araba anlatmaya başladı:

– Ben sabahları garajımda uyanırım. Küçük beyle küçük hanımı okuluna götürürüm. Sonra beyefendi, öbür resmî arabaya binmemişse, benimle makamına gider. Ama herzaman değil, evde canı sıkıldığı, seyahatte olmadığı zaman işe gider. Sonra hanımefendiyi berberine, yahut bir komşuya bezik partisine götürürüm. Onlar bikez dedikoduya başladılar mı, ben kapıda yan gelir uyurum. Bazen de hanımı terzisine filan götürürüm. Büyük hanım çarşıdan makara, kuka, iğne gibi şeyler alacağı zaman biner. Ençok aşçıyı, hizmetçiyi taşırım. Pazara bişey almaya çıktı mı, mutlaka ya soğanı, ya sarmısağı unutur, siparişleri ancak üç dört seferde tamamlar. Geceleri de çaylara, ziyafetlere, balolara giderim.

Zamanından önce eskimiş dolmuş arabası,

– Hani resmî arabalar, özel işlerde kullanılmayacaktı?.. dedi.

Resmî araba egzozundan bir duman koyuverdi.

– Sultan palamut hazretleri zamanındanberi arasıra öyle laf çıkar... Ama kuzum, resmî, özel diye bişey olur mu? Bak mesela düşün, hizmetçinin bana binip de pazarda sarmısak alması, hiç de özel iş değil, bal gibi resmî iştir.

Dolmuş arabası,

– Hiç öyle şey olur mu?.. dedi.

– Neden olmasın, ben kimin arabasıyım?

– Milletin...

– Bizim bey kimin hizmetinde?

– Milletin...

– Hizmetçi, hanım, şu, bu kimdeniz?

– Milletten...

– Ya bu topraklar kimin?

– Milletin...

– Bu topraklarda yetişen ağaçlar, sebzeler, soğanlar, sarmısaklar kimin?

– Elbette onlar da milletin...

– Gördün mü, milletin arabası, milletin yollarından, millet adamının hizmetçisini, millet mahsulünü almaya götürüyor. Bu işin özeli olur mu? Araba milletin, adam milletin, sarmısak milletin. Ayrımız gayrımız mı var? Hepimiz, millet yoluna kurban değil miyiz?

Hayvanlar Bahçesinde

Bu bölümde, Hoptirinam'*ın ilk basımında bulunmayan ve kitaba sonraki baskılarda eklenen dokuz masal yer alıyor.*

Bir Varmış, Bir Yokmuş

Bir varmış, bir yokmuş... Ne varmış, ne yokmuş... Ha varmış, ha yokmuş... Eski zaman içinde, kalbur saman içinde, eski hamam eski tas, tellaklar yine tellak iken, develer yine deve, eşek onlara önder iken, ne kervanı güderler, ne bu diyardan giderler iken, uyuzlar yavuz iken, yokuştan gelir, dağdan gelir, taştan gelir, kıçı açık enişten gelir iken, koyun bulunmadığından keçiye Abdurrahman Çelebi denir iken, balığın kavağa çıktığı, başı kokalı çok olmuş kuyruğun koktuğu, birinin yiyip birinin baktığı bir memlekette, günün birinde adamın biri, ta dedelerinden kalma duvarda asılı kemeri, kılıcı kuşanıp üst üste döşeklerin yığılı olduğu sedirin üstüne çıkmış,

– Ben padişah oldum... demeye başlamış.

– Nerden belli senin padişah olduğun?.. diye sormuşlar.

– Elimde kılıç olduğundan belli, bir... demiş, yüksek yerde oturduğumdan belli, iki... büyük laf ederim, ondan belli, üüüç...

– Hadi, büyük laf et de duyalım... demişler.

– Bir berber bir diğer berbere, bre berber, gel beraber, ister birer birer, ister beraber, aman birader, bir birdirbir oynayalım demiş...

Bu sözleri, dinleyenlerin pek hoşuna gittiğinden, onlar da adamın padişah olduğuna inanıp sözlerini tekrara başlamışlar:

– Haydi hep beraber, hop beraber, aman birader, bir berber, bir diğer berbere birdirbirdir beraberdir...

Kendini padişah ilan eden adamın bu sözlerini duyanlardan,

– Yahu, bu adam deli... diyenler olmuşsa da, çoğunluk onun sözlerinde deriiin hikmetler bulduklarından, yüksek yerdeki kılıçlı adam,

– Bir berber bir berbere, aman birader, gel beraber bir birdirbir... dedikçe, onlar da,

– Padişahım çok yaşaa!.. diye bağırıp alkışlıyorlarmış.

Derken, padişah ağzını değiştirmiş:

– Çatalca'da kıçı çıbanlı topal çoban çatal sapan yapar satar. Para tutar da mı kıçı çıbanlı Çatalcalı topal çoban çatal sapan yapar satar, yoksa parası yok da mı Çatalcalı kıçı çıbanlı çoban çatal sapan yapar satar?

İçlerinden birazı daha, "Galiba padişah bozuldu..." demeye başlamışlarsa da, yine çoğunluk, onun sözlerinde çok derin hikmetler bulup,

– Padişahım çok yaşaaa!.. deyip alkışa devam etmişler.

Padişahtır bu, durur mu, başlamış iradeye:

– Üç tunç tas kaysı hoşafı turşusu, üç tunç tas kaysı hoşafı turşusu...

– Yahu bu adam deli... diyenler artmışsa da yine çoğunluk,

– Sözünde ne derin hikmet var Allahım... deyip alkış tutmuş.

Padişah bu sefer üstünde oturduğu yerde köşe beğenemiyormuş bitürlü:

– Bu köşe yaz köşesi, bu köşe kış köşesi... Bu köşe yaz köşesi, bu köşe kış köşesi...

– Yahu, herif sapıttı, sapıttı...

Ama çoğunluk yine alkışlıyormuş.

– Hazineyi getirin! demiş.

Getirmişler. Başlamış padişah:

– Kırk küp, kırkının da kulpu kırık küp; kırk küp, kırkının da kulpu kırık küp...

– Aman etmeyin, bu herif zırdeli yahu...

– Padişahım çok yaşaaa!

– Memleketi imar edeceğim!.. demiş.

– Aman et!

Başlamış padişah:

– Bu duvarı badanalamalı mı badanalamamalı mı? Badanalamalı mı badanalamamalı mı?

Ahali şaşırıp, kimisi,

– Lahanalamalı...

Kimisi,

– Labadalanamalı... demeye başlamış.

– Aman yurttaşlar, herif azıttı, iyice zırvalıyor... diyenler olmuş ama, çoğunluk,

– Padişahtır, azıtmak âdetidir... deyip alkışa veryansın etmişler...

Padişah, önüne gelene başlamış:

– Bu tespihi imamelemeli mi, imamelememeli mi?

Kimisi "memeli", kimisi "mememeli" diyormuş.

– Gelin etmeyin yurttaşlar, bu bir Allahın kaçığı... Herif iyice tozuttu.

Çoğunluğa anlatamamışlar.

– Kara üzümün kartlaşmamışçasından isterim, kartlaşmamışçasından...

– Buyurun...

Padişah,

– Çok önemli bir memleket meselesi var... demiş.

– Nedir?

– Şu yoğurdu sarmısaklasak da mı saklasak, sarmısaklamasak da mı saklasak? Sarmısaklasak da mı saklasak, sarmısaklamasak da mı saklasak?

– Masak da samlasak, lasmamamasaklasak?

Beline kılıcı kuşanıp kendini padişah ilan eden adamın deli olduğuna inananlar artık artıyormuş. Ama, çoğunluk yine öbür yanda...

Padişah bakmış ki, birliği beraberliği bozanlar var, o zaman herkese sormaya başlamış:

– Sen, kapı gıcırdatıcılarından mısın, yoksa kıvılcım sıçratıcılardan mısın?

Kimisi, "Kapı gıcırdatıcılardanım..." demiş, kimisi "Kıvılcım sıçratıcı..." demiş.

– İbiş'le Memiş mahkemeye gitmiş, mahkemeleşmişler mi, mahkemeleşmemişler mi?

– Yahu etmeyin, bu herif zırdeli...

– Padişahım çok yaşaaa!..

Padişahtır bu, yine başlamış!..

– Denize gittim, bir avuç kum aldım, şap benim alnıma, şap anamın alnına... Şap benim alnıma, şap anamın alnına...

O zaman artık iyice anlamışlar ki, herif deli... Ama ne yapsınlar, elinde koskoca kılıç var. Yüksek sedirden yere indiremiyorlar ki, bir kolayını bulup elinden kılıcı alsınlar da tımarhaneye atsınlar.

İçlerinden bir akıllı çıkmış,

– Ben indiririm... demiş.

Padişahın huzuruna varıp etek öpmüş,

– Padişahım, demiş, sen bizim padişahımızsın... Millet de buna inandı. Şimdi yüksek iradeniz olursa cülus merasimi olacak... Millet dışarıda cülus merasimi için toplanmış padişahını bekliyor...

Padişah, taht sandığı yüksek yerden iner inmez hemen iki kişi arkadan deli gömleğini kafasından aşağıya geçirip elinden kılıcı almışlar, sımsıkı bağlamışlar.

Zavallı adam, bakmış ki kurtuluş yok, bağlı olduğu ipler arasından, deli gömleğinden başını uzatıp,

– Ulan alçaklar, demiş, bu sefer olmadı; ama bir dahaki tahta cülusumda, ben sizin ananızı bellerim ya...

Bu bir masaldır, kimisi için gerçektir, kimisi için mavaldır. Amma, bir daha cülusunu bekleyen ne deliler vardır.

Onlar ermemiş muradına, biz bekleyelim boşuna... Gökten inmiş üç elma... Ne bana, ne sana, ne Hasan'a...

Camgözle Sardalya

Aşağıdaki masalı, bir işçi toplantısında bir balıkçı anlatmıştır.

"Arkadaşlar, ben bir balıkçıyım. Ben balıkçılıktan sosyalizme geldim, sosyalizmi balıklardan öğrendim. Anlatayım size de... Bizim sularımızda camgöz denilen bir balık vardır. Bu camgöz, köpekbalığının az daha küçüğüdür. Kıyıcı, yırtıcı, hayın bir balıktır bu camgöz... Ençok da sardalyaya düşkündür, hani şu parmak kadarcık, küçücük sardalyalar var ya işte onların baş düşmanıdır. Pullu pullu sardalyaları yer tüketir, onlara hiç aman vermez.

Sardalyalar, camgözün üzerlerine geldiğini, artık kokusundan mı, suyu dalgalandırmasından mı, yoksa başka bişeyden mi, her nedense hemen anlarlar. Anlar anlamaz da, o küçücük sardalyalar ordan burdan koşuşur, birbirlerinin üstüne toplanırlar, sıklaşırlar iyice sıkışırlar. Deniz içinde sardalyalardan bir duvar olur. Sardalyaların küçük bedenlerinden ördüğü duvar, camgözün boyundan büyük olur.

Camgöz denilen canavar yürür sardalyaların üstüne... Sokulur, sokulur, sokulur iyicene... İşte tam o zaman birbirlerine dayanıp bedenleriyle duvar örmüş küçücük sardalyalar hep birden pullarını atarlar. Denizin içi pul pul olur. Camgöz canavarının cam gözleri pullardan göremez olur, körleşir, yanını yöresini bilemeyen camgöz kaçar gider.

Biz balıkçılar, denizin içinde sardalyaların camgöz canavarıyla savaştığını deniz yüzüne çıkan pullardan anlarız. Denizin derisi, boncuklu pullu, süslü kadın kumaşları

gibi, pul pul ışıldar, yanar. İşte tam o zaman biz de kancayı denize atar, gözü görmeyen camgözü yakalarız.

Arkadaşlar, aydın arkadaşlar!.. Biz camgözü yakalayınca ne yapacağımızı iyi biliriz, bir güzel çorbasını yaparız, yahnisini yaparız. Siz o camgöze kanca atmasını bize bırakın. Ama siz aydınlar da, hadin, atın pullarınızı gayrı, camgöze atın pullarınızı!.. Yoksa camgöz, sardalyaları yiyip yutacak..."

*

İnsanlara ders olsun diye, hayvanlar üstüne söylenip yazılmış yüzlerce "fabl" okudum, dinledim; ama bunların hiçbiri, bizim balıkçının anlattığı "Camgözle Sardalya Savaşı" denli beni etkilemedi. Üstelik, balıkçının anlattığı, aydın uydurması bir hayvan masalı da değil, bir gerçek gözlem...

Balıkçı, bütün Türk aydınlarına ders veriyor. Ekmeğini, boğuştuğu denizden çıkaran balıkçının sözlerine can kulağımızı verelim! Hadi... Hadin artık hep birlikte atalım pullarımızı camgözün üstüne... Biz bikez pullarımızı atalım, hele bir pullarımız çıksın su yüzüne, artık gerisini, camgöze ne edeceğini iyi bilir balıkçı arkadaşlarımız...

Kaplumbağa

Daha bankaların bilinmediği zamanlarda şimdiki bankaların yaptığı işi yapan bir adam vardı. Bu adam her nasılsa kapıp eline geçirdiği parayı yoksullara yüksek faizle borç verirdi. Yani hiç çalışıp uğraşmadan parayla para kazanırdı.

Bütün o bölgenin yoksulları gibi bir delikanlı da, parayla para kazanan adamdan, ertesi yıl ödemek üzere borç almıştı. Akıllı bir delikanlıydı. Parayla para kazanan adama borçlanıp yakasını kaptıranların bir daha kurtulamadıklarını biliyordu. Onun için, insanüstü çabayla çalışarak o yıl borcunu ödemeye uğraştı ama, ancak borcunun faizini ödeyebildi. Bu kez yeniden daha çok borçlanmak zorunda kaldığından, hesap yaptı: Yıllardanberi verdiği faizlerle, parayla para kazanan adama olan borcunun üç dört katını ödemişti. Bu gidişle ödenecek borcunu ödeyemedikten başka bir de borçlu ölecekti.

Parayla para kazanan adam, bir çekmecenin arkasında otururdu. Paraları çekmecesine sığmaz olunca daha büyük bir çekmece alırdı.

Borçlu bigün parayla para alan adama gitti. Parayla para kazanan adam, kocaman bir çekmeceye sırtını dayamıştı.

Borçlu ona şöyle dedi:

– Sayın parayla para kazanan! Şimdiye dek, yalnız verdiğim faizlerle senden aldığım tüm borçlarımın bikaç katını ödemişim. Bu gidişle sana borçlarımı ödeyemeyeceğim gibi, üstelik borçlu da öleceğim. Demek bunca yıl salt senin için çalışıp çabalamışım. Benim bu durumumu

göz önünde tut, yalnız senin yararına çalıştığımı düşün de, bana bu yıl faizsiz borç ver!

Yağlı sırtı kaşınan parayla para kazanan adam, sırtını çekmecesine sürte sürte kaşınarak,

– Olmaz öyle şey! Ben kimseye zorla borç vermiyorum. İşine gelmiyorsa borç alma! Ama eski borçlarını öde!.. dedi.

Borçlu,

– Hiç olmazsa biraz daha düşük faiz al!.. diye yalvardı.

Parayla para kazanan adam, sırtını yine çekmecesine sürterek kaşındıktan sonra, sert,

– Olmaz öyle şey! Canın isterse borç al! Ben senin gibilerine borç vererek iyilik yapıyorum, haraç vermiyorum... diye bağırdı.

Borçlu ne denli yalvardıysa da, parayla para kazanan adamın taş yüreği yumuşamadı. Kızgınlıktan ağlamaklı olan borçlu birden sinirlenip çekmeceyi, parayla para kazanan adamın arkasına fırlatarak,

– Dilerim, toprağa gömülene dek çekmeceni sırtında taşı!.. diye yakardı.

Borçlunun dileği oldu. Çekmece, parayla para kazanan adamın sırtına yapıştı ve parayla para kazanan adam birden insanlıktan çıkıp kaplumbağa oldu. Onun için kaplumbağanın sırtında çekmecesi vardır ve bu ağır yükü taşımak zorunda olduklarından kaplumbağalar ağır ağır yürürler. Buyüzden de insanlar, kaplumbağayı yavaşlığın, ağır ilerlemenin örneği olarak gösterirler. Zavallı kaplumbağa!..

Gerçek, anlattığım bu uydurma olaydaki gibi olsaydı, bugün bütün parayla para kazananların sırtlarına yapışık kasadan kamburları olması, o zaman da bankaların en lüks odalarında kaplumbağaların oturması gerekirdi. Demek, bu masaldaki gibi salt dilemekle hiçbişey olmuyor...

Köstebek

Eski zaman içinde yeni mekân içinde, yani bugünkü coğrafyada, ama ortaçağı yaşayan ülkenin birinde, topraksız köylünün canını, iliğini sömürerek zengin olmuş bir adam vardı. Kışın aç kalanlara borca buğday verir, ürün zamanı gelince de verdiği borcu beş katıyla geri alırdı. Borcunu ödemeyenler, gelecek kış borca buğday alamayacakları için aç kalacaklarını bilirlerdi. Onun için her borçlu, bu zengine beş katıyla borcunu ödemek zorundaydı.

Zenginin buğday ambarı, her yıl beş katıyla geri aldığı buğdaylara dar gelirdi. O da her yıl, ambarını beş kat büyütürdü.

Günlerden bigün bu zengine, yoksul bir köylü kadın geldi. Kadın çok güzeldi. Zenginin ötedenberi bu kadında gözü vardı. Ama güzel yoksul kadın, zengine hiç yüz vermiyordu.

Kadın,

– Biliyorsun, dedi, kocam askerde, çocuklarım da hem aç, hem hasta. Bana borca bir ölçek buğday ver de kocamın askerden dönüşünde borcumu öderim.

Güzel kadına baktıkça ağzı sulanıp yalanmakta olan zengin yılışarak,

– Senin tarlan yok, torban yok, borcunu ödeyemezsin... dedi.

Yoksul genç kadın ağlayarak yalvarıyor, zenginin kayadan sert yüreğini yumuşatmaya çalışıyordu.

Zengin yalanıp yılışarak,

– Benimle yatarsan, bir değil, sana beş ölçek buğday veririm. Hem de geriye istemem... dedi.

Kadın,

– Bunca kadını kötü isteğine boyun eğdirdin, daha doymadın mı? Ben isteğini yapamam. Çocuklarıma acı, açlıktan ölecekler. Ateşler içinde yanıyor hasta yavrularım... diye gözyaşları dökerek yalvardı.

Zengin, dudaklarından sızan salyalarını yalayarak,

– Ben sana beş ölçek buğday verince, beş ölçek buğday ziyan ederim, sense beş ölçek buğday kazanırsın. Ama sen benimle yatınca hiçbişey ziyan etmezsin, hiçbişey yitirmezsin... dedi.

Razı olmayan kadın dönüp giderken, bu güzel avı pençesinden kaçırdığını anlayan zengin, arkasından seslendi.

– Ben vermeyince başka hiçkimseden borca buğday alamazsın. Benimle yatmıyorsun, peki... Öyleyse, anadan doğma soyun da şu ortada salın gez; seni görüp gönlüm, gözüm açılsın. Dediğimi yaparsan, sana beş ölçek buğday vereceğim. Hem de geri almamacasına...

Çocuklarının açlıktan öleceğini düşünen kadın, ister istemez zenginin dediğini yaptı. Soyundukça döktüğü ateşli gözyaşları tenini yakıyordu.

Hem soyunur, hem biyandan,

– Gözlerin körlensin de dünyan kararsın!.. diye yakarıyordu.

Yoksul güzel genç kadının yakarışları yerini buldu. Zenginin gözleri, gözkapaklarıyla örtülüp kapandı. Gözleri kapandığından soyunuk kadını göremedi. Zengin birden insanlıktan çıkıp köstebek oldu. Onun için köstebeklerin gözleri yoktur ve köstebekler toprak altındaki karanlık dünyada yaşarlar. Buyüzden de insanlar, köstebeği körlüğün örneği olarak gösterirler. Zavallı köstebek!..

Gerçek, anlattığım bu uydurma olaydaki gibi olsaydı, bugün açları doyurmak karşılığında, onların namuslarını satın almaya kalkan bütün zenginlerin kör olmaları ve yurdun en güzel yerlerinde köstebeklerin yaşamaları gerekirdi. Demek salt yakarışla hiçbişey değişmiyor.

Kirpi

Bir zamanlar, geri kalmış ülkelerden birinin bir köyünde çok kıyıcı, can alıcı bir ağa vardı. Yüreğinde bir damla acıma duygusu olmayan bu kıyıcı ağa, darda kalan yoksul köylüye çok yüksek faizle borç veriyordu. Köylüler borçlarını ödeyemeyince de, elindeki borç senetlerini mahkemeye veriyordu. Ortada senet olduğundan, alacağına karşılık, borçlunun toprağını, tarlasını candarma gücüyle kendine mal ediyordu.

İşte böyle böyle, o köyde, kıyıcı ağadan başka hiçkimsenin ekecek, biçecek bir karışlık toprağı kalmamıştı. Bütün tarlaların tapuları kıyıcı ağanın eline geçmişti. Köylü gittikçe yoksullaşıp aç kalınca, köyün aç çocukları karınlarını doyurmak için kıyıcı ağanın eline geçirdiği tarlalara girip başak toplar, yerlerdi. Ekin zamanı değilse, o zaman da yine kıyıcı ağanın bahçesine dalar, ellerine hangi bitki geçerse koparıp çiğ çiğ atıştırırlardı.

Kıyıcı ağa, hırsızlığı önlemek için bahçelerinin, tarlalarının çevresine dikenli teller çektirdi. Ayrıca ürünlerini korusunlar diye tarlalarına, bahçelerine eli silahlı kolcular, korucular koydu. Ama baş edemedi. Tarlalarına, bahçelerine bir sıra daha dikenli tel çektirdi. Koruculari, kolcuları tarlalara, bahçelere giren bikaç çocuğu vurmuşlardı ama, yine de ürünlerin gizlice alınmasını önleyememişlerdi.

Çünkü artık çocuklar değil, yaşlı, genç, kadın, erkek, büyükler de, şimdi ağanın eline geçen eski tarlalarına gizlice girip ellerine ne geçerse yiyerek karınlarını doyurmaya, yaşamaya çalışıyorlardı.

Kızgınlıktan deliye dönen kıyıcı ağa, yoksul köylüye,

– Sizde hiç mi ahlak yok, pis hırsızlar!.. diye bar bar bağırıyordu.

Bütün köylünün topraklarını eline geçirmiş olan kıyıcı ağa, o köyde yalnız bir yaşlı kadının elinde son kalan bir küçük bahçesini alamamıştı. Gözü, yaşlı kadının bahçesindeydi. Yaşlı kadın inat edip direniyordu ama boşuna, nasıl olsa onun bahçesini de elinden alacaktı.

Günlerden bigün yaşlı kadın, kıyıcı ağaya gelip,

– Aman ağam, sen bilirsin, adamların bahçemden geçen suyun yolunu çevirmişler. Ne olursun, buyur adamlarına da suya yol versinler... diye yalvardı.

En sonunda yaşlı kadının da eline düştüğünü anlayan kıyıcı ağa,

– Bahçeni bana sat, yoksa suyu ordan akıtmam!.. dedi.

İnatçı kocakarı,

– Benim bir yiğit oğlum var, insanüstü çabayla çalışıp o küçücük bahçeden bizim geçimimizi sağlıyor. Satamam... dedi.

Kıyıcı ağanın kurt gözü gibi parlayan kanlı gözleri kısıldı,

– Öyleyse, dedi, bir deneme yapmak istiyorum: Tarlalarıma yeniden yirmi sıra dikenli tel çevirdim. Senin yiğit oğlun tazı gibi koşar. Korucularımın, kolcularımın ateşi altında dikenli tel sıralarını vurulmadan geçip tarlama girebilirse, suyu bahçene çeviririm. Çünkü, senin oğlun dikenli tel sıralarını geçemezse, başka hiçkimse geçemez. Yok, senin oğlun dikenli telleri geçerse, o zaman daha beş on sıra tel çektiririm.

Yaşlı kadının yiğit oğlu, bahçeleri ellerinde kalsın diye bu denemeye razı oldu. Kıyıcı ağanın kolcularının, korucularının kurşun yağmuru altında, atlaya sıçraya dikenli telleri geçti. Ama son dikenli teli geçince yere cansız

yığılıp kaldı. Yiğit delikanlının etleri, atladığı dikenli tellerin dikenlerine parça parça takılmış, geçtiği toprak kana belenmişti.

Yiğit oğlunun ölüsü başında ağlayan yaşlı kadın,

– Dikenli tellerinin dikenleri tenine saplansın!.. diye kıyıcı ağaya ilendi.* Yaşlı kadının ilenci tuttu. Sıra sıra dikenli tellerin dikenleri, kıyıcı ağanın çıplak tenine saplandı. Kıyıcı ağa birden insanlıktan çıkıp kirpi oldu. Onun için kirpilerin heryanı dikenle kaplıdır. Buyüzden insanlar kirpiyi, içine kapanıklılığa, dikenliliğe örnek diye gösterirler. Zavallı kirpi!..

Gerçek, anlattığım bu uydurma olaydaki gibi olsaydı, bütün kıyıcı ağaların kirpileşmeleri ve en güzel, en verimli topraklarda kirpilerin yaşamaları gerekirdi. Demek, salt ilençle hiçbişey düzelmiyor.

* ilendi: Beddua etti.

Yılan

Bu güzel, yaşanılası caanım yeryüzünde, bir şaşılası ülke vardı. O ülkede tarihin bütün eski dönemleriyle çağımız iç içe ve hep biraradaydı. Kağnı gibi en ilkel araçlarla, lüks arabalar gibi yüksek teknik araçlar aynı yol üstünde gider gelirlerdi. Petrol gibi akaryakıtla tezek gibi kokaryakıt aynı zamanda kullanılırdı.

Bu ülkede, son model giysilerle örtülü gövdelerinin üstünde, ortaçağdan kalma ve antika değerinde kelle taşıyan modern derebeyler vardı. Her derebeyi kendi bölgesinde ve kendi alanında astığı astık, kestiği kestik, dediği dedik, öttürdüğü düdük ve olağanüstü zübük kişilerdi.

Derebeylerin baskılarından ezilen, zorbalığından canı yanan halk, başka bişey yapamadığı için, mırıl mırıl mırıldanmaya, dırıl dırıl dırıldanmaya başlamıştı. Bu mırıltılardan, dırıltılardan tedirgin olan derebeylerin uykuları kaçıyordu. Buyüzden ceza kanununa koydukları, üçbuçukuncu ve kırkbirbuçukuncu maddelerle, halkın mırıldanmasını ve dırıldanmasını kesinlikle yasaklamışlardı.

Bu iki maddenin antibabatorik olduğu iddia edilmişse de, görevi halkın annesini ağlatmak olan kadı, üçbuçukuncu ve kırkbirbuçukuncu maddeleri antibabatorik bulmamış, tam tersine, son derece palabıyık bulmuştu.

Ülkeyi dikensiz gül bahçesi yapmak isteyen modern gövdeli ve ortaçağ kelleli derebeyler, mırıldanan, dırıldanan suçluları kendilerine ihbar etmeleri için kapılarında yetiştirdikleri, çanaklarını yalatarak semirttikleri, önlerine attıkları kemiklerle besledikleri, su katılmamış dış

yardım ve yabancı sermaye çocuklarını muhbirlik işiyle görevlendirmişlerdi.

Halis kan sadık muhbirlerden biri, yurttaşların mırıldanıp mırıldanmadıklarını duymak için gizli gizli pencerelere, kapılara, bacalara o denli çok uzanmıştı ki, boyu upuzun olmuştu; her deliğe girip çıkmaktan da ipince olmuştu.

Bu ipince, upuzun muhbirin ötedenberi, güzel ve akıllı bir kadında gözü vardı. Muhbirden iğrenen genç kadın bir işçiyle evliydi. Muhbir, kadını evinde bigün yalnız kıstırıp,

– Ya benim olursun yada kocanı mırıldanarak üçbuçukuncu ve kırkbirbuçukuncu maddeleri bozuyor diye ihbar edeceğim... dedi.

Zavallı kadın, Sultan Palamut'un adaletine güvendiği için, yabancı sermaye çocuğu ve dış yardım evladı muhbiri kovdu. Kızgınlıktan kuduran muhbir, işçiyi mırıldanıyor diye ihbar ederek cezaevine attırdı. İki çocuğuyla kimsesiz, yoksul kalan kadın,

– Beni sürüngdürdün, sen de sürüm sürüm sürün!.. diye muhbire ilençte bulundu.

Kadının ilendiği şey oldu. Daha önceden incelmiş ve uzamış olan muhbir, birden insan kılığından çıkıp yılan oldu. İşte onun için yılan yerde sürünmektedir. Buyüzden insanlar yılanı soğuk bir tiksintiyle ansırlar. Zavallı yılan!..

Gerçek, anlattığım bu uydurma olaydaki gibi olsaydı, bütün muhbirlerin sürüngenleşmesi, heryanın yılanla dolması ve yılanların görülür görülmez muhbir olduklarının anlaşılması gerekirdi. Demek, kötülere ilençte bulunmakla kötülükleri ortadan kaldıramıyoruz.

Kaz

Bir zamanlar, bir ülkenin bir kentinde, ipotek karşılığında borç para veren, gözünü para tutkusu bürümüş yaşlı bir tefeci vardı. Vereceği borç paranın iki üç katından artık senet almazsa, kimseye borç vermezdi. Buyüzden zavallı borçluların pekçoğu borcunu ödeyemez, ipotek ettikleri evler de bu pinpon tefecinin olurdu.

Bu pinpon tefecinin bir kötü huyu daha vardı: Sapıktı. Yaşından hiç utanmayıp sıkılmadan röntgencilik yapar, geceleri, perdeleri aralık kalmış pencerelerden içerdeki karıkocaları, onların nasıl yattıklarını seyreder, bundan büyük keyif duyardı.

O kentte dar gelirli bir aile vardı; bir karıkoca ve üç küçük çocukları... Çok zorlukla geçiniyorlardı. Bir de üstelik baba hastalanınca, işe gidip çalışamaz olmuş, aile büsbütün yoksullaşmıştı. Hasta adam için doktor ve ilaç parası gerekiyordu.

Oturdukları küçücük ev, kadına babasından kalmıştı. Son umut, pinpon tefeciye evi ipotek ederek borca girmekti.

Pinpon tefeci, takma dişlerini göstere göstere sırıtarak kadını çok iyi karşıladı. Kadının istediği paranın yarısını verecek, buna karşılık dört katını vermiş gibi elinden senet alacaktı. Başka hiçbir umar olmadığından kadın razı olmuş, tefeciye, ondan aldığı paranın dört katı borçlanmıştı.

Paranın ödenme zamanı gelip çattı. Erkek hastalıktan kalkamamıştı, çalışamıyordu, ama biraz iyileşmişti.

Kadın, pinpon tefeciye gidip borcunu ödemesi için biraz daha beklemesini yalvardı. Tefeci eskisi gibi sırıtmıyordu.

Kadına,

– Benim yapacağım hiçbişey yok, dedi. Senedi icraya verdim, yakında eviniz satılacak. Ama evin parası borcunuzu ödeyemeyeceği için, bütün eşyalarınız da satılacak.

Öyleyse ev de gidiyordu, eşyalar da... Üste de daha borçlu kalacaklardı. Çoluk çocuk, döşeksiz yorgansız, soğuk kış günü karlı sokağa döküleceklerdi.

Tefeci,

– Ben size iyilik ettim, yardım ettim, ama siz benim paramı geri vermiyorsunuz... diyordu.

Kadın da,

– Eksik olmayın, evet iyilik ettiniz. Bir iyilik daha yapsanız da, biriki ay bekleseniz. Kocam iyi olmak üzere... dedi.

Takma dişlerini yine göstererek keyifle sırıtmaya başlayan tefeci,

– Olur ama, bir koşulum var... dedi.

– Nedir?

– Gece, yatak odanızın pencere perdesini aralık bırakacaksın. Işığı da söndürmeyeceksin. Kocanla yatışınızı seyredeceğim.

Kadın ağladı, yalvardı, ama ne dediyse tefeci isteğinden dönmeyince, çocuklarının karlar üstünde donmamaları için, razı olmak zorunda kaldı.

Kadın o gece perdeyi aralık bıraktı. Işığı da yanar bıraktığı için kocası,

– Niçin lambayı söndürmüyorsun?.. diye sorunca, biraz sonra kalkacağını bahane etti.

Kadın kocasına belli etmemeye çalışarak ağlarken, dışardaki tefeci de, perde aralığından içerisini iyice görebilmek için, başını bir sağa bir sola uzatarak keyfinden ağzından salyaları sıza sıza, "Sssıı!" diye sesler çıkarıyordu. Korku içinde ağlamakta olan kadın, içinden,

– Dilerim, o kopası boynun hep böyle o yana bu yana uzanıp kalsın, hep böyle tıslayasın!.. dedi.

Kadının içinden geçirdiği oldu. Pinpon tefeci birden insan kılığından çıkıp kaz oldu. İşte onun için kazın boynu uzundur ve başını bir o yana, bir bu yana uzatarak durmadan "Sssıı" sesleri çıkararak tıslar. Buyüzden insanlar, aptallığa örnek olarak kazı gösterirler. Zavallı kaz!..

Gerçek, anlattığım bu olaydaki gibi olsaydı, bütün tefecilerin uzun boyunlarını o yana bu yana dolandırarak tıslamaları ve en lüks, en pahalı arabalarda kazların bulunması gerekirdi. Demek, insanların içinden geçirdikleri düşüncelerle ahlaksızlara hiçbişey olmuyor.

Bir Üçgenin Üç Açısı

YERİ:

Bu ülkede mi, şu ülkede mi, yoksa o ülkede mi, nerde olduğu kesinlikle bilinmez, ama herhangibir ülkede günün birinde çocuklara şöyle bir masal anlatılacak.

ZAMANI:

Bundan yüz yıl sonra mı, ikiyüz yıl sonra mı, yoksa yirmi yıl sonra mı, ne zaman olduğu kesinlikle bilinmez, ama bir zaman sonra çocuklara şöyle bir masal anlatılacak.

DEKORU:

Bir varmış bir yokmuş... Eğrinin doğru, doğrunun eğri, yalanın gerçek, gerçeğin yalan olduğu, yurtseverliğin, tapu senedi sayılarıyla ölçüldüğü, ananı sevenin kadı, rüşvetin tadı, demokrasinin yalnız adı olduğu, halkı sürgit oruçlu, uçan kuşa borçlu, ihtiyarı sinekten yağ çıkaran, genci üzümden bağ çıkaran, verdiği talkım yediği salkım, kaşığıyla verip sapıyla göz çıkaran, düşünmenin ve düşündüğünü söylemenin serbest olduğu, babanın oğula, "Böyle gelmiş, böyle gider," dediği, suyu getirenle testiyi kıranın bir olduğu geeepgeniş, uuupuzun biyer varmış.

KONU:

Bir üçgenin üç açı toplamının kaç derece ettiği üzerinedir.

İşte o ülkede, işte o zaman, ülkenin genişliğince büyük, çok çok büyük bir üçgen varmış: (A-B-C) üçgeni... Bu üçgenin (A) açısı daha geniş olduğu için, iktidardakilerle onların adamları bu (A) açısı içinde yaşarlarmış, ama yine de bu en geniş açıya sığışamazlar,

– Bolluk isteriz! Folluk isteriz! Refah isteriz! Ferah isteriz!.. diye bağırırlarmış.

Onlar bağırdıkça baştaki yönetmenler de durmadan A-B ve A-C kenarlarını iter, (A) açısını daha da genişletirlermiş.

(A) açısını o kadar genişletmişler ki, bu sefer (B) açısına sıkışanlar,

– Darda kaldık! Sıkıştık! Ölüyoruz!.. diye bağırmaya başlamışlar.

Onlar, "Eziliyoruz!" diye bağırıncaya kadar, o ülkede (B) açısı diye bir açı olduğunu bilmiyorlar, (B) açısındakilerin seslerini duymuyorlarmış. Duysalar da duymazdan geliyorlarmış. (B) açısında sıkışanların bağırmaları yasak edilmiş. Sıkışıp ezilenlerin şairleri onların acılarını dile getirmişler:

Aman açı bize dar geliyor,
Açık ardımıza kar geliyor
Ben bu dar deliğe giremezken
Aman bir de baktım, yâr geliyor.

(B) açısındakilerin sesleri öyle artmış ki, sonunda iktidar devrilip yerine (B) açısındakilerin istediği iktidar gelmiş. Bu yeni iktidar, (B) açısını genişletmek için,

– Ha dayanın, ha itin, ha çekin, ha uzatın! diye B-C ve B-A kenarlarını ittire ittire (B) açısını genişletmişler, içine girip yan gelip yayılmışlar. Yayıldıkça genişletmişler, genişlettikçe yayılmışlar.

Bu sefer eski (A) açısındakiler sıkışmaya başlamışlar. (C) açısındakilerse büsbütün sıkışmışlar. (A) açısındakilerle (C) açısındakiler birleşip bir ağızdan,

– Sıkıştık, ezildik!.. diye bağırmaya başlamışlar.

Sonunda iktidarı devirip (C) açısındakilerin istediklerini iktidara geçirmişler.

(C) açısı genişleyince öbür açıdakiler, (B) açısı genişletilince (A) açısındakiler sıkışmış durmuş.

Biri,

– Çok şükür genişliyoruz, biraz daha genişleyelim aman, derken, öbürü,

– Ezildik, sıkıştık... diye bağırır dururmuş.

Bu masalın sonu gelmemiş bitürlü, oradaki insanlar hokkabaz çengeli gibi üçgenin üç açısı ile oynayıp durmuşlar. Çünkü o ülkenin insanları, bir üçgenin üç açısının toplamının yüzseksen dereceden daha çok açılamayacağını bilmiyorlarmış, bilenler de bilmezden geliyorlarmış. Üç açının da eşit olabileceği, o zaman herkesin eşitçe sıkışıp, eşitçe bollanabileceğini söylemek ise yasakmış o ülkede.

Taktik

– Yaşadığım ruh halini kime anlattımsa, bana deli dedi.

Karşıma gelir gelmez, kendini tanıtmadan, daha selam bile vermeden damdan düşer gibi konuşan adamın bu sözleri beni çok şaşırtmıştı.

– Çok rica ederim, dedi, anlatacaklarım bitinceye kadar aklınızı başınızda yok sayın da, lütfen sözümü kesmeden beni dinleyin, ne olur...

– Sizi dinliyorum... dedim.

Odada yalnızdık, deliyi azdırmaktan korkuyordum.

– Siz tenasühe inanır mısınız?.. diye sordu.

– Tenasüh mü?

– Evet, evet. Öldükten sonra bir insanın ruhunun başka bir canlı beden içinde yeniden dünyaya gelmesi. Ruh göçünü anlatmak istiyorum...

– Hayır, böyle saçmalara inanmam.

– Al benden de o kadar... Böyle saçmalara inanmak istemiyorum.

– İnanmayın öyleyse...

– İnanmamak elimde mi? Ruh göçüne uğrayan insan işte benim. Şu karşınızda gördüğünüz kalıbımın içindeki ruhumun çook eski yıllarda başka başka canlı kalıplar içinde yaşadığını biliyorum.

– Yoksa eskiden kral filan mıydınız?

– Eskiden kral bedeninde yaşadığımı söyleyerek boş yere ruhumun tarihiyle övünecek değilim. Ama ben çok eski yıllarda yine yaşamıştım.

– Nerden biliyorsunuz bunu?

– Beş altıyüz yıl önce başımdan geçenleri bir bir hatırlıyorum...

– Sakın dalga geçmiş olmayasınız.

– Ben bilimsel düşünceli bir insanım. Kendi kendime düşündükçe, olamaz böyle bişey diyorum, ama eski serüvenlerimi hatırlamama ne dersiniz? Daha da şaşacağınız bişey söyleyeyim mi: Yalnız eski yıllarda başımdan geçmiş olanları değil, gelecek yıllarda ruhumun hangi bedenlere girip nasıl yaşayacağını da şimdiden biliyorum. Yani ruhumun göçü geleceğe bile uzanıyor. Buna ne buyurulur?

Öyle derli toplu zırvalıyordu ki, deli bile olsa konuşması ilgimi çekmekteydi.

– Sözü uzatıp başınızı ağrıtmak istemediğimden çok eskiden yaşadığım günlere dönmeyeceğim, daha berilere geliyorum. 1154 yılında doğdum.

– Nasıl? Nasıl?

– Bunda şaşacak bişey yok, daha eskilerde de doğmuştum ama, sözü uzatmamak için 1154'teki doğuşumdan başlıyorum. Saray memurlarından birinin oğluydum. Babamın büyük nüfuzu vardı, ama ben yurdumun yönetimini beğenmiyordum. Halk çok ezilmekteydi. Açığa vurduğum düşüncelerim, ülkemizin büyüklerine aykırı geldi. Otuz yaşımdayken aykırı düşüncelerimden ötürü Saray Mahkemesinde yargıladılar. Mahkeme, Büyük Alanda, halk önünde yakılmama karar verdi. Babamın aracılığı ve yalvarmalarıyla ölüm cezası sürgüne çevrildi. Şimdiki zamanın candarmaları, polisleri diyebileceğimiz iki silahlı adam beni aralarına alıp yola çıkardılar. Onlar atlı, ben yayaydım. Ellerimi iple bağlamışlardı. İpin bir ucu sağımdaki, bir ucu solumdaki atlıdaydı. Günlerce dağ bayır yol aldık. İki görevli acıkınca torbalarından azıklarını çıkarıp yiyorlar, bana kırıntıları bile vermiyorlardı. Uzun yolculukta kunduralarım parçalandı, ayaklarım taşlı yollarda yürümekten kan içinde kaldı. Yürüyecek gücüm

kalmadığı için iki atlı beni bağladıkları iple sürükleyerek bir köyden geçiriyorlardı. Yol üstüne yığılıp bize bakan köylüler, durumuma acıdılar, o iki görevliye,

"Biraz dinlenin, su başında soluk alın..." dediler.

Erekleri benim dinlenmemdi. Geniş gölge salmış bir ağaç dibine oturduk. Köylüler yanıma sokulup yavaşça,

"Suçun ne senin?.." diye sordular.

Suçumu söylersem köylülerin de bana kızacaklarını biliyordum. Onun için bir taktik kullanmayı denedim.

"Candarmalara karşı geldim de onun için beni sürüklüyorlar..." dedim.

Köylülerin de candarmalardan canı yanıktı. Bu sözüm üzerine bana yakınlık gösterdiler.

"Çok iyi yapmışsın, ellerin dillerin dert görmesin..." diye dua ettiler.

İki muhafıza,

"Şu zavallının bileklerini birazcık çöz!" diye yalvardılar.

İki görevli, köylülerin yalvarmaları karşısında bileklerimi çözdüler. Köylüler bir güzel sofra donatıp önüme getirdiler. Kuzu kızartması, pilav, bal, buz gibi su önümdeydi. Köylüler candarmalara beddua edip duruyorlardı. Oysa suç candarmaların değil, başkalarınındı. Köylülere doğruyu anlatmak istedim, dedim ki:

"Yurttaşlarım, bunların da pek suçları yok. Bunlar buyruk kulu, görevlerini yapıyorlar. Bunların yerinde sizler olsaydınız tıpkı onlar gibi davranacaktınız."

"Öyleyse suç kimde?.." diye sordular.

"Suç bunlara buyuran muhtarların. Bunlara kötü işler yaptıran muhtarlardır. Onun için muhtarlar..."

Birden suratları asıldı, bana düşman düşman bakmaya başladılar. Muhtarlara kötü söz söyletmek istemiyorlardı.

Zamansız konuştuğumu neden sonra anladım, ama iş işten geçmişti. Sofradaki kuzuya daha elimi yeni uzatırken yanımdaki köylü elime vurup kızarmış et parçasını elimden düşürdü. Homurdanmaya başladılar.

"Allah belanı versin, seni hükümet boşuna sürgün etmemiş..." diye bağrışarak birden üstüme çullandılar.

Kadınlar sopalarla üstüme yürüdü, çocuklar taş yağmuruna tuttular, beni oracıkta taş, sopa yağmuru altında döve döve öldürdüler. Otuz yaşımda öldüm. Ancak öldükten sonra taktik yanlışı yaptığımı anladım. Daha o zamanlar, insanların kötülüğün ancak en son basamağını görebildiklerini hesaba katmamıştım.

Adam sustu. Acıyarak ona baktım. Anlattıklarını çok ilginç bulmuştum.

– Demek siz onikinci yüzyılda yaşadığınızı sanıyorsunuz?

– Sanmıyorum, biliyorum. Dahası, öldürüldüğüm yeri de geçenlerde gittim gördüm, orada şimdi turistik bir otel yükselmiş... 1204 yılında ruhum yeniden dünyaya geldi, bu sefer bir kervancının bedenindeydim. Kervancıydım ama zengin değildim. Kervanla diyar diyar gezerken, halkın nasıl soyulmakta, sömürülmekte olduğunu gördüm. Onları uyarmaya, haklarını çaldırmamaya çalıştım. Bu çabam yönetmenlerin işine gelmedi. Beni mahkemeye verdiler. Ölüm cezasına çarptırıldım. Derebeyi cezamı kalebentliğe çevirdi. Beni yine iki muhafız bileklerimden iple bağlayıp ömrümü geçireceğim kaleye götürüyorlardı. Günlerce aç susuz yürüttüler. İple bağlı bileklerime kan oturmuştu. Derim kemiklerime yapışmıştı. Bir öğleüzeri bir bucaktan geçiyorduk, yol boyuna dizilmiş bize bakan halk, bana acıyarak,

"Şu gölgelikte biraz dinlenin..." diye iki görevliye rica ettiler. Oraya oturduk.

Kalabalıktan biri,

"Senin suçun ne?.." diye sordu.

Görevlilere duyurmadan,

"Konuşmalarımı candarmalar beğenmediler, onlara karşı geldim..." dedim.

"Çok iyi yapmışsın, biz de onlardan çok çekiyoruz..." dediler.

İki muhafıza yalvarıp bileklerimdeki ipleri çözdüler. Önceki ölümümden bu yana geçen zaman içinde insanların biraz daha gerçekleri sezmiş olabileceklerini düşünerek,

"Candarmaların da günahı yok, asıl suç onlara kötü işler yaptıran muhtarların..." dedim.

Sözlerimi beğenip,

"Çok doğru söylüyorsun..." dediler.

Önüme etli yemekler, bal şerbeti getirdiler.

Gerçeğe biraz daha yanaşmanın sırası gelmiş sanarak,

"Muhtarlar da suçlu sayılmazlar," dedim, "çünkü o zavallılara da kötü işler yaptıran bucak başkanlarıdır, nahiye müdürleridir."

Hepsinin gözleri kızgınlıkla parladı,

"Defol, vatan millet haini alçak..." diye bağırarak üstüme çullandılar.

Bir yudum alamadığım şerbet tası elimden yuvarlandı. İttiler, kaktılar, ayaklarının altına alıp beni çiğnediler, başıma taşlarla vurup orada öldürdüler. Ölümümden sonra yine bir taktik yanlışına kurban gittiğimi anlamıştım. O zamanın insanları, kötülüklerin son belirtilerini daha ancak sezebilmişlerdi.

Adam yine susmuştu.

– Çok meraklı bir ruh maceranız var... dedim.

– Geçenlerde, beni öldürdükleri o yere gidip baktım, dedi, şimdi orada bir okul var. 1328 yılında yeniden ruhum dünyaya geldi. Bu sefer de...

Şaşarak sordum:

– Bir daha mı?

– Evet. Bu sefer, din adamı yetiştiren bir okulu bitirdim. Genç bir din adamıyken halka verdiğim vaazlar, din ulularını çok kızdırdı, hükümet de beni mahkemeye verdi. Sonsuz hapse çarpıldım. İki muhafız beni ömrümce yatacağım zindana götürüyordu. Günlerce sıcakta yanarak, soğukta donarak yürüdüm. Açlıktan yorgunluktan nerdeyse ölecektim. Bir akşamüzeri bir ilçenin içinden geçerken yolumuzda toplanan halk iki görevliye biraz dinlenmeleri için rica etti. Bana acımışlardı. Yanıma sokulup suçumun ne olduğunu sordular. Eski denemelerimle, halkın kavrayışını yoklaya yoklaya konuşmanın doğru olacağını düşünerek,

"Başıma gelenler candarmaların yüzünden..." dedim.

"Hep bu candarmalardan çekiyoruz..." dediler.

Biraz daha ileriye gittim:

"Candarmalar ne yapsın, onlar da muhtarlardan aldıkları buyrukları yerine getiriyorlar."

"Orası da öyle, dediler. Hep suç muhtarların."

"Muhtarlar da suçlu sayılmazlar," dedim, "onlar nahiye müdürlerinin buyruğu altında. İşte ben nahiye müdürlerine karşı geldiğim için suçlandırıldım."

"İyi yapmışsın," dediler, "nedir bu nahiye müdürlerinden çektiğimiz, artık yeter..."

"Siz," dedim, "nahiye müdürü olsaydınız, başka türlü davranamazdınız ki, onlar gibi yapacaktınız. Asıl suç nahiye müdürlerinin kötülüklerine göz yuman, onlara kötü işler yaptıran kaymakamlarda."

Bu söz ağzımdan çıkar çıkmaz hepsi birden,

"Tuuu..." diye yüzüme tükürüp, "Vay hain, devlet, millet düşmanı..." diye bağrışarak üstüme yürüdüler.

Elime daha yeni aldığım üzüm salkımı düştü. Biriki dakika içinde beni oracıkta paramparça edip öldürdüler. Daha dün ölmüşüm gibi herşeyi hatırlıyorum. Geçenlerde gittim oraya, şimdi orda büyük bir fabrika var.

Adama,

– Pekçok ölmüşsünüz... dedim.

– Evet, dedi. 1394'te ruhum bir işçinin kalıbına girmişti. Demirciydim. Boş zamanlarımda durmadan okurdum. Halkın derebeyler elinde çektiği sıkıntıyı görerek çevremdekileri uyarmaya çalıştım. Başımızda, şimdiki krallar, padişahlar, şahlar gibi bir adam vardı. Beni mahkemeye verdiler. Yirmisekiz yıl kürek cezasına çarptırıldım. Ellerim bağlı olarak iki muhafız cezaevine götürüyordu. Günlerce yürüdükten sonra bir kasabadan geçiyorduk, bizi seyre çıkan kasabalılar halime acıyıp muhafızlara biraz dinlenmeleri için rica ettiler.

Bana da,

"Senin suçun nedir yurttaş?.." diye sordular.

Önce candarmalara karşı geldiğimi söyledim.

Bu sözümü beğendiklerini görünce sırayla muhtarların, nahiye müdürlerinin kötülüklerini sayıp döktüm. Havayı uygun bulup,

"Tabii bütün kötülük kaymakamlardan geliyor," dedim, "bütün çektiğimiz hep onların yüzünden."

Bu sözümü doğruladılar, konuşmamı öyle beğendiler ki, önüme çok değerli hediyeler yığdılar. Taktik buraya kadar başarılı gidince gerçeği biraz daha açmak istedim:

"Kaymakamların da pek kabahati yok. Onların yerinde olsaydık, sanki başka türlü yapabilir miydik?"

Hepsi de merakla,

"Öyleyse kabahat kimin?.." diye sordular.

"Kabahat tabii kaymakamlara halkı ezdirten valilerin..." dedim.

Bu olayı şimdi ayrıntılarıyla hatırlamaktayım. Linç edildiğim yere gidip baktım, şimdi orada bir vali konağı var. 1478 yılında...

– Ne diyorsunuz? Bir daha mı doğdunuz? Büyük cesaret doğrusu!

– 1478'de ruhum bir öğretmenin kalıbında yeniden dünyaya geldi. Öğrencilerime verdiğim dersler iktidarın tutumuna aykırı görüldüğünden mahkeme beni yirmi yıl hapse mahkûm etti. İki muhafız beni cezaevine götürüyordu. İnsanlıktan çıkmış bir halde bir vilayet içinden geçerken beni gören halk halime acıyıp görevlilerin dinlenmelerini rica etti. Merakla suçumun ne olduğunu sordular. Onların düşünce sınırlarını yoklaya yoklaya önce candarmalardan başlayıp, en sonunda kaymakamlara karşı geldiğim için cezalandırıldığımı söyledim.

"Kaymakamlar da ne yapsın, asıl suç valilerde..." dedim.

"Çok doğru..." dediler.

Elimi yüzümü yıkamam için su getirdiler. Yolda yemem için azık, hapiste harcamam için para verdiler.

"Doğrusunu isterseniz, valilerin de suçu yok bu işte..."

"Neden?.." diye sordular.

"Öyle ya... İçişleri bakanı iyi olsa, valiler hiç kötülük yapabilirler mi?"

"Seni boşuna bağlamamışlar. Bakanımız bin yaşasın!.." diye bağrışarak bıçaklarla, palalarla saldırıp beni delik deşik ederek öldürdüler.

Adama öyle acıdım ki,

– Bütün bunlardan sonra, bir daha dünyaya gelmek cesaretini göstermediniz ya... dedim.

– Dünyaya gelip gelmemek insanların elinde değil ki... 1620 yılında ruhum, bir memurun kalıbında dünyaya geldi. Aykırı düşüncelerim yüzünden önce memurluktan attılar, sonra da yurtdışına sürülmeme karar verdiler. İki muhafız beni dışarı atacakları sınıra götürüyorlardı. Bir şehirden geçerken halk bizi durdurdu. Bir kahveye oturduk. Suçumu sordular. Yine candarmalardan başlayıp, en sonunda içişleri bakanına karşı olduğumu söyledim.

"İyi yapmışsın," dediler, "senin gibiler var olsun... Ölsen bile yolundan dönme..."

Bana altınlar verdiler. Halkın gerçekleri sezişindeki ilerlemeden yüreklenerek,

"Doğrusunu isterseniz, dedim, içişleri bakanının da suçu var denilemez. Bütün kötülükler başbakanın başının altından çıkıyor," der demez,

"Bozguncu!" diye bağırarak, az önce bileklerimden çözdükleri ipi boynuma dolayıp beni sürükleye sürükleye boğdular.

Yine taktik yanlışına kurban gitmiştim. 1824 yılında ruhum bir yazarın kalıbına girmişti. Yazılarım iktidarca aykırı görüldüğünden siyasi mahkemeye verildim. Ölüm cezasına çarptırıldım, iki muhafız beni kurşuna dizileceğim yere götürürlerken başkentten geçiyorduk. Yol boyunca toplanan halk halime acıdı, biraz dinlenmemiz için bizi alıkoydular. Bana suçumun ne olduğunu sordular.

Ruh maceralarını heyecanla anlatan adama öyle acıdım ki,

– Bu sefer söylemeseydin, sussaydın!.. dedim.

– Söyledim, dedi. Ama taktik kullanarak yavaş yavaş anlattım. Suçların başbakanda olduğunu söylediğim zaman çok beğendiler.

"Senin gibi doğrular yurdumuzdan eksik olmasın, seni öldürseler de kalbimizde yaşayacaksın..." dediler.

Bunlardan cesaret alarak,

"O da ne yapsın... Bütün kabahat Kral'da... Baş sorumlu odur..." dedim.

"Vay alçak vay!.. Sana yapılan az bile. Seni bin kez öldürsek yine az..." diye bağırarak beni orada paramparça ettiler.

Karşımdaki adama,

– Başınıza bunca işler geldikten sonra bir daha ruhunuz başka bir kalıba girmedi ya... dedim.

– Yine geldim, dedi. İşte karşınızdayım. Beni yine hapse mahkûm ettiler.

Yüzü birden değişti, yorgun, bitkin bir adam oluverdi. İçime derin bir acıma duygusu çöktü.

– Suçunuz ne? diye sordum.

Gözlerimdeki anlamı okumaya çalışır gibi yüzüme sokularak,

– Candarmalara karşı geldim de ondan... dedi.

– Candarmaları bırak da sonrasına gel... dedim.

– Muhtarların yüzünden... dedi.

– Muhtarları geç.

– Bütün suç nahiye müdürlerinin.

– Nahiye müdürlerini de geç...

– Nahiye müdürleri ne yapsın, onlara da kaymakamlar emir veriyor. Kaymakamlara da valiler... Sanki biz vali olsak başka türlü yapabilir miydik?.. İçişleri bakanıdır sorumlu bence. Ama o da başbakanın politikasını güdüyor. Onun için asıl sorumlu başımızdaki...

İyice yaklaşıp gözlerimin içine baktı da,

– Size güvenebilir miyim?.. diye sordu.

– Tabii... dedim.

– Öyleyse, dedi, söyleyeyim; başımızdakinin de suçu yok. O gitse de yerine bir başkası gelse, yine bu kötülükler olacak, sürüp gidecek... Çark kötü çalışıyor, çark... Bu çark onları zorla kötü yapar.

– Öyleyse sorumlu kim?.. diye bağırdım.

– Sorumlu düzen, bütün suç düzenin... dedi. Bu bozuk düzen değişmedikçe, en sondakinden en baştakine herkes kötülüğe dönecek.

– Ne? diye bağırdım, vay hain, vay alçak... Sana yapılan çokazmış... Seni bozguncu, düzen düşmanı...

Elimdeki kadehi yüzüne fırlattım. Karşımdaki ayna paramparça olmuştu, can çekişiyordu. Bir ayna kırığında dudakları oynadı,

– Yine taktik yanlışı yaptım! Dudaklarından son sözleri döküldü: Ruhum yine bigün yeryüzüne başka bir kalıpta gelecek.

Öyle kızmıştım ki, başka bir bardağa doldurduğum şarabı bir dikişte içtim.

Yankılar

Dikkat... Camgözler Sardalyaları Yutmasın...

İlk önce kitabın kapağından işe başlayalım. Oğuz Aral'ın sevimli, şirin, insanı kitabı okumaya iten kapağından. Neden ve niçin masal! Tahir Alangu yazdığı incelemede bunları belirtmeye çalışmış, ayrıca Alangu'nun Aziz Nesin'le yaptığı konuşmada, bu sorumuza inandırıcı karşılıklar var. Yazarın masala başvurmasını, "İroni ve toplum eleştirisi" açısından değerlendirmeli. Aziz Nesin, Alangu'ya göre *Memleketin Birinde*'de meddah anlatımından yararlanır, çünkü bu tarz kesin, hızlı, sert, vurucu bir güce sahiptir ve karşısındakini bu özelliklerinden ötürü de çabuk etkiler. Aziz Nesin neden masal türünü kullandığını şöyle anlatır: "Ben halkın masallarında ve hikâyelerinde, fıkralarında baskıya karşı direnme eğilimi gördüm." Gerçekten de halk, söyleyemediğini hep örtülü bir biçimde masallarda anlatmıştır. Hele bu yaygın sözlü türün halk katında gördüğü iltifat düşünülürse, masalı kullanmanın zorunluluğu iyice anlaşılır. Bize hep anlatılan, iletilen açısından değerlendirdik masalı, bir de anlatan açısından açıklayalım. Bu masalların çoğu baskı döneminin ürünleridir, yazar açıkça anlatmadığını, yazmadığını masalın aracılığına sığınarak halka iletmeye çalışmıştır. Masalları okuyanlar bunların büyükler için yazıldığını unutmamalı ve her masalın ardından "Lafı ne demeye getirmiş?" diye düşünmelidirler. *Memleketin Birinde* ile *Hoptirinam*'ın baskıları 1958 ve 1960'da yapılmıştı; bu ikinci baskılar. Yalnız, kitabın sonunda dokuz yeni masal var. Bunlar öncekilere göre biraz değişik, ayrıca bir de kıssadan hisse alan havası da var. Nesin, masalların klasik tekerlemelerini değiştirmiş, bu bir biçim değiştirmesinden çok bir muhteva değiştirmesi. İşte değiştirmelerden örnekler: "Onlar ermiş muradına, biz çıkalım tahtaboşa." "Gökten inmiş bir elma, yarısı bana, öbür yarısı yine bana. Nah sana!.. Nah sana!.." Siyasal ve toplumsal baskı altında kalan yazarın başvuracağı

iki yoldan biri de masaldır. Bu yönden de Aziz Nesin'in masalları; bir baskı dönemindeki yazarın yazı yazma yöntemine verilebilecek bir örnektir. Kıssadan hisse çıkaracağınız bu masallardan bazı toplumsal öğretilere, kapitalist düzeninin iğnelemelerine varmanız mümkün. Okuduğunuz masalların tümünün olaylarının karşılığını ülkemizin siyasal olaylarında bulabilirsiniz ya da başka türlü söyleyelim, bütün bu masalların çıkış noktası ülkemizin gündelik siyasal olaylarıdır. Aziz Nesin masalların bir bölümüne "Halk dilindeki masallardan esinlenerek yazdım" diye bir not koyma gereğini duymuştu. Yalnız, yazar bazı masallarda birdenbire bugüne atlayarak arada bir bağ kurma gereğini duyuyor, böyle bir gerekliliği ben hem masalın yapısına, hem de yapılmak istenene aykırı buldum. Yoksa yazar anlaşılmamasından mı korkuyor ya da bugünle arasında bir bağ kurulamayacağından mı? Yazar masallarda kalemini, yüreğini ezilmişlerden yana kullanır. Bilirsiniz masal kahramanlarından çoğu bu katın insanlarındandır. İyi insanlar da bunların arasından çıkacaktır. "Aziz Moktus" masalında: Saygıdeğer Aziz Moktus bir fahişeden daha günahkâr çıkar. "Hoptirinam"da halkı uyarmakla görevli olan aydınların çıkarları için başbuğla birleşip halkı nasıl uyuttukları anlatılır. "Bu Başka Kurt Masalı"nda en yumuşak başların bile baskı, haksızlık sonunda nasıl başkaldırdıklarının hikâyesi söylenir, kuzu en sonunda kurda dönüşür... Yalnız, yer yer Aziz Nesin didaktik bir havaya bürünüyor, o zaman masalların büyüleyici havası uçup gidiyor, anlamını kaybediyor ve daha da ötesi, masal masallıktan çıkıp bir gündelik gazete yazısına dönüşüyor.

Şimdi gelelim başlığın anlamına: Denizlerde büyük camgöz balıkları küçük sardalyaları yutuveriyorlar, sardalyalar da camgözün geldiğini duyunca sırt sırta verip bir balık duvarı örüyorlar. Camgöz yaklaşınca tümü birden pullarını döküyorlar, denizin içini kaplayan pullardan camgöz etrafı göremiyor, kaçıp gidiyor. Şimdi siz de bana soracaksınız, sormalısınız, "Eee... yani lafı ne demeye getirmiş?" Masalı anlatan balıkçının ağzından verelim cevabı: "Arkadaşlar, aydın arkadaşlar!.. Biz camgözü yakalayınca

ne yapacağımızı iyi biliriz... Ama siz aydınlar da, hadin, atın pullarınızı... Yoksa camgöz, sardalyaları yiyip yutacak."

Doğan Hızlan, "ABC", 17-18 Aralık 1966

Günün Masalları

Mizah ustası Aziz Nesin *Memleketin Birinde* kitabıyla başladığı yola devam ediyor. Gittikçe soyutlaşan ve genelleşen bir anlatımla gene günümüzü yansıtıyor. Dili her vakitki gibi duru, yalın, güzel, öz. Toplumumuzun bütün sorunlarını, insanımızın bütün davranışlarını bulacaksınız bu masallarda, hem artık mizah hikâyesi diye küçümseyemeyeceğiniz kadar ölçülü, gerçek, sağlam, temelli, "İncir Çekirdeği", "Kuyruk Altı Öncüleri", "Fantiko", "Beklenen Kişi"... okuyucusuyla yazarın ortaklığından doğacak ince gülüşlerle, doğru düşüncelere kapı açacaktır. Aziz Nesin'in masallarının, birkaç ciddi yazıdan fazla ölçüde bilinç yarattığına, düşünceyi etkilediğine, uyanık yurttaş yarattığına şüphe yoktur.

"Kim", 16 Mart 1960

Aziz Nesin'e özgü başlıca yazım biçimleri

-beri
-buçuk
aradabir
arasıra
arayer
ardarda
azbiraz
azçok
azkaldı
azkalsın
başüstüne
beribenzer
bibakıma
bibaşına
biçok
bidolu
bigün
bikaç
bikez
birara
birarada
birdenbire
biriki
bisüre
bisürü
bişey
bitakım
bitane
bitek
bitürlü
biyana
biyer
buyüzden
candarma
cıgara
çokaz
çukulata
enaz
ençok
epiy
fotograf
gülegüle
hangibir
heğbe
Heğbeliada
herbir
herbişey
hergün
herhangibir
herhangibiri
herneyse
herşey
hertürlü
heryan
heryer
herzaman
hiçbişey
hiçkimse
hoşgeldin
hoşbulduk
Istanbul
ikidebir
işgören
kıravat
kimbilir
nağra
pekaz
pekçok
sağol
Sıvas
tiren
varol
yada

yazıyla gösterilen her sayı bitişik

Hoptirinam'ın ilk baskısı (1960). Kapak resmi: Yalçın Çetin

Hoptirinam'ın ikinci baskısı (*Memleketin Birinde* ile birlikte, 1966). Kapak: Oğuz Aral

Aziz Nesin

(Mehmet Nusret Nesin)

(20 Aralık 1915, Heybeliada, İstanbul • 6 Temmuz 1995, Çeşme, İzmir)

BÜTÜN KİTAPLARI

Roman: Kadın Olan Erkeğin Hatıraları (1955), Düğümlü Mendil (1955), Gol Kralı (1957), Erkek Sabahat (1957), Saçkıran (1959), Zübük (1961), Şimdiki Çocuklar Harika (1967), Tatlı Betüş (1974), Surnâme (1976), Yaşar Ne Yaşar Ne Yaşamaz (1977), Tek Yol (1978).

Öykü: Parti Kurmak Parti Vurmak (1946), Geriye Kalan (1953), İt Kuyruğu (1955), Yedek Parça (1955), Fil Hamdi (1956), Damda Deli Var (1956), Koltuk (1957), Kazan Töreni (1957), Deliler Boşandı (1957), Mahallenin Kısmeti (1957), Ölmüş Eşek (1957), Hangi Parti Kazanacak (1957), Toros Canavarı (1957), Memleketin Birinde (1958), Havadan Sudan (1958), Bay Düdük (1958), Nazik Alet (1958), Gıdıgıdı (1958), Aferin (1959), Kördöğüşü (1959), Mahmut ile Nigâr (1959), Hoptirinam (1960), Gözüne Gözlük (I960), Ah Biz Eşekler (I960), Yüz Liraya Bir Deli (1961), Bir Koltuk Nasıl Devrilir (1961), Biz Adam Olmayız (1962), Yeşil Renkli Namus Gazı (1964), Sosyalizm Geliyor Savulun (1965), İhtilali Nasıl Yaptık (1965), Rıfat Bey Neden Kaşınıyor (1965), Vatan Sağolsun (1968), İnsanlar Uyanıyor (1972), Hayvan Deyip de Geçme (1973), Seyyahatnâme (Duyduk Duymadık Demeyin) (1976), Büyük Grev (1978), 70 Yaşım Merhaba (1984), Kalpazanlık Bile Yapılamıyor (1984), Maçinli Kız İçin Ev (1987), Nah Kalkınırız (1988), Rüyalarım Ziyan Olmasın (1990), Aşkım Dinimdir (1991), Gözünüz Aydın Efendim (1997), Herkesin İşi Gücü Var (2005).

Oyun: Biraz Gelir misiniz (1958), Bişey Yap Met (1959), Toros Canavarı (1963), Düdükçülerle Fırçacıların Savaşı (1968), Üç Karagöz Oyunu (1969), Çiçu (1969), Tut Elimden Rovni (1970), Hadi Öldürsene Canikom (1970), Beş Kısa Oyun

(1979), Bir Zamanlar Memleketin Birinde (1992), Başarılarımı Karılarıma Borçluyum (1992), Sait Hopsayıt (1992), Yaşar Ne Yaşar Ne Yaşamaz (1992).

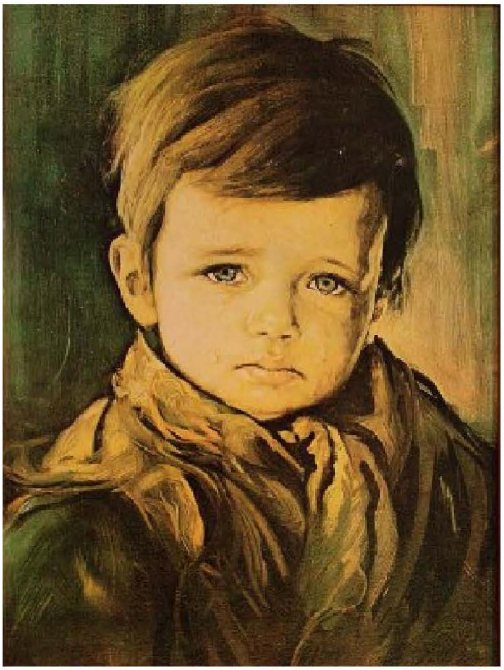
Anı: Bir Sürgünün Anıları (1957), Böyle Gelmiş Böyle Gitmez I - Yol (1966), Poliste (1967), Böyle Gelmiş Böyle Gitmez II - Yokuşun Başı (1976), Suçlanan ve Aklanan Yazılar (1982), Benim Delilerim (1984), Salkım Salkım Asılacak Adamlar (1987), Onursal Doktor Olamamanın Büyük Onuru (1993), Mum Hala (1996), Böyle Gelmiş Böyle Gitmez III - Yokuş Yukarı (1996), Bir Vicdan Davası (1998), Birlikte Yaşadıklarım Birlikte Öldüklerim (2006).

Şiir-taşlama: Azizname (1948), On Dakika (1957), Sondan Başa (1984), Seviye On Ölüme Beş Kala (1986), Kendini Yakalamak (1988), Hoşçakalın (1990), Bir Aşk Var Bir de Ölüm (1992), Hazreti Dangalak (1992), Sıvas Acısı (1995).

Yazı-derleme-söyleşi: Mizah Hikâyeleri Antolojisi (1955), Nutuk Makinesi (1958), Az Gittik Uz Gittik (1959), Merhaba (1971), Cumhuriyet Döneminde Türk Mizahı (1973), Dünya Kazan Ben Kepçe I - Irak ve Mısır (1977), Dünya Kazan Ben Kepçe II – Alamanya (1983), Ah Biz Ödlek Aydınlar (1985), Soruşturmada (1986), İnsanlar Konuşa Konuşa (1988), Korkudan Korkmak (1988), Bulgaristan'da Türkler, Türkiye'de Kürtler (1989), Sora Sora Cennet Bulunur (1990), Bir Tutam Aydınlık (1994), Bir Dokun Bin Dinle (1994), Çuvala Doldurulmuş Kediler (1995), Türkiye Şarkısı Nâzım (1997), Okuduğum Kitaplar (2000).

Mektup: Aziz Nesin-Ali Nesin Mektuplaşmaları (1994-1995), Aziz Nesin-Tahsin Saraç Mektuplaşmaları (1995), Aziz Nesin-Meral Çelen Mektuplaşmaları (1998), Aziz Nesin-Saliha Scheinhardt, Mektuplar (1999).

Çocuklar için: Monologlar (1949), Uyusana Tosunum (1971), Bu Yurdu Bize Verenler (1975), Borçlu Olduklarımız (1976), Pırtlatan Bal (1976), Aziz Dede'den Masallar (1978), Ben de Çocuktum (1979), Anıtı Dikilen Sinek (1982), Nasrettin Hoca Gülütleri (1991).

AZİZ NESİN

HOPTİRİNAM

BÜYÜKLERE
MASALLAR-2

... "Enbaş"ın baskısı arttıkça artmış. Bu baskı karşısında bunalmışlar. Aralarından bir bilge çıkıp şöyle demiş:

– Tarihimizi inceleyelim. Atalarımızın zamanındaki Enbaş'lar buyruklarını sertleştirip baskılarını artırdıkça, atalarımız bu haksızlığa karşı ne yapıyorlarsa biz de öyle yapalım.

Bilgenin öğüdünü çok uygun bulmuşlar. Tarihlerini incelemişler. Bir de bakmışlar, Enbaş'lar buyruklarını sertleştirip yumruklarını vurdukça, baskıyı artırdıkça, ataları da suratlarını asarlar, somurturlarmış.

"Enbaş"ların artık dayanılmaz, çekilmez olan baskısına karşı kendi tarihlerinden ders aldıkları için önce sevinmişler. "Bize surat asıp somurtmaktan başka yol, yöntem yok!" deyip hep birden surat asmaya başlamışlar.

"Hoptirinam" adlı öyküden

THG
0398278
DES

Nesin Vakfı

1972'de kurulan Nesin Vakfı, ortalama 45 çocuğu ve 20 çalışanıyla, gönüllüleri de sayarsak 70 kişilik cıvıl cıvıl bir ailedir. Vakfın ana binası Çatalca'da, 15 dönümlük yemyeşil bir bahçe içindedir. Her çocuğun ayrı bir odası vardır. İlk ve orta eğitimdeki çocuklarımız Çatalca'daki devlet okullarında okurlar. Yüksek öğretimdeki gençlerimiz, bulundukları kentlerde, varsa Nesin Vakfının evlerinde, yoksa kiralanan bir evde ya da yurtlarda kalırlar.

İlkokul çağına girmeden vakfa giren çocuklar bir meslek edininceye, daha doğrusu kendi ayakları üstünde duruncaya değin, vakfın koruması altındadır.

Nesin Vakfında neredeyse yok yoktur. Elli bin kitaplık kütüphanesi, tiyatro salonu, yüzme havuzu, spor ve oyun alanları, seramik atölyesi, müzesi, bilgisayar odası, hayvanları (inek, koyun, keçi, tavuk, güvercin, tavşan, hindi, ördek, tavuskuşu...) çeşit çeşit meyve ağaçları, sebze bahçeleri, marangozhanesi...

Ve elbette Aziz Nesin her zaman bizimle birliktedir. Nesin Vakfının gelirleri, Aziz Nesin'in yapıtlarının telif haklarından, Nesin Vakfının konutlarının kiralarından ve bağışlardan oluşmaktadır.

ISBN 978-975-9038-24-3
14,00 TL
(KDV Dahil)
NESİN YAYINEVİ